دیوانی

عارف عورف

ئومێد کاکەڕەش

ساغی کردۆتەوە و پێشەکی بۆ نووسیوە

١٩٨٥

کوردیکا

لە بڵاوکراوەکانی پر[illegible] [illegible]اوسەر (٣)

دیوانی
عـــارف عـورفی

ئومێد کاکەڕەش
ساغی کردۆتەوە و پێشەکی بۆ نووسیوە

١٩٨٥

لە بلاوکراوەکانی پرۆژەی هاوسەر (٣)

برای خۆشەویست کاك ئومێد

هیوادارم هەر لە خۆشیدا بیت ، وە زۆر سوپاسی ئەو ئەرکەت ئەکەم کە کێشاوتە . بـە دیوانەکەدا چوومەوە ، هەندێـك هەڵەم تیا بەدی کـرد ، بۆم دەست نیشان کردویت ، تکایە سەرنجی بدە ، وە ئێمەش هیچ مانعمان لە چاپ کردنی دیوانەکەدا نیە ، ئیتر سوپاسی ئەو هەوڵو تەقەلایەت ئەکەم .

هەڵگورد عارف محمود

عمر عارف محمود

پێشەکی

ئاشکرایە گەلی کوردمان خاوەنی چەندەها شاعیری پایە بەرز و ناودارە کە هەر یەکە ئەستێرەیەکی درەوشاوەی ئاسمانی شەوەزەنگی کوردستان بوون و نێو و ناوبانگێکی تەواویان بووە لەو سەردەمەدا کە تێدا ژیاون ، هەرگیز مێژووی ئەدەبی نەتەوەکەمان لە یادیان ناکات و هەموو ئان و زەمانێك ناویان دێنێتەوە یادمان ... چونکە بە بەرهەمە پوخت و نایابەکانیان لاپەڕەی مێژووی ئەدەبی نەتەوەکەمانیان بە شێوەیەکی جوان و دڵگیر رازانۆتەوە کە هەمیشە شانازیان پێوە بکەین و ناو و شیعرەکانیان ببێتە ویردی سەر زمانمان ... لەگەڵ ئەمەشدا هەندێ شاعیرمان بووە لە سەردەمی ژیانیاندا سوارچاکی بە دەستەلاتی ئەم بوارە بوون ، بەڵام لەگەڵ چاو لێکنانیاندا ناو و بەرهەمەکانیان بردۆتە گۆڕەوە . بەمە زیانێکی گەورە لە ئەدەبەکەمان کەوتووە ، هەرچەندە هەندێکیان دەستنووسەکانیان وەك دیاریەکی بە نرخ بۆ بەجێ هێشتوین ، بەڵام زەمانە دەرفەتی چاپکردن و بلاوکردنەوەی نەداون و لە ئاکاردا بونەتە خۆراکی ئاگر یان خراونەتە ژێر گڵەوە بۆ پاراستن لە ناهەمواری رۆژگار ئەویش پاش ماوەیەك پواونەتەوە و بە کەڵکی ئەوە نەماون سوودیان لێوەرگرین ، لەگەڵ ئەمەدا هەندێ بەرهەمی ئەدەبیمان لەو بگرە و بەردەیە رزگاری بووە و کەوتونەتەوە بەر دەستمان چ بە شێوەی

دەستنوس یان لە کەشکۆڵی ئەدەب دۆستاندا یان بە پەرش و بڵاوی لە کون و قوژبنی ئەملا و ئەولادا یان لـە سەر لاپەڕەی چاپەمەنیەکان گیرساونەتەوە و چاوەڕێی ئـەوە دەکەن دەستیان بـگاتێ و لە نەهامـەتی چـەرخی چەپگەرد رزگاریان بێت •

یەکێ لەو شاعیرانەی کە تووشی ئـەم بەسەرهاتە دڵتەزێنە بووە «عارف عورفی» شاعیرە کە لـە سەردەمی ژیانیـدا شاعیرێکی لێهاتـووی بەهرەداری میللەتەکەمان بووە و پاش کۆچکردنی دیـوانێکی دەسخەتی خۆی بۆ بەجێ هێشتوین کە لەگەڵ چاو لێکنانیا ئەویش پێچـراوەتەوە ، بەڵام شیعرەکانی لە کۆڕ و بۆنەکاندا دەخوێندرایەوە بە تایبەتی ئەم هۆنراوەیەی بوو بووە ویردی سەر زمانی خەڵکی و هەموو ساڵێك لە کاتی نزیك بوونەوەی کاتی قوربانیدا دەوترایەوە :

جەژنی قوربانـە بەقوربان نۆبـەتی قوربانییە
بۆ تۆ قوربانی بەقوربـان گیانی من قوربانتە

هەرچەندە شیعرەکانی دیکەی ئەوەندە نەبینراون تا بە تەواوی لە سۆز و توانا و بەهـرەی ئەم شاعیرە بـیر چووەمان بـگەین ••• تەنانـەت هـەر ئەم پشتگوێ خـستنەش بـووە (عورفی) بردۆتـە ریزی شاعیرە نـاو ون بوەکانی میللەتەکەمانەوە ، کە لـە بوونیدا شاعیرێکی ناسراو بووە و دەنگێـکی تایبەتی خۆی هەبووە ئەوەتە ماموستا نەجمەددین مـەلا لە یادی کۆچەکەیدا دەڵێت : «عورفی شـیعری بە کوردی و فارسی هەیـە نزیکەی (٢٥٠٠) شـیعر پترە بە خۆشنووسی خۆی بۆمی نوسیوەتەوە جگە لەوەش مێژووی (ریشەی نەژادی کورد) کە بە فارسی ئیحسان نوری پاشا نوسیویەتی گۆڕیویە بە کوردی ئەو مێژووە لەگەڵ دیوانی شیعرەکانی لە لای خۆمن خۆزگە چاپکرانایە ئەو کاتە

هونەری عارف دەردەکەوت»(١) • نەك هەر ئەم خۆزگەیە پرۆفیسۆر دکتۆر (عیزەددین مستەفا)ش وەك بیر خستنەوەیەك ئەمەی خستۆتەوە بیرمان «شاعیرێك بوو زەوقێـکی ئەدەبی بـەرز و شیعری کلاسـیکی جوانی هەبـوو چاوەڕێی ئەوەین کە دیوان و ژیانی ئەدەبی بە چاپ بگەیەنرێت»(٢) • وە مامۆستا عەلی کەمال باپیری شاعیر لە بابەت شاعیرەوە دەڵێت : «عورفی لە کۆنەوە هەڵبەستی وتووە بەڵام بە داخەوە لە بەر کار و باری زۆری خۆی بۆی نەکراوە هیچی تۆمار بکات تا لە ساڵی ١٩٥٩دا دەستی کرد بە تۆماری دیوانەکەی کە تا ئێستا لە چاپ نەدراوە»(٣) •

ئەمانە بوونە هۆی ئەوەی کە زیاتـر هەستم بەرامبەر بە شاعیر بجولێ ‌و خۆم ئامـادە بکەم بۆ نوسـینەوەی شـیعرەکان و ساغکردنـەوەی ••• لەگەل ئەوەشدا دەمزانی کارێکی ئەوەندە ئاسان و لە بار نییە کە بە بێ کەمو کوڕی لە دەستی من بێت بـەلام سـۆز و هەستم بەرامبـەر بە شاعیر کـە (٢٤) ساڵی رەبەقە صەری ناوەتـەوە و دیوانە دەستنووسـەکەی هەروا ماوەتـەوە(٤) بیرم کردەوە هەرچۆنێك بێت دەستی بدەمێ و ساغی بکەمەوە لەوە چاکترە کەوا بێ‌ناز بمێنێتەوە ، سوپاسی بنەماڵەکەیان دەکەم کە ئەم دەرفەتەیان بۆ رەخساندم کە بەم کارەم خزمەتێکی پیرۆزی وشەی کوردی بکەم •

---

(١) مامۆستا نەجمەددین مەلا لە رۆژنامەی ژین ژمارە ١٣٧٠ و ١٣٧١ ساڵی ١٩٥٧ وە ژمارە ١٥٨٥ ساڵی ١٩٦١ بـاسی ژیان و بەسەرهاتی شاعیری کردووە و پارچە شیعرێکی بلاوکردۆتەوە •

(٢) بڕوانه پێشــه‌کی دیـوانی کاکه‌ی فــه‌لاح نووسینی دکتــۆر عیزه‌ددین مسته‌فا •

(٣) عه‌لی که‌مال باپیر له کتێبی «گوڵ ده‌سته‌ی شوعرای هاو عه‌سرمدا» باسی ژیان و پارچــه شیعرێکی بلاّوکردۆتــه‌وه هه‌ر ئه‌و پارچه شــیعره‌یه که ماموّستا نه‌جمه‌ددین مه‌لا بلاّوی کردۆته‌وه •

(٤) بۆ ساغکـــردنه‌وه‌ی ئه‌م دیوانه یــه‌که‌م جار دیوانه‌که‌ی شــاعیرم له به‌ر ده‌ستا بوو پاش ماوه‌یه‌ك ئه‌و ده‌ستنووسه‌ی که لای (شێخ مسته‌فا خاڵ) بوو وه‌رم گرت که چه‌ند شیعرێکی شــاعیری تێدا بوو به مانا سوودم له هه‌ردووکیان وه‌رگرتووه و جیاوازیه‌کانم له په‌راوێزدا نوسیووه •

(ژیان و بەسەرهاتی شاعیر)

ئەم شاعیرە پایەبەرزەمان «عارف» کوڕی «شێخ مەحمود» کوڕی «مەلا نصراللە»ی قازی‌یە لە ساڵی ١٨٩٦ی زاینی لە گەڕەکی گۆیژەی شاری سلێمانی هاتۆتە دنیاوە نازناوی شیعری «عورفی»یە و هەندێ جار «عارف»یشی بەکار هێناوە و لە خۆشەویستیدا پێیان دەووت «عارف قاپ رەش»(١) • هەر بە منداڵی دایك و باوکی کۆچی دواییان کردووە و مامی گرتویەتیە لای خۆی••• لە تەمەنی منداڵیدا ناردویانەتە حوجرە و خوێندنی قورئان و کتێبە دانراوەکانی ئەو سەردەمەی تەواو کردووە هەر لەو تەمەنەدا نیشانەی بلیمەتی و زیرەکی تێدا دەردەکەوێت ، پاش تەواو کردنی خوێندنی حوجرە دەیخەنە قوتابخانەی سەرەتای و لە تەمەنێکی زوودا خوێندنی قوتابخانەی روشدیەی عەسکەری تەواو دەکات دەیەوێت بچێت بۆ بەغداد بۆ خوێندن ، شەڕی جیهانی یەکەم هەڵدەگیرسێ و ڕێگای ئەو ئاواتەی لێدەکرێت ، هەروا دەمێنێتەوە تا بە هۆی حاجی مستەفا پاشا یامولکی دادەمەزرێت بە بنوس (کاتب) لە بەڕێوەبەرێتی پۆلیس بەو نیازە لە ماوەیەکی کەمدا شوێنێکی گونجاوی بۆ بدۆزێتەوە ، بەڵام لە شەڕەکەدا بە دیل گیراوە و نێرراوە بۆ هندستان ، پاش کۆتایی جەنگ و دامەزراندنی حکومەتی عێراق گەڕاوەتەوە بۆ خاکی نیشتمان و چۆتەوە سەر ئیشەکەی خۆی تا ساڵی ١٩٢٧ دەچێتە دەورەی (مفەوضی) و ماوەی (٣) سێ ساڵ بە مفەوضی دەمێنێتەوە لە پاشدا دەچێتە دەورەی (معاونی) و پاش تەواو کردنی دەورەکە دەگەڕێتەوە بۆ سلێمانی و لە پاشان بۆ هەڵەبجە و پێنجوێن و قەڵادزێ و چوارتا و لە پاشدا دەیگوێزنەوە بۆ هەولێر(٢) و لە ساڵی ١٩٤٩دا خانەنشین دەکرێت • مامۆستا نەجمەددین مەلا

دەڵێت :

«گەردوشی رۆژگار عـارفی خستبووە پایەی پۆلیسی‌یەوە لـە سەردەمی پاشایەتی عێراقدا و نزیکەی (٢٥) ساڵ معاونی پۆلیس بوو بێ ئەوەی زیان بە کەسێك بگەیەنێ و کەسێك لێی دڵ زویر بێ»(٣) •

لە بەرە بەیانی رۆژی ١٩٦١/١/١ بە نەخۆشی دڵ گیانی پاکی بە خاك سپاردووە و لە سەر راسپاردەی خۆی لە گردی سەیوان نێژراوە •

تافی جوانی چوو نەما کەوتویتە حاڵی غەرغەرە
وا ئـەزانم ئینتیزاری قەبـرەکەی سـەیوانتە
گردی سـەیوان حورمەتی میوانـەکانت راگرە
پەنجو دوو رۆژێکی‌تر وا (عارف)یش میوانتە(٤)

---

(١) قاپ رەش : بۆیـە پێیان وتووە (عارف قاپ رەش) چونـکە زۆر ئازا و جەسوور و جەربەزە و چاو نەترس بووە لە هەموو یارییە کوردیەکاندا پلەی یەکەمی سەرکەوتنی بە دەست دەهێنا ، لەگەڵ ئەمەشدا سەرکردەی کوڕانی گەڕەك بووە لە شەڕە گەڕەکدا و لاقەکانی زۆر تووکن بوو بە تایبەتی بـەشی قـاپی پێی زۆر رەش دیار بـوو ، وە ئەو کەسـانەی کە ناسراو و دیـار بوون هەر یەکە نازناوێکی تایبەتی هەبوو جـا ئەم (قاپ رەشە) بووە بە نازناوی عورفی •

(٢) مامۆستا عـەلی کەمال باپیر دەڵێت : (لە ساڵی ١٩٣٨دا دەستی لـە ئیش کێشراوەتـەوە) راستیەکەی نەکێشراوەتـەوە بەڵکو لە شـاری سلێمانی دوور خراوەتەوە •

(٣) مامۆستا نەجمـەددین مەلا دەڵێت : « (٢٥) بیست و پێنج سـاڵ معاونی پۆلیس بـووە» بـەڵام راسـتیەکەی ئەوەیـە من نووسیومە ئـەویش لە نووسینێکی شـێخ محەمـەدی ئامـۆزای وەرم گرتووە کـە هاورێیەکی گیانی بە گیانی شاعیر بووە و شاعیر (١٩) نۆزدەساڵ معاونی پۆلیس بووە چونکە ساڵی ١٩٣٠ چۆتە دەورەی معاونیەوە •

(٤) دەڵێن شاعیر چەند رۆژێك پێش مردنی پێشبینی مردنەکەی کردووە و ئەو شیعرەی وتووە •

عـــــــورفی

لە رۆژنامەی هاوکاری ژمارە (٤٦٦) ساڵی ١٩٧٩ ئەم نووسینەم لە سەر شاعیر بڵاوکردەوە وا لێرەدا دەقی ئەو نووسینە دەخەمە بەرچاو •

(ئومێد)

عورفی ئـەو شاعیرە بەرزە ناسراوەیـە کە بە هۆی تـاکە هۆنراوەکەی جەژنی قوربانەوەی ناوبانگی پەیدا کردووە و هەموو ساڵێك لە نزیكبونەوەی کاتی قوربانیدا هۆنراوەکەی دێتەوە یادمان :

جەژنی قوربانــە بەقوربان نۆبــەتی قوربانییە
بۆ تۆ قوربانی بەقوربــان گیانی من قوربانتە

ئیتر زۆر کەم لـە هەڵبەستەکانی ئەم شاعیرە مەزنەمان کەوتۆتـەوە بەر دەست ، لەگـەڵ ئەوەشدا خاوەنی چەندەهـا هەڵبەست و غەزەلی پـڕ سۆز و هۆنراوەی نیشتمانی و کۆمەلایەتی و دلدارییە ، ئەگەر بە وردی هەڵبەستەکانی بخوێنینەوە هەست بـەوە دەکەین هـەر یەکە تام و چێژێکی تایبـەتی هەیە و خوێنەر دەجولێنێ کە یەکە و راست لە دەروونی ئەو شاعیرە بگات •

لە بەشی شیعری نیشتمانیدا دەڵێین عورفی شاعیرێکی نیشتمان پەروەر و نەتەوە ویست بووە خۆشەویستی گەل و نیشتمانەکەی وا لە دڵیدا چەسپیوە کە هەمیشە لە بەرچـاو و لە ناو دڵیا بووە لەگەڵ پەژارە و ئازارەکانیـدا ژیاوە و خۆی کردووە بە قوربانی :

ئەی وەتەن رۆحی رەوانم قۆچەکەی قوربانتم
سەر لێشێواو دڵسوتاوی دەردی بێ دەرمانتم
ئاه چ دەردێکە ئەیچێژم ئەی وەتەن بۆ حاڵی تۆ
ئەشکی چاوی من دەلیلە رۆژ و شەو ، گریانتم
موشکیلە دەس هەڵگرم لێت خاکی شیرینی وەتەن
ئاخری عومریش ئەسیری خاکەکەی سەیوانتم

لە هەموو بیرەوەرییەکی یادی نەورۆزدا گڕو گڵپەی ئاگری نەورۆز لە دڵیدا جۆشی خواردووە و شاعیری جولاندووە کە بڵێت :

بەهارە رۆژی نەورۆزە ، بلێ رۆژی ژیان و ژین
گوڵی غونچە لەگەڵ بولبول ببەستن با گرێی کابین
گوڵاڵەی سووری سەر گۆنای ئەم جۆرە جەوانانە
لە سەرچاوەی دڵم ئەڕژێتە خوار خوێنی جگەرمانە

چۆن پیرەمێردی مەزن چلورەی گوێسوانەی بە پلپلەی زیوینی کچە کورد شوبهاند (عورفی)یش خاڵ خاڵی بەفری ئەو کێو و کۆسارەی بە خاڵی سەر گۆنای کەنیشکی کورد دانا :

سەحەر هەستام لە خەو بیستم کە ئیمڕۆ رۆژی نەورۆزە
شیعاری کوردە لای یەکتر بڕۆن بۆ جەژنە پیرۆزە
کە خاڵ خاڵ کەوتە سەر بەفری سەر ئەو کێو و کۆسارە
ئەڵێی خاڵی سەری گۆنای کەنیشکە کوردی نازدارە

هەر وەکو هەموو شاعیرەکانیترمان عورفی کەوتۆتە باسی دەوری فەلەك

که چەند پێچو پەناو زەبوونی و کڵۆڵی هێناوەتە سەرمان و هەمیشە لەگەڵماندا دەوری خراپەکاری و دوژمنایەتی بووە تا شاعیری بێزار و بێ‌تاقەت کردووە :

ئەگەر وابێ هەتـا سـەر لـە فەلـەك خێـرێ نەبینـم
ئـەوا بەخـوا ئیتـر هەقمـە ئەگـەر چـاووم بگـرێنم
چیم دیـوە ، بەچی بم ، بـەچی بـووم و بۆچی هاتـووم
دنیایـە لـە لام هیچـە ، ئەممـا تاقـەتی ژیـنم

شەوێك داخۆ مەراقی زەمانە لە مێشکی شاعیردا خول دەخوات و ئەوە دێتەوە یادی کـە هەمیشە لە دەستی چـەرخی چەپگەرد خەریـکی شیوەن و ناڵین بووە بۆیە لە داخدا دەڵێت :

فیکری من هـەر شەو کە یادی عوشرەتی پێشـو ئەکا
سینە بوریـان چاو بە گریان تا سـەحەر کوو کوو ئەکا
وەسـفی کەن ئـەوزاعی منە نـازانێ تیفلی نـا بەکام
دڕك و داڵـە راخـەرم داوای سـەرینی قوو ئـەکا
من دەمێکە بـووکی دەورانـم تـەڵاق داوە سێ بەسێ
بەهەی ئیستهزاء ، ئەجـەل دێ بووکەکەم باربوو ئەکا
تاقەتی ژینـم نەمـاوە کەوتومـە غەمی سـەفەر
بووکی دەورانم بـە عەشق ، تـازە داوای شـوو ئەکا

دەتوانین بڵێین عورفی وێنەیەکی بێ‌کەم و زیادی شاعیرە دێرینەکانە و سەردەمی ژیانی لەگەڵ زوربەیاندا بەسەر بردووە لەسەر ئەو شێوە کلاسیکیە رێبازی ئەدەبی گرتووە ... ئەوەندە هەیە ئەم وشەی نوێ و بێ‌تویکڵی بەکار هێناوە و هۆنـراوەکانی بـە وشەی سـادە دارشتووە و خوێنـەر بـە زوویی

تێدەگات و ئەمانخاتە سەر ئەو رایە کە بڵێین عورفی شاعیرێکی سۆفی ئەقڵدار و وەفادار و خۆبەختکەر بووە هەمیشە وەکو پەروانە لە پێناوی عەشقەکەیدا سووتاوە :

خۆزگە ئەمــزانی دڵی من بۆچی وا حەیــرانتە
هەر وەکو پەروانە دەوری شەمعی رووی جانانتە
دڵ بــە دڵ بوو بە رابەرت ئیختیــاری پێ نەما
دائیمــا فەرمانبــەری فەرمانبــەری فەرمانتــە

عورفی شــاعیرێکی دڵخواز و دڵتەڕ و بەوەفــا بووە و کەوتۆتــە داوی چاومــەست و ئەبرۆ کەمــان و زوڵفی خاوەوە بــە وردی باسی کــردوون و شوبهاندوونی بەم جۆرە بۆ گوڵزارەکەی رامان دەکێشێت :

مەیاڵۆزێنـــە زوڵفت مەیخــەرە بــەر دانەی شـــانە
بە شکڵی ئێستەکەی جوانــە کەوا پەخشانی سەرشانە
مەیەڵــە ناحـــەزانت چاو ببــڕنە باغچــەی ســینەت
مەبادا دەس بهــاوێژن بــۆ نــاو ئــەو باغ و بێســتانە

زوربەی شاعیرەکانمان باسی مانگیان کردووە لە شەوی چواردەمیندا بە رووی دڵدارەکانیان شوبهاندووە ، بگرە زۆر جاریش رەواجیان شکاندووە و نەگەیشتۆتە جــوانی رووی یارەکانیــان ... ئینجــا لە داخدا مانــگ کەمی کردووە و تواوەتەوە لەم رووەوە عورفی دەڵێت :

کە چاوم کەوت بە خاڵی رووی سەری سینە تەحیورمام
کە بــەم بێوەختیــە دز چی ئەکا لەم بــاغ و بێســتانە

ئەزانم نـــازە روو پۆشت کـــە تەشبیهی بـــکەین ئیمڕۆ
بە مانگی هەشت و چوار و دوو لە ژێر هەورا کە پەنهانە

«عەلی عارف ئاغا» هەر زوو وتی تۆ بتی من ئەتپەرستم •• بەلاّم عورنی لەم رووەوە دەڵێت :

ئەو شـــۆخە کە هاوســـوحبەتی ئەیامی غەمـــم بوو
داغی جـــگەرم بـــۆچی لـــە پڕ دەرچوو لـــە دەســـتم
تەئســـیری فـــیراقت منی خســـتۆتە خەیـــاڵی
لـــەو رۆژەوە ئەترســـم کـــە بـــڕۆم بت بپەرســـتم

ئازارو دەردە سەری و بێوەفای و پەیمان شکاندن روو بە رووی شاعیر بۆتەوە ، ئاوات بەو کەسە دەخوازێت کە مەیلی دڵداری نەبووە :

خۆزگەم ســـەد خۆزگەم بەوەی مەیلی بە دڵـــداری نییە
ئەو کەســـەی یاری نـــەبێ مەعلـــومە ئـــازاری نییە
من لە ژێر بـــاری غەمـــا عـــەینی کەمانە قامـــەتم
خـــوا پێـــداوی واش هەیـــە روو قائیمـــە باری نییـــە
خۆ بـــە شمشێری بـــرۆ و مـــوژگانی دیـــدە کوشـــتمی
هێنـــدە نامـــەردە بـــۆ ئـــەم جورمانـــە ئیقـــراری نییـــە

هەڵبەستە دڵداریەکانی زۆرن و هەر یەکە مەبەست و مانایەکی هەیە بەم پارچەیە کۆتایی بە هەڵبەستەکانی دەهێنم :
وەقتێ یـــارم ویســـتی زوڵفی خۆی بـــە رووداشانەکا
وا ئـــەزانم شـــێخ لـــە من زووتـــر بـــەرەو مەیخـــانەکا

کوردیکا

رابکێشێ خەنجەری موژگانی بە قەسدی کوشتی من
شەرتە شەرتی پیاو هەتا ماوە لە رووی را نەکا

پێش پێنج شەش رۆژی پێش مردنی ئەم چەند دێڕەی بۆ خۆی گوتووە :

تافی جوانی چوو نەما کەوتوێتە حاڵی غەرغەرە
وا ئەزانم ئینتیزاری قەبرەکەی سەیوانتە
گردی سەیوان حورمەتی میوانەکانت راگرە
پەنجو دوو رۆژێکی تر وا (عارف)یش میوانتە

بە راستی عورفی شاعیرێکی بلیمەت و لێهاتووی بە دەستەڵات بووە کە لە ریزی شاعیرە پێشکەوتووەکانی گەلی کوردماندا دادەنرێت و خزمەتێکی تەواوی ئەدەبی کوردی کردووین ••• بەڵام بە داخەوە تا ئێستا مافی خۆی پێنەدراوە و دیوانەکەی چاپ نەکراوە ، دیوانەکەی بە خەتێکی شکستەی فارسی نووسراوە و ئەو کەسەی دەیخوێنێتەوە دەبێ شارەزایی لە نووسینەکەدا هەبێت و وشەکان بناسێت ، من بەش بە حاڵی خۆم ئەم لێکۆڵینەوە کورتەم لەسەر دەرهێنا هیوادارم کە ئاوڕێك لەم شاعیرە بدرێتەوە و دیوانەکەی چاپ بکرێت تا ئەوەندە تەپ و تۆزی لێ نەنیشێت و هەروا نەمێنێتەوە(١) •

---

(١) پاش بڵاوکردنەوەی ئەم نووسینە دەستم کرد بە ئامادەکردن و ساغکردنەوەی دیوانەکە بە رەزامەندی بنەماڵەکەیان بە تایبەتی مامۆستا عومەر و مامۆستا هەڵگورد کە دوو کوڕی شاعیرن •

(چ خۆشە سوبحەدەم رووی کەینە سارا)

چ خۆشە سوبحەدەم رووی کەینە سارا
خسوسەن وەختی گوڵ فەسڵی بەهارا
بە تانە پێم ئەڵێ سەیری کە عورفی
پەکی کەوتووە نەما هیچی لە بارا
برای شیرینەکەم مەنواڕە پیریم
دڵم رائەچڵەکێنێ بووك و تارا
هەزاران تیری تانەم تێ بگیرێ
دەس هەڵناگرم ئەگەر بمکەن بە دارا
وەرە بنواڕە یاری من کە وەختێ
لە بەرکا سوخمەیی زەربەفت و غارا
فیدای خاڵێکی هیندووی بم بە شەرتێ
دڵم بێنێتە جێ ماهی دڵ ئارا(١)
نەمردمایە هەتا ئەمزانی بۆچی
چ رووی داوە لە من وا چوو بە قارا
عەشق بەحرە کە عاشق تیا نقوم بوو
چ باکیەتی لە تانە و عەیب و عارا
لە مردن دوور ئەبم گەر رابوێرم
لەگەڵ دڵدارەکەی ئەمساڵ و پارا(٢)
بیاویک نوبتی نظر کن
بفرما این نظر بهر خدارا
نویستم نامە نزدیك جانان
فرستم نامە باباد صبارا

(١) دڵم بێنێتە جێ یاری دڵ ئارا .
(٢) لەگەڵ دڵدارەکەی پێرار و پارا .

(نووری ماهم بوو که کیسرا هەم مەداینی شکا)

نووری ماهم بوو که کیسرا هەم مەداینی شکا
نەك مەداین هەر بە جارێ دین و ئایینی شکا
ناوی یاری من کە کەوتە ناو گلێسای عیسەوی
زوو لە ئیمان وەرگەڕا ، قەس کۆڵەکەی دینی شکا
ئاسمان ئەو وەختە دی یارم لە سەدرەی مونتەها(١)
ڕەونەقی مەهـ ، زینەتی خۆر ، قەدری پەروینی شکا
هەر کە قەوسی تاقی ئەبرۆی بوو بە میحراب و ئیمام
ئیبتیدای ئەلحەمدی خوێند و حەرفی ئامینی شکا
گەر لە ناو باغا چراخی ڕەونەقی رووی هەڵکرێ
قیمەتی گوڵ ، بۆیی سونبول ، ڕەنگی نەسرینی شکا
ناوی فەرهاد کەوتە بەزمی خوسرەوی پەروێزەوە
قیمەتی بازاڕی حوسنی شۆخی شیرینی شکا
قووڕ بە سەر فەغفوورە ، یار زوڵفی بە رووودا شانە کرد
توورە توورە ، چین بە چین ، بازاڕی ماچینی شکا
(عورفی) لەو ساتەی لە یاری باوەفای دوور کەوتووە
بۆیە بێچارە بە جارێ عەقڵی پێشینی شکا

---

(١) سەدرەی مونتەها : ناوی درەختێکە لە نزیك بەهەشتەوەیە هەرچی گوفتار و کرداری بەندەکان هەیە لەوێدا دەکرێت وە فریشتەکانیش تا ئەوێ رێیان هەیە بڕۆن ، لەوەولا کەس نازانێ چی هەیە وە جبرەئیل توانی لە شەوی میعراجدا لە خزمەت پێغەمبەرا تا ئەو شوێنە بچێت ، لەوێ ئیتر وەستاوە •

(فیکری من هەر شەو)

فیکری من هـەر شەو کە یـادی عوشرەتی پێشـو ئەکا
سینە بوریان چاو بە گریان تـا سەحەر کوو کوو ئەکا
وام لە حاڵی نـەزع و سـینەم لێئـەدا عـەینی دەهۆڵ
مامە دەروێشیش بـە دەورا زکـر و هایـو هـوو ئەکا
وەسفی کـەن ئـەوزاعی من نـازانی تیفلی نـا بـەکام
دڕك و داڵـە راخـەرم داوای سـەرینی قـوو ئـەکا
چەرخی گـەردونیش دەمێ سـاڵە سواوە چـەرخەکەی
بۆیە ئێجـگار مەکـۆکەی ریسی تاکـو لوو ئـەکا
ئاشەکەی موحتـاجی بیرازکردنـە ، بەرداشـەکەی
ئاشـەوان بۆیـە شـەو و رۆژ ئاش بەتـاڵی بـۆ ئەکا
من دەمێـکە بـووکی دەورانـم تـەڵاق دا سێ بـە سێ
بەهری ئیستیهزاء ، ئەجەل دێ بووکەکەم باربوو ئەکا(١)
واسـیتەی بێ دینیـە وا (ناصـحی شر العمـل)
ئەهلی ئـەم دەور و زەمانـە گشـتی وا بەدخـوو ئەکا
تاقەتی ژینـم نەمـاوە کەوتمـە سەر عـەزمی سـەفەر
بووکی دەورانـم بە عیشـوە تـازە داوای شـوو ئەکا
ئاگرم تێ بەربـووە وەختـە کڵـو کـۆی دامـرێ
یاری بەدبـەختیش لـە لاوە جـار بـە جارێ فـوو ئەکا
کەوتمـە بـەر دەور و زەمـانێ دین و ئیمـان پـارەیە
قەسدی زینـدوو سەرو رنین و کفنی بـەر مردوو ئەکا

فــەرقی ســاحیب دین و لا دین ناکــــرێ لــەم رۆژەدا
مامه سۆفیش جــار بە جارێکی لــە شێوەی جــوو ئەکا
واعیـــز تانـــــە نەهاوێژێتـــە ســـەر ئەشــــعاری من
بۆ هەجـــوو تیغی زوبـــانی ئێمـــە لا لا موو ئـــەکا
(عورفی)ا وا دیـــارە بەخوا شــــاعیرێکی کامیـــلی
شێوەی شیعرت لــە شێوەی شــیعری خاجــوو ئەکا(٢)

---

(١) ئیستهزاء : گاڵتە پێکردن .

(٢) خاجوو : یەکێکە لە شاعیرە ناودارەکانی فارس .

(وەختێ یارم ویستی)

وەختێ یــارم ویستی زوڵفی خــۆی بە روودا شــانە کا
وا ئەزانم شــێخ لە من زووتــر بەرەو مەیخانــە کا
رابکێشێ جەنجەڕی موژگانی بــە قەسدی کوشتی من
شەرتە شــەرتی پیاو هەتــا ماوە لــە روویــا رانــەکا
شەمعی رووی جانانە هەر وەختێ لــە مەجلیس هەڵکرا
بێشکە عاشق بــە دەوریا عــەینی وەك پەروانــە کا
فکری وا بــوو ، تێگەیشتم ئاخــری غایــەی چی بــوو
بۆ رەقیبێ روو لــە ئێمــە وەربگێــڕێ خــوا نــەکا
ناز و عیشــوە بــۆ هەناســەی دەردە داران چــا نییــە
نەك خوا گــیربێ بڵێــن پێی بۆ خــوا ئاوا نــەکا(١)
بگرێ پەندم عاشــقێ گەر بیــدەوێ رسوا نــەبێ
قەد وەفا و عەهــد و ســەفا لەو دولبــەرە داوا نەکا
چاوەکانم ، چاوی من لــەو رۆژەوە چــوون بۆ ســەفەر
ســاتێ نەمدیــوە لــە دووریت شــین و واوەیــلا نەکا
مەتڵەبی یــار ، خاڵی لای لێــوی کە دەرخا جار بــە جار
عاشــقی بێچــارەیی ئــاوارەیی وێرانــــە کا
ئێمە دەردی عاشــقی و جەوری زەمانمان بــردە سەر(٢)
دەس لە دەس چــوو وای درێغا یــار ئەگەر بــڕوا نەکا

---

(١) دەك خوا گیربێ بڵێن پێی بۆ خوا ئاوا نەکا .

(٢) ئێمە دەردی عاشقی و جەوری زەمانمان گردە بەر .

(ئەگەر دولبەر بە دڵ ڕۆژێ وەفا کا)

ئەگەر دولبـەر بە دڵ ڕۆژێ وەفـا کا
بە ڕووی ڕاستی ئیتر تەرکی جەفا کا
سەرو ماڵم فیدای خاڵێـکی هیندووی
ئەگەر تـەرکی جەفا بەهری خـودا کا
خـودا هەڵناگـرێ ئەسبابی چی بـوو
بە وێنـەی پەرچـەمی ڕۆژم سـیا کا
وەکـو ئێمـە ئەگـەر ڕۆژی ڕەقیبێ
بە دەس جـەور و جەفاوە موبتـەلا کا
بە سەر گەردی ئەبم ڕۆژێکی سەد جار
لە سەر ئێمـە ئیتر تەرکی جەفـا کا(١)
لەسەر چی‌بوو ، گونەه چی‌بوو دڵی من
دوو چاری زەخمی شمشێری قەزا کا
وەکـو زانیومـە دولبـەر بێ خەتایـە
خەتای بەچچـە بێ ، نابێ خەتـا کا(٢)
بە ناز و عیشـوە تەشریفی بفـەرموێ
بـرینی دەردی دڵ ئەمجـا دەوا کا
لە دونیـادا هەتا کو مـاوە (عورفی)
لە خۆشـیانا ئەبێ دائیم سـەما کا(٣)

---

(١) قافیە دووبارە بۆتەوە .

(٢) خەتای بەچچە : بەچکە ئاسکی ناوچەی خەتا و خوتەن .

(٣) لە خۆشیانا ڕۆحی خۆی لە ڕێگە فیدا کا .

(وەهام زانی ئیتر دولبەر)

وەهام زانی ئیتـر دولبـەر بە هیچ جـۆرێ جەفـا ناکا
خودا بیگـرێ چ بەدبەختێـکە هیچ مـەیلی سـەفا ناکا
فکر ڕۆیی لـە خانەی کەللەدا زائیل بووە بـە یەکجاری
دڵ و دین ماوە لامان با ئـەویش ئەمجـارە یەغمـا کا
نیازم دەست و دامـەن بـوو کە گوڵـزاری رۆخی بینم
لە ترسا خـۆم ئەپارێـزم مەبـادا فیتنە بەرپـا کا
وەڵا بوو مامەلـەی ماچی نەوەك تۆ بیدەوێ هـەر کەس
لەگەڵیا بێتو سـەوداکا ئەبێ خۆی تووشی سـەودا کا
هەتا ئیمـڕۆ ئەگەر ئومێدی لوتفێ بـووم ئەویشم چوو
نەتیجەی تەجـروبە زانیـم بە هیچ نـەوعێ وەفـا ناکا
لە پێناویا کە خـۆم کوشتووە لـە پاداشا جنێـوە بۆم
کەچی بەدبەختـە دەس هەڵناگـرێ شەرم و حەیـا ناکا
چرای بەختم کە نەتوانێ موقابیل شەوقی رووت شەڕکا
چراغی سـوبحەدەم غەوغا لەگەڵ شەمسی سـەما ناکا
دڵ و گیانم فیـدای خاڵێکی هیندووی کـردوو ! نازانم
چ رووی داوە سەبەب ئـەم خزمەتەی من بۆچی ئەغماکا
نەما تاقەت لـە قـووەی (عـورفی) بێچـارە ئەمجارە
گوناهی ئـەم جوانـانە حەواڵـەی تیغی مـەولاکا

(ئەگەر چی من لە عومرا چووم بە ساڵا)

ئەگەر چی من لە عومرا چووم بە ساڵا
خەیاڵ ئەڕوا لەگەڵ دوو چاوی کاڵا
برادەر بۆچ ئەکەی لۆمەم لە عەشقا
عەجەب نەدبیستووە کالا بە باڵا
نەمانێ چاتره وەڵلا لە بوونێ
نەبێ دەستێ بە سەر روویی وردە خاڵا
دوو چاوی من لە بانی تەوقی سەرمە
کە یار پۆشی لیباسی ئاڵ و واڵا
هەموو عومرم ئەچێ یەکجار بە تاڵان
نەکەم وەختێ پەڕەی لای رووی موتاڵا
چ خۆشە رابوێرێ هەر سەحەر گاه
لەگەڵ تازە گوڵاڵەی خوردە ساڵا
لە مەدحی غونچە لێوانی بەڵەک چاو
دەماغم بەرز ئەبێ بۆ ئەوجی باڵا
وەکو تیغی دەبانی تازە ساو بێ
زبانم موو ئەکا بڕواکە لا لا

(چی ئەبێ تەرکی جەفاکەی)

چی ئەبێ تەرکی جەفاکەی سەنەما قەتعی عەزاب
بێبیتە سەر ڕێگەی ئەخلاق و ببیتە ئەرباب
(بیتو ام نیست مجالی دمی خوشنود شوم)
(جانم از بهر خدا روی زمن هیچ مهتاب)
دوور پەرێزیت بۆتە لێم سەبەبی غەمباری
وا لە دووریت سەنەما جان و جگەر بۆتە کەباب
(هر زمان از لب شیرین شما دور شوم)
(دست حسرت بزنم بر سر خودهم چو رباب)
دەستت لێم هەڵگرە دەی بەسیە ئەوەندە لۆمە
کاکی خۆم چیت ئەوێ لێم بۆچیم ئەکەی مەنعی شەراب
(محتسب منع مکن وعظ ندارد تاثیر)
(شکل است ترك کنم آخر عمرم مى تاب)
دەردی دووری ڕووی تۆیە بکە باوەڕ بەخوا
ئاو لە چاوم بە خوڕی تەشکیل ئەکا چەشمەی زاب
(چ خوش است فصل بهار و گل گشت و صحرا)
(با دلارامی بود خاصه در ایام شباب)
موطریبا سازی کە ، ساقی وەرە پڕکە قەدەحت
پێش ئەوەی لاشە بهاوێژنە ژێر بەرد و توراب

(ئەگەر لوتفت ببێ)

ئەگـەر لوتفت ببێ رۆژی بپرسی چۆنـە ئـازارت
ئەکەم گیانم فیدای زارت کە ناوم بێتە سەر زارت
فەلەك زانی کەئەشعارم لەسەر ئەوسافی رووی تۆیە
(شکاندی پەنجەکەم تاکو نەنووسم وەسفی روخسارت)(١)
دەمێـکە بێ سـەرو شـوێنە دڵی من ، تازە پێـم زانی
ئەسیر ماوە لـە بەندی داوەکەی زوڵفی سـیەھ مارت
مەکە مەنعم ئـەگەر گۆشـە نشینی خەڵـوەتم ئیمـڕۆ
هەمیشە دوور پەرێزم لێت لـە ترسی تەعنەی ئەغیارت
لەجیاتی ئەم هەموو قەهرەی لەرووی تۆوە کە چێشتوومە
خوا نەمهێڵێ گـەر حەزکەم سـەری موویە لـە ئازارت
سەبەب من بووم لە تەعریفی خەت و خاڵت کەوا ئیمڕۆ
لە نـاو جـەمعی جوانانـا شـکور وا گەرمـە بـازاڕت
لە سەر وەسـفی گوڵی رووتا ئەبینم جوملـە ئەشعارم
کە شـیرینە بـە شـیرینی وەکو لێـوی شـەکر بارت
لـە هیـچ لایێ ، نـەبێ لایێ عیـلاجی دەردەدارێ کا
ئیتر (عورفی) بۆ لای کێ بەی بپرسێ دەرد و هاورت

(١) نیوە بەیتی شیعری طاهر بەگی جافە .

(پەرێشـــانە دڵم)

پەرێشانە دڵـم بە خـوا بە دەسـتی داو و تـەزویرت
چ فکرێکت هەیـە قوربان بفەرمـوو رای و تەدبـیرت
فەقیرە ، بێکەسـە ، مەزڵـومە ، توخـوا وازی لێ بێنە
ئیتر بـەس بێ ، بکە خێرێ لـە رێگەی بـاو و باپیرت
گوناهی چی بـوو ، نازانم خۆ هیچ کەعبـە نەڕووخاوە
هەتاکەی هـەر بمێنێ دڵ ئەسـیری بەنـدی زنجـیرت
تۆوە دائیـم مەزرەعەی غەم تـا بچێنی بـۆ منی مەزڵوم
منیش بێ جەبر و تەکلیف ئـەی عەزیزم ئەبمە ئاوێرت
ئەوەنـدەی من کە تەعـریفی قەد و باڵات ئـەکەم ئاخۆ
بووە مەعلـوم کـە دڵگـیری وەیـاخو بۆتـە دڵگـیرت
پەشێوە شێوەی خورشید و مـاه شێوەت تەماشاکەن
پەشـیمانی ئەکێشن ماه و خـۆر گەر بێنـە تەعبیرت
چ شێخێکە ئەوەی تۆی وا نەسیحەت کرد بۆ ئەم غەدرە
بەسە دەس هەڵگرە سـۆفی بە حەقی حـەزرەتی پیرت

(گلەیی لە یاری بێوەفا)

برینـــدارە دڵ و گیـــانم بـــە نـــووکی تیری مـــوژگانت
بەسم بێ ئـــەم برینانـــــەم دەخیل دەستم بـــــە دامانت
نەبەڕڕابم لـــە دینی مســـتەفا گـــەر پێت بکەم بـــاوەڕ
بـــە وێنـــەی ئاگـــر و ئـــاوی ، دەقیقـــە نیتـــە ئامـــانت
هەتاکەی دوور پەرێزی کەی ، خودا هەڵناگرێ بەس بێ
شەو ڕۆژێ بســـووتێ دڵ لـــە تاوی دەردی هیـــجرانت
برینـــداری خەدەنـــگی تیری غەمـــزەی خـــۆت بلاوێنـــە
وەفای بـــۆ خـــوا ڕۆژێ بپرســـــە چۆنـــــە زامـــانت
دیواری عومرمـــە مائیـــل ، وەکو عەقـــڵم بـــووە زائیل
پەرێشان خاتـــیرن هەردوو وەکـــو زوڵفی پـــەرێشانت
کەمێکە تیلی چـــاوانت ، ئەگەر چی لێت نەبۆتـــە عەیب
خوا خوامـــە دیسان دەســـتی شکایە خـــۆزگە مامـــانت
ئەگەر ویجدانت بێ حەقم ئەدەیتێ چونکی ئەو وەختەم
ڕووناکە نـــووری چـــاوانم کە چـــاوم بێ لـــە چـــاوانت
لە جیاتی ئەم هەموو جەورەی لە دەستی تۆوە چێشتوومە
هەتا مـــاوم بە جـــان و دڵ مـــوتیعی ئەمـــر و فەرمـــانت
دەوای دەردی دڵی (عـــورفی) تـــەبیبی لێوی ئـــاڵت بێ
بە ماچێکی دوو لیمـــۆت چۆن نەبێ موحتـــاجی دەرمانت

(ئەی بادی سەبا)

ئەی بادی ســـەبا هەستە بـــڕۆ بۆم بە وەکالـــەت
بۆ خزمـــەتی ئـــەو یـــارە عەزیـــزە بە دەلالـــەت
عەرزی بـــکە خوا بیگـــرێ لە بۆ عەهـــد و وەفاکەی
هەڵنەبڕێ هەتـــا مـــاوە ئەبەد چـــاوی خەجاڵـــەت
من بووم ســـۆپەری چـــاوی بـــەد و ئاخـــری چـــۆن بوو
پـــاداشی هەمـــوو چاکەیـــەکم ، شـــەرتی عەدالـــەت
وەڵڵاهی نەبـــووم موستەحەقی ئـــەم هەموو زەجـــرە(١)
کە پێی گوتـــم بمهاوێـــژە ناو چـــەهی زەلالـــەت
ڕۆژی ئـــەزەل ئەبـــوایە نەچوومـــایە مەســـافی(٢)
نەمزانی ملم بشـــکێ ئەمـــەم کـــرد لە جەهالـــەت
خێرم لـــە تۆ نـــاوێ ، وەرە لێـــم لادە شـــەڕیشت
دەس هەڵگـــرە لێم تـــوو بی خودا بەســـیە رەزالەت
تا ماوە حەیـــاتم تـــەرکی بکەم بـــەزمی حەریفـــان
چۆن جارێـــکی تر خـــۆم بخەمـــە بەحـــری مەلالەت(٣)

---

(١) زەجر : ئازار ، ناڕەحەت •
(٢) مەسافی : مەیدانی جەنگ •
(٣) مەلالەت : دڵتەنگی •

(جەوانم وا دڵی گرتووم سەبووریت)

جەوانم وا دڵی گرتووم سەبووریت
هەتاکەی هەر بناڵم من لە دووریت
نەخۆم تەفرە بە لوتفی پەنجو و دوو رۆژ
ئەزانم ئاخری لێشم ئەبووریت
ئەزانی دەرد و بۆچی لێم ئەپرسی
کە بۆچ وا زەرد بووە گۆنای سووریت
هەموو دونیام لە لا بۆشە بەقوربان
ئەگەر رۆژێ ببینم رووی حۆریت
بە دەستی جەورەوە گەر ببینێ حاڵم
لە ناو غەم مامم و تۆیش دائیم مەسرووریت
ئەزانی کێ منی کردە شیعە مەزهەبی
ساحەی سەر جەبینت ، بەردە مۆریت
خوا خوامە جەوانم تاکو ماوی
لە دونیادا بە خۆشی رابوێریت
نیازت رەحمە بۆ حاڵی منی زار
لە عەزرەت چاوی تۆ نەمرم لە دووریت
کەوا بوو تاکو ماوی ناوێ دەرکە
کلاوێکی بەڕەحمەت بوو لە سەر کە
گوناهم چی بوو با لێشم ببووریت

دەرحەق شەخسێك(١)

دەستی ئەمەلت کورت و لقی نەخلی تەمەع قووچ
بەم پیریە کەوتویتە خەیالاتی پڕ و پووچ
دونیایە هەزاری وەکو تۆی کوشت و فڕێدا
جێی عەجەب و تەکەبوور نییە وریابە نەدەی نووچ

(١) شاعیر بۆ هەندێ لە شیعرەکانی ناونیشانی داناوە و وەکو خۆی نووسیومەتەوە • وە ئەو شیعرەی کە بۆی دانەنراوە وا نیوە بەیتی دێڕی یەکەمی شیعرەکەم کردووە بە ناونیشان •

(گوێ‌گره له‌م گفتوگۆیه‌م)

گوێ‌گره لـه‌م گفتوگۆیـه‌م ئـه‌ی گه‌لی بێـداری کورد
تاکو حـاڵی بی لـه ئـه‌وزاعی زه‌مـان ده‌ربـاری کورد
ناڵه‌ی کـورد وا گه‌یشـته مونته‌هـای ئـه‌وجی فه‌له‌ك
نه‌مدی فریـا که‌وتـوویێ رۆژێ به ده‌م هـاواری کورد
کورد ئـه‌بێ تاکه‌ی بنـاڵێنێ بـه ئێش و ده‌رده‌وه
کوا پزیشـکێ چاره سـازێ بـۆ ده‌وای زاماری کـورد
مه‌صڵه‌حه‌ت وایـه بمێنێ میللـه‌تی کـورد بێ مه‌تاع(١)
تاکو ئاڵـۆز بێ به جـارێ شـۆڕشی بـازاڕی کـورد
کوانێ ساحێب هیمـه‌تێ ، ئه‌ی کۆمه‌ڵی ئـه‌من و ئه‌مان
غیره‌تی هه‌ڵسێ ، قسـه‌ی خێری بکا ده‌ربـاری کورد(٢)
هه‌ر وه‌کو غه‌یـر فه‌رموو ته‌جهیزی ده‌مێ بـۆ ته‌جروبه
رۆژی خـۆی ئه‌مجا ئـه‌بینێ قـووه‌ت و کـرداری کورد

....

....

ته‌فره‌قه لاچێ لـه به‌ینـا ده‌س بخـاته ده‌سـتی یـه‌ك
ئه‌یبینێ ئـه‌و وه‌ختـه چۆنه هه‌ڵمـه‌تی ته‌یـاری کورد
مـوویی مـه‌ردی لێت روابێ نـابی لایه‌نگـیری غه‌یـر
ده‌ك خوا گرتـوو بێ هه‌رکه‌سێ بییه‌وێ ئـازاری کورد

(١) مه‌تاع : سامان •

(٢) قافیه دووباره بۆته‌وه •

(لە تاوی عەشـقی نەوجوانانە)

لە تاوی عەشـقی نەوجوانانـە وا تـەرکی دیـارم کرد
سەبەب ناچارییـە وا کونجی خەڵوەت ئیختیـارم کرد
بەسە بولبول مەنـاڵە ، ناڵە بۆت نابـەخشێ تەئسیرێ
منیش وەك تۆ بۆ گوڵ رووییێ دەمێـکە ئینتیزارم کرد
هەتاکو ئێسـتە نەمزانی بـەری داری عەشـق تاڵە
لە بێ عەقڵیمـەوە بێ تەجروبـە وا زەهری مـارم کرد
لە تاو دەردی فـیراق شەرتە ئیتر شەرتم بچێتـە سەر
لە بازاڕی عەشـق لادەم ، ئـەوا قەول و قـەرارم کرد
هەرچیم بوو سەرف کرا یەکجار لە ڕێگەی عەشقبازیدا
دڵ و دین مابـوو لام تەنها ئەویش قوربـانی یارم کرد
نقودی فکر و هۆشم بوو کە سەرفی رووی جوانان کەم
رەواجی سککەی قەڵبە و لـە سەرمایەشی خەسارم کرد
رەقیبم تـیری تانـە گـەر بهاوێژێتـە سـەر فـەردم
حەواڵەی جووتە جووتە و تەرسەکەی کابرای بەهارم کرد

(هەوری رەحمەت)

هەوری رەحمەت گەر ببارێنێ لە جێی باران (گوو) هەر قەترەیـــەکی نارژێنێتـــە مەزرەعـــەی ئـــەهلی هونـــەر بارك الله ئـــەی فەلـــەك میـــزانی عەدلت وا ئـــەبێ ئەوجی بـــالا بگرێ جاهیل ، ئـــەهلی عیلمیش دەربەدەر دەولەتی دونیـــا بە عەقل و مەعریفـــەت دەس ناکەوێ ئەهلی عیرفان کەی دەستی کەوت لوقمەیە بێدەردی سەر هۆشـــدارانی حەقیقـــەت وا لـــە دەس جـــەوری فەلەك بۆ نیشـــانەی تـــیری جاهیـــل ســـینەیان بۆتـــە سۆپەر دەك خـــوا بیبـــڕێ لـــە ژینی وا خـــودا داویـــە بـــە من موددەتی عومـــرم لە خـــۆم خێرم نـــەدی غەیـــری زەرەر چونکە بێکەس بووم نەبووە کەس لێم بپرسێ وەزعی حاڵ دادی من پـــرسێ مەگـــەر رۆژی قیامـــەت دادگـــەر حاڵی بـــووم لەم ئاخـــری عومـــرە نەمـــا بۆم مەرجـــەعێ ئەی فەلەك کۆستت کەوێ بـــۆ کوێ بڕۆم (این المفر) (عورفی) تـــا ماوی ئەمان قەت نـــەکەی قەتعی ئومێد لوتفی خوا زۆرە کـــە بەر عەفوی کـــەوی وەختی سەفەر

(برا هەرچۆنێ بێ)

برا هەرچۆنێ بێ دەورانی ناپاك
بە ناچاریت ئەبا ئەدخاتە ژێر خاك(١)
لە دەستی مەرگ خەلاسیت نابێ هەرگیز
ئەگەر شوێنت بگاتە ئەوجی ئەفلاك
وەرە بۆ تەجروبە سەر دینی ئێمە
لە ڕێی حەق گرتنا هیچ نابی غەمناك
بە زاری و شینەوە هەڵسە درەنگە
بفەرموو ڕوو لە قاپیی شاهی لەولاك(٢)
گوناهانێ کە کردووتە لە دونیا
لە کۆڵت دا ئەماڵێ گشتی سەر پاك
وەرە ناو کۆڕی یاران و حەریفان
بە دەستووری ئەوان بێ ترس و بێباك

(١) ئەدخاتە : ئەتخاتە •
(٢) لەولاك : مەبەست لە پێغەمبەرە •

(لە کونجی سینە)

لە کونجی سـینە دێ دائیم بە کوڵ ناڵەی حـەزینی دڵ
بە سەرچوو موددەتی عومـری نەما ئومێـدی ژینی دڵ
جەوانم ، مەرحەمـەت فەرمـوو مەهـاوێژە تیـا پەنجە
دەخیـل وریابـە بـا نەکولێتـەوە توخـوا بـرینی دڵ
لە بەر لافاوی ئـەسرینی دوو چـاوی پڕ لـە گریانم
لە سەر تا سـەر بە جارێ غەرقی خوێنـاوە جەبینی دڵ
بە شەو لـە جیاتی خەو چـاوم تەماشـا کە چ هەڵڕێژێ
بەزووخاو رەش بووە بەستەر لەژێر سەرداسەرینی دڵ(١)
کە من لام گوڵشەنی جەننەت وەکو کولخانی دۆزەخ بێ
ئیتر چی بێنێتـە بەرهەم لـە گوڵ ڕێحـان زەمینی دڵ
دڵی بۆ ڕاگـری ئەسراری سـینەم بوو ئەویشـم چوو
لە کوێ کوا مەحرەمێ تا بـۆی بەیان کەم من نهێنی دڵ
لە حەسرەت چینی ئەگریجـەت لە پێچی پەچـەی رووتا
وەکـو چینی سـەری زوڵفت بـووە دیـوار و چینی دڵ
دڵێکی فەقـر و بێچارە بچێـژێ ئەم هەمـوو دەردە
بەبێ عیللەت نییـە ڕۆژ و شـەوی ناڵـە و گـرینی دڵ

---

(١) بەستەر : سەرپێچ •

(حەیفە بێ تۆ)

حەیفە بێ تۆ ئارەزووی چەشمەی کەوسەر بکەم
گەر بکەم دڵ موستەجابی زەڕبەی نەشتەر بکەم
دوێنێ رابووردی ، نیگاهت کرد بە گۆشەی چاوەکەت
کافرم گەر بەو نیگاهەت کافر ئەر باوەڕ نەکەم
کونجی خەڵوەت گرتن و سەحرا نشینم تا بەکەی
ساقیا جامێ بدە تا تەرکی هەردوو سەر بکەم
پەنج و دوو رۆژێکە عومر و عاقیبەت هەر مردنە
بۆچی حەسرەتکێش بمێنم خوێشم ئاخر شەڕ بکەم
عەشقبازی و تەرکی بۆ ئێمە ، ئیتر زۆر موشکیلە
تاکو ماوم شەرتە هەر مەیلی قەدی دولبەر بکەم
ئەی مەلا تەخمیسی کە ئەم نەزمە بۆ تۆیە خیتاب
تێکی بشکێنە سەراپا تاکو پێت باوەڕ بکەم(۱)

(۱) قافیە دووبارە کراوەتەوە •

(هەتـــــاکەی)

هەتاکەی گۆشەگیری خەڵوەت و خۆم تووشی سەودا کەم
لەبازاڕی عەشـــقدا شۆڕشی ئەمجـــارە بەرپـــا کەم
یەهــودی مەزهەبێـــکە وا منی خســـتۆتە بەحـــری غەم
بە هیچ جۆرێ لە ناو ئەم کێـــژی بەحرە ڕێگە دەرناکەم
خەیاڵی شەوقی رووی نەیهێشتووە حەرفێ لە سینەمدا
لەمەولا سەر لە نـــوێ وا چا نە تەدریسی ئـــەلف با کەم
لە دەست ئەم کافـــرە جێگام لە سەر ئەرزا نـــەما ناچار
وەکو عیسا بـــەرەو رووی ئاسمانی چوارەمـــین ڕاکەم
بە کام وەعد و وەعیـــدی ئەم خوا گرتووە بـــکەم باوەڕ
مەگەر ئەســـتۆی لە پاداشـــا حەوالـــەی تیغی مەولاکەم
لـــە لای دولبـــەرم بێـــزارە لێـــم ، لای رەقیب دڵشـــاد
سەرم سوڕماوە لەموەزعەم، لەلای ئێ عەرزی شەکواکەم
کەوا یارم زویـــربێ ئاقـــەتی جـــەریشی نەبێ نـــاچار(١)
دڵ و دین و عەقـــل ماوە ئـــەویش ئەمجا بەرەڵـــلا کەم
موحیبەت ماڵی وێـــران بێ بە جارێ تێکەڵی خـــوێن بوو
بە ناچاری لەگـــەڵ ئەم دەردە دەبێ تا ســـەر موداراکەم
ئەگەر دەرد و غـــەمێ دیومە بە جارێ بیخەمـــە تەحریر
ئەبێ دیســـانەوە من دەفتـــەرێکی تـــازە ئینشـــاکەم
خودایـــا دەســـتگیرم بی لـــە زومـــرەی صاڵحـــانت بم
نەعەم بێژم بە تەنهـــاییت خودا حاشـــاکە حاشـــاکەم
لە بەر قاپی کەرەمتـــا هەڵتروشکاوم وەکـــو (عورفی)
خودایا نەمکـــوژی تـــا روو لە قـــاپی شاهی لـــەولا کەم

---

(١) جەریش : ڕاگردن ، هەڵاتن .

(تا نەڕێژی ئەشکی حەسرەت)

تا نەڕێژی ئەشکی حەسرەت دیدەیی گریانی غەم
کەی لە حالی زاری من حالی ئەبن یارانی غەم
مەزرەعەی غەم دەردی بێ ئاوی ئەکێشێ بۆ خوا(١)
دەست و بردێ دابڕێژە هەوری غەم بارانی غەم
ڕۆڵەی غەم شەو کە دێ جێم ناهێڵێ تاکو سەحەر
دەك خوایا بۆم بهێڵی کۆرپەی نەوجوانی غەم
ڕۆڵەی غەم شەو کە دێ جێم ناهێڵێ تاکو سەحەر
دەك خوایا بۆم بهێڵی کۆرپەی نەوجوانی غەم
شاهی غەم غەمخوارمە ، غەمخۆری عیجزی حاڵمە
چۆن نەبم مەمنوونی لوتفی حەزرەتی سوڵتانی غەم
هەر لە بوونی ئادەم و حەواوە تاکو عەسری حاڵ
کەس بووە حاڵی لە گێژی بەحری بێ پایانی غەم
کۆمەڵی ڕێی حەق پەرستی جەمعی وای بۆ هاتووە
گیرەوەی زیندانی عەشق و من لە نێو زیندانی غەم
تاکو ماوە ئەم دوو سێ ڕۆژە لە ئەییامی عومر
مەصلەحەت وایە کە رابوێری لەگەڵ دەورانی غەم
گەردشی چەرخی فەلەك ڕۆژی ئەزەل وا هاتووە
ڕۆح و ماڵت سەرف بکەی بۆ مەجلیسی دیوانی غەم
وا ئەزانم وەختی چوونت چاترت دەس ناکەوێ
جێگەی خۆشتر لە قەبری گردەکەی سەیوانی غەم

---

(١) ئەم نیوە بەیتە لە قەسیدەی «خۆزگە ئەمزانی دڵی من بۆچی واحەیرانتە» دووبارە بۆتەوە •

بکوژرێم گەر بە زەهری ماری ئەرقەم

بکوژرێم گەر بە زەهری ماری ئەرقەم(١)
بە بێ تۆ نامەوێ من ئاوی زەمزەم
ئەکەم گیانم فیدای خاڵێکی هیندووت
ئەگەر لوتفت ببێ جار و دەم دەم
چ خۆشە شەو لە جێگەی نەرم و گەرما
هەتا وەختی سەحەر دەم بێ لە ناو دەم
لە بەد بەختیمە وا باغی دڵی من
درەختی نایەتە بەرهەم لە بەر غەم
بە راستی نامەوێ هیچ کەس ببینێ
جەماڵت غەیرە مەحرەم ، غەیری مەحرەم
دڵا گەر رێکەوێ بدداتێ ماچێ
قەناعەت کە لە زۆر زۆر و لە کەم کەم
لە هەوری میحنەت و هیجرایە پور بوو(٢)
لە خانەی سینەما ما تەم لە بەر تەم
مەلەی ناو ئاوی نەوجوانان ببینن
لە سەر تا خوار ئەبێ پڕ چەم لە پەرچەم
برادەر عەرزت کەم بڕوا بکە بەخوا
لە حەقم گەر بدووێی ئەتکەم بە ئەبکەم(٣)
بە بێ دینم مەزانە هەی لە دین دوور
خودا خۆی عالمە و داناو و ئەعلەم

---

(١) ئەرقەم : ماری بەڵەك ، کوشندەترین ئەوەی مارە .

(٢) پور : پڕ .

(٣) ئەبکەم : لاڵ .

(ئەگەر دەردم بزانێ)

ئەگەر دەردم بزانێ ، دوور لە رووی تۆ ئاھ چ بەربادم
مەگەر رۆژی قیامەت لێت بسێنێ دادگەر دادم
بەبێ شوعلەی جەمالت گیرەوەی دەستی غەم و دەردم
کە رووی تۆ ببینم ئەوساتە لە زنجیری غەم ئازادم
نەسیحەت مایەی ئازادییە ، میحنەت ئەبێ زائیل
لە جوانان خۆت بپارێزە وەھای فەرموو بوو ئۆستادم
ئەگەر عومرێ وەھا بێ تیا نەبینم ژینێ بێ ژان بێ
برادەر تاکو ماوم شەرتە من لەم عومرە ناشادم
لەرووی نادانی‌بوو رووی‌تۆم موقابیل ماھ و پەروین‌کرد
غەڵەت بووم جاھیلم لێم مەگرە قوربان فەرموو ئیرشادم
ئەمان مردم بە تەنهایی کە تەنها بۆ خوایە و بەس
خەفەتبارم بە شەو تا رۆژ لە دەردی داد و بێدادم
خەرابەی خانەیی جسمم لە سەر ئەمرۆز و فەردایە
ئیتر حاجەت نەما بنکەن بکەن دیوارێ بۆ بنیادم
کە تۆ دوور بی لە ئەربابی فەصاحەت فکرت هەڵنەگرێ
حەسادەت بۆچ‌ئەبەی ئەی بێ‌ھونەر بەتەبعی خودادادم(١)

---

(١) وشەی (بە) لە هەردوو دەسخەتەکەی شاعیردا نەبوو .

(خوا ئەو زاڵمە بگرێ)

خوا ئـــەو زاڵمە بگرێ دوو چـاری مەرحەلـــەی کردم
لە جوملەی صاڵحانا بووم و بەناحەق چۆن تەرەی کردم(١)
لە دیوانی جـەزادا ، بـا گونـاهی من لە ئەســتۆی بێ
کە چاوی مەستی بوو، مەستی سوراحی‌و جامی مەی‌کردم
دەمێ بـوو گۆشەی خەڵـوەت مەقامی جێ‌نشـینم بوو
لە جێی کونجی عیبادەت وا دوو چاری ساز و نەی کردم
لە موددەی عومری خۆم هەرچەندە حەرفێکم نەزانی بوو
وەلی ئایەی سەری گۆنای بـوو فێری ئەلف و بێی کردم
غەم و عـەشق و فـیراق و بێـوەفای یـاری ناهەمـوار
کە شێوەی ئەرغەوانی رووم، بەزەردی رەنگی بەی کردم
دەمێ بوو پاســەوانی میــوەی باغی جەمـــالی بووم
شوکور پێـکهات دڵم ئەمجـارە هاتوو نۆبـەرەی کردم
جوانی چـوو ، بەسەرچوو عەشـقبازی و لافی دڵداری
کەچی تازە تەمەنــای وادەیی ئیمڕۆ ســوبەی کردم
مەقامی عەیش ، بارانی بەهــاری سەبزی و خوڕەم بوو
کەچی بەختی منیش واهات حەواڵەی فەسڵی دەی کردم
لە کونجی خەڵوەتــا بێ غائیلە شــاهانە رام‌ئەبوارد
خودایا ئەو کەســە بگرێ دوو چاری ئـای و وەی کردم

---

(١) لە زومرەی صاڵحانا بووم و بە ناحەق چۆنی تەرەی کردم •

(دەردی غەمی دڵدارە)

دەردی غـەمی دڵـدارە کەوا عاجـز و پەسـتم
وەرنێ بـە بڵندی وەکـو لوتـکەی ئەڤەرستم
ئەو شۆخە کە هاوسوحبەتی ئەیامی غەمم بوو
داغی جگەرم بـۆچی لە پڕ دەرچوو لـە دەستم
غائیب لە دوو دیدە ، وەرە سەربانی دوو دیدەم
بێ دیـدەنی تۆیە شـەو و رۆژ بادە پەرسـتم
تەئسیری فـیراقت منی خسـتۆتە خەیـاڵی
لەو رۆژەوە ئەترسـم کە بڕۆم بت بپـەرستم
ئەی یـار بزانە سـەبەبی مـات و مەلـوولیم
دووری تۆیـە غەمبـارە بە دائیـم دڵی پەستم
رازی بە قەزا ، جـەوری رەقیب تانەی ئەغیار
بێ دیـدەنی دیدارتـە وەڵڵاهی مەبەسـتم
خۆزگە لە دوو چاوی منەوە رووی خۆت ئەبینی
ئەوساتە ئەبیحاڵی کەبۆچ سەرخۆش‌ومەستم
من بووم لەئەزەل هەم‌نەفەسی مەجلیسی رەندان
مەستی قـەدەحی بادە خـۆری رۆژی ئەلەستم
(عورفی) سەرت وا دیارە لەگوێ‌قەبرە ئەلەرزێ
عومرم بەحسابی سەری‌ساڵ سێ یەکو شەستم

(بۆ وەتەن و بێوەفای نەوەکانی)[1]

ئەی وەتـــەن رۆحي رەوانـــم قۆچـــەکەی قوربـــانتم
سەر لێ شـێواو دڵ سـووتاوی دەردی بێ دەرمـانتم
ئاه چ دەردێـکە ئەیچێژم ئـــەی وەتەن بـــۆ حاڵی تۆ
ئەشکی چـــاوی من دەلیلـــە رۆژ و شـــەو گریانتم
بۆ بـــرینی دەردی دڵ بەس بگـری ئەی دایـکی وەتەن
مەم سـوتێنە جـــان فیدای ئێشـــەکەی زامـانتم
ناڵەی قەهـــری دەروونـــم ئاســـمانی گرتـــە بەر
سۆزی دڵ بـــۆ رۆڵـــەکانی بێ ســـەر و سـامانتم
ئەی وەتـــەن دایـــکی هـــەزاران تاجدار و ئەنبیـــا
کەسێ لـــەوان فریا نەکەوتـــووی بێـکەسی و تـاوانتم
دەردی بێ ئـــاوی بکێشی تـــا گوڵی ئـــەرزی وەتەن
ئـــەی فریشـــتە چـــاوەڕوانی قەترەیـــە بارانـــتم
موشکیلـــە دەس هەڵگـــرم لێت خاکی شـیرینی وەتەن
ئاخری عومـــریش ئەسیری خـــاکەکەی ســـەیوانتم

---

(۱) شاعیر خۆی ناونیشانی بۆ داناوە •

(گــــەر وابێ)

گەر وابێ هەتـا سەر لە فەلەك خێـرێ نەبینم
ئەوا بەخوا ئیتر حەقمە ئـەگەر چاووم بگرێنم
چیم دیوە، بەچیبم، بەچی بووم و بۆچی هاتووم
دونیایە لـە لام هیچـــە ، نەما تاقـــەتی ژینم
سووتاوە هەمـوو عەزوێ لە ناو خانـەی سینە
نەکولێتەوە وریـا بە نـەدەی دەس لـە برینم
ناکەم گلە هەرگیز لە کەم ئەوزاعی ئەگەر چی
سەرپۆشی ســەرم بۆتە سەما فەرشـــە زەمینم
ئەم دەردە سەبەب بوو ، شەو و رۆژ خانەنشینم
وەڵڵاهی بە دەم ناڵەی شەو ، ئاهی سەحەر گاه
زوخـــاو ئەرژێنـــم وەرە بڕوانە ســـەرینم
بۆ من نەبووە رەحمی ئەبەد چەرخی بەد ئەخلاق
مەغدوریـــەتی تیابێ بەڵێ لەولایـــە ئەمێنم
شەوگاری خەزان دوور و درێـژ یار و ئەنیسم
کۆرپەی غەمـە یا رەببی نەکەی مـەرگی ببینم
تا دەوری فەلـەك وا بێ بەکامی ئەم و ئـەو بێ
وەڵڵاهی منیش گۆشـــە نشین مـات و حەزینم

(جوانانی خاڵ و میل رشتو)

جوانانی خاڵ و میل رشتوو وەکو مینای بێگەردن
موقابیل عاشقی بێچارە زۆر حەیفە کە نامەردن
موحیبەت بوو بە ئەکسیری بەجارێ تێکەڵی خوێن بوو(١)
لە دڵ دەرناچێ عەشقی ئەم جەوانانە هەتا مردن
ئەیا بولبول وەکو من ناڵەکەت نابەخشێ تەئسیری
وەها دەرکەوت کە ئاوازی من و تۆ هەردوو هاو فەردن
لە دەردم گەر بزانێ لێی ئەزانێ کێ دڵی بردووم
دوو چاوی کاڵ و لێوی ئاڵ و لەوانەی خاس موو زەردن
لەگەڵ جوانان مەدە رەنج دەستەمۆ نابن بە هیچ جۆرێ
ئەوەند سرکن بەعەینی وەك غەزالەی دەشتەکیو هەردن
لە رووی جوانان مەخۆ تەفرە ئەگەر مەقسەد نەبێ حاصڵ
بە شێوەی حوسنی خۆیان زۆر ئەنازن بۆیە دڵ بەردن
سەبوری بێ و گەر غەم بێ هەمووی دەردەسەرە (عورفی)
غەمی یار و سەبر ، هەردوو ئەمێنێ تا وەکو مردن

---

(١) ئەکسیر : مادەیەکی کیمیاوی‌یە کە مادەی بێ‌نرخی پێ‌کراوە بە مادەی بەنرخ لەلایەن کیمیاگەرانی کۆنەوە بەکار دەهێنرا .

(جوانـــــان)

جوانانی خاڵ و میل رشتوو کەوێکی ناو کەژ و هەردن
لە بـۆ راوی ئەمانـە عاشـقان سـەییادی بن بـەردن
ئەیا بولبول تـۆ مەفتونی گوڵێکی ، من گـوڵ ئەندامێ
کە ئاوازی من و تـۆ هەردوو یەك ئاوازی هـاو دەردن
وەفا کەی بووە لە لای جوانان هەتاکو و چاوەڕوانی بن
جوانان هەرچەنـد شیرین بن ولاکین حەیفـە دڵ بەردن
نەخـۆشی زەردووی زۆر دوورە لە لالە ، تەحییـور مام
چییە عیللەت کە ئەم لالە رووخانـە بۆچی رەنگ زەردن
جوانم ، ئەم هەموو قەهرەی لە دەستی تۆوە چێشتوومە
بە خوای عالـەم لە بیرم نـاچێ تاکو سـەعاتی مردن
دڵا هەرچەنـدە روو کـرژن لە ئـارادا رەقیب لاچێ
جەمالی رووی جوانـان هـەر وەکو ئاوێنـەی بێگەردن
ئەمە چشتێکی مەعلـومە درشـتی عەیبە بـۆ جوانان(١)
فەقەت یـاری من و تۆ ئەی برادەر هـەردوو خاڵ وردن
ئەیا (عورفی) ئەوەت زانیوە وەسڵی یار مویەسسەربێ(٢)
هەموو دەردێ لە دڵ ئەڕوا لە وەختی دەس لە مل کردن

---

(١) درشتی : سەرتجدان .

(٢) مویەسسەر : دەستبدا .

هەتـــــاکەی

هەتـاکەی گــیرەوەی بەحری بەڵا بــین
بە دەس جـەور و جەفاوە موبتـــەلا بین
بەهای تاڵیــکی زوڵفت ئـەی نیــگارم
ئەبەد نـادەم بە موڵــکی چین و ماچــین
حەیایان چـوو ئیتــر چـاو هەڵبهێنن
موقابیل رووت کە هـەڵبێ ماه و پەروین
بـرینی زاری قەنـــدت کاریـگەر بـوو
تەماتـە تازە ئێمـــە روو لـــە چا بــین
مەحاڵـــە رووت ببینـن جارێـــکی تــر
مەگــەر وەختێ لە ئەوقـــاتی خەوا بـین
کە خێرێــکی نـــەدی عومرم لە خــۆشی
لەگەڵ غـەم بـا ببەســتین عەقـدی کابین
خــوا هەڵنــاگرێ جانـــا بـــەسی بێ
دوو چـاری دەردی هیجری بێ دەوا بـین
من و تـۆ (عورفی) ئەمجـاره لەمـــەولا
ئیتر با روو لـــە رێی قـــاپی خوا بـــین

(شەوێك لە داخی دەروونەوە)[۱]

لە بەندیخانـەی دەرد و غەمـــا تاکەی نـــەزارەم کەن
دەخیل ئامان لــە ڕێی خوادا وەرن ئەمجارە چـارەم کەن
فەلەك کۆستت کەوێ یاخـوا بڕوخێ تـاق و ئەیوانت
بەبێ سوچ و گونەھ بۆ سورکنی ئەم خاك و شارەم کەن
هەزارانی تـــەلاڵیدا سێ بە سێ ئەم پـــیرە فەرتووتە
خروی دانامـرێ ، هێشتا ئـەڵێ دووبارە مـارەم کەن
بە حیلە دەستەمۆ نابم ، مەگەر شەمعی ڕۆخی دەرخەن
بە وێنەی تەیری ناو لانە بەشەو تووشی شەوارەم کەن
نەوەك تـووشی نەخـۆشی بێ ڕجـام وایە لە ئێـوە من
نەك دەرمـانی دەردی چاوی ئـەو یارە ، قەنـارەم کەن
هەتاکەی دەردی هیجـرانم گونـاهی من ئـەبێ چی بێ
بەسە تاقەت نەما بەس تووشی ئەم دەرد و مەرارەم کەن
سوتا خانـەی سەبـــوریم و کلۆکۆی دامرا ســـینەم
عیلاجی دەردەکەم ، یاخو لــــە ڕێی خوادا ئیدارەم کەن
بەرەغمی ئەمهەموو قەهرەی لەدەس ئەویارە چێشتوومە
دەس هەڵناگرم هەتا ماوم بــە خەنجەر پارە پارەم کەن

---

(۱) شاعیر خۆی ناونیشانەکەی بۆ داناوە .

(دوور پەرێزن لێم)

دوور پەرێـزن لێـم ئەمێســـتە کۆمـەڵی یـارانی من
بۆ سەبەب تـەرکی ئەفەرموون سوحبەتی جـارانی من
تیری هیجـرانە جـگەرگاهی ژیـانی پارە کـرد[1]
موشکیلە چارەی بــرین و دەردی بێ دەرمـانی من
دڵ ئەسـیری دەرد و یـاری بێوەفاش لێـم عاجزە
نائومێد و زویـرە لێم جـانی من و جانـانی من[2]
دەردی دووری یـار و دائیـم شـەو نشینی ئینتیـزار
تا سەحەر بێـدارە بەخـوا چـاوی پڕ گریـانی من
شەو هەتا وەختی سـەحەر بێ یـار و غەم یـاوەر بووە
ئاه چ ئاڵـۆزە بـە دەسـتی جـەورەوە دەورانی من[3]
مەستی بادەی ئاخری عومـرم ، جوانیش چوو لە دەس
بۆیە ئێسـتە خـاڵی مـاوە جـامی سـەر لێـوانی من
وا لە نـاو گێژو شـەپۆلی غـەم دڵی بێچـارەکەم
غـەرقی خوێنـاوی جگەرمـە تا بە ئاودامـانی من
تاکو ئەم نیـوە حەیاتـەم مـاوە رەحمێ بۆ خـوا
بۆ شەوێك تـەشریف بهێنـە خانەی وێـرانی من
یار و یاوەر لێـم بە دوورکـەوتن لە ناڵـە ناڵی شـەو
بۆیـە دائیـم دڵ حـەزینن مەجلیسی دیـوانی من

هەر کە ئێوارە ببێ ، تاقی برۆت میحرابمە
ناکرێ بێ غائیلە بۆم نوێژێکی شێوانی من
مالا مالە خانەی سینەم لە بەر دەردی فیراق
کاسەی کەیلم بە کەیلە پور لە غەم پێوانی من
دەردی پیری ، وەزعی کەم ئەوزاعی بۆم بۆتە سەبەب
بێ سەرو سامانە فکری بێ سەرو سامانی من

شاعیر لە دەستنووسی یەکەمدا نیوە بەیتەکانی وا نووسیوە :
١ ـ تیری هیجرانە جگەرگاهی حەیاتی پارەکرد •
(٢) نائومێد و عاجزە لێم جانی من جانانی من •
(٣) ئاهـ چ ئاڵۆزە بە دەستی جەورەوە شێوانی من •

(سەبەب نا میهرەبانی)

سەبەب نـا میهرەبانی حـــەزرەتی جانانەیـە ئیمشەو
کە شاری شۆڕشی ســـینەم وەکو وێرانـەیە ئیمشەو
لە شوعلەی نووری رووی یارە ، دڵ ئارام ناگرێ ساتێ
بە دەوری شەمعی روویا هەر وەکو پەروانەیە ئیمشەو
بەبێ جورم و جینایـــەت ئەم دڵی پێچارەیـــە بۆچی ؟
بە کۆتە ، دەست و پێ بەستراوی بەندیخانەیە ئیمشەو
بەهاری غونچـەی گوڵزاری رووی جانانـە باعیسی بوو
بەپێ سەبر و قەرار دڵ ئـارەزووی مەیخانەیە ئیمشەو
لە کێـوی بێســتوونا دێ سـەدای گریـەی فەرهـاد
لە شۆری عەشـقی شیرینی وەکـو دێوانەیـە ئیمشەو
دەمێکە مەزرەعـەی بەختم ئـەکێشێ دەردی بێ ئـاوی
شکوروا دەوری حەڵقەی مەهـ لەسەر خەرمانەیە ئیمشەو
دەماغت زائیلـــە (عورفی) ئەبینم جوملـــە ئەشعارت
لە لاوی لاچـووە شـێوەی لەســەر پیرانەیـە ئیمشەو

هەچی رەنجێ کە کێشام

هەچی رەنجێ کـە کێشـام ئاخری کارم نەدامـەت بوو
تەریقەتی گۆشەگیریم گرت، ئەمە رێگەی سەلامەت بوو
غەڵەت بـووم پێم نەزانی بوو پەشیمانی ئـەبێ حاصل
دڵی بێچارە ناحـــەق ئینتیزاری پەیك و نامـــەت بوو
بەڵا بوو ، یاخـو باڵا بوو ، بە دڵ زۆرم ســەرنج داوە
تەواو حاڵی نەبووم ئێستەیش کە قامەت یا قیامەت بوو
کە شمشێرێ برۆی کێشا بەجارێ تاك و جووت وەستا
لە رێگەی عەشـقدا بۆ کوشـتنی ئێمە عەلامـەت بوو
مودەرِیس حەقیـەتی سوجدە بباتە بەر جەمـالی رووی
کە دی ئەو جووتە ئەبرۆی تاقی میحرابی ئیمامەت بوو
گەهێ قیبلە پەرستی ، گەهـ ئەبەستێ روشتەیی زونار
لە ئیعتیـقاد و ئایینـا سەرم سـورِماوە کامـەت بوو
بەسە (عورفی) بەسی بێ ، پەیرِەوی جوانان ئیتر مەگرە
لە عەشـقا کار و باری تۆ نەتیجەی هەر نـەدامەت بوو
پەرێشانە کـــەلامت ، شێوەی شـــیعرت پەشێواوە
دیسان سەد بارك‌الله بۆت ئەمـە نووسینی خامەت بوو

دەوامی سەر وەفا بوونم

دەوامی سەر وەفا بوونم نیشانەی حەددی زاتم بوو
نەزەر فەرموونی دڵدارم لە جێی موچە و بەراتم بوو
برینی کۆنی سینەم بوو سەری هەڵدایەوە ئیمڕۆ
تەبیبی رووی کە دەرکەوت (حمداللە) زوو نەجاتم بوو
جەوانم شوهرەت و شێوەت کە کەوتە ساحەیی عالەم
هەزار لەعنەت لە خاچ و دوو هەزار لەعنەت لە لاتم بوو
رەقیبم پێی گوتم یار قەسدی کوشتنە درۆی فەرموو
کەچی زەهری دەسی یارم، لە جێی نوقڵ و نەباتم بوو
جەمالی رووی وەکو مانگی شەوی چواردە لە کەل دەرهات
لە سایەی ئەو جەمالەی بوو لە بەندی غەم نەجاتم بوو
لە غەیری جەور و بێدادی چ خێرێکم لە عومرم دی
موقابیل ئەم هەموو غەدرەی بزانن چۆن سەباتم بوو
هەزاران تیری تانەم دی لە تابووری موژەی باری
بەڵێ پێم خۆش بوو ئەم تیرانە جێی هەیە و خەڵاتم بوو
چرای رووی بوو شەوێ نیوەی مەهی پێش رۆژە بۆم دەرکەوت
شکور پێکهات دڵم قوربان کەوا ئیمشەو بەراتم بوو
ئەزەل وا هاتووە دائیم ئەبێ شادی لەگەڵ غەم بێ
کە زەهری لایە سەر فیطرە، جنێویشی زەکاتم بوو

به دەستی نازکی ئەو شــەربەتەی ئەمجارە چێشتوومە
عەجایب نابێ ئەگــــەر نەمرم ئەمە ئاوی حەیاتــــم بوو
جەنابی حەزرەتی (•••••) وەســیـەت بێ لە ئێستاوە
کە تەلقینم لــە سەر قەبــرم بدەی ڕۆژی مەمــاتم بوو
لە دوای تەلقین رجایە ئەم دوو سێ شیعرەم تەماشاکەن
لە دونیادا هەتــا مابووم ئەمــــە زات و ســــیفاتم بوو
کە من کوردێــکی ئیسلامم لە ژێر ئەم خاکــەدا مردووم
لە سایەی دینی غەڕاوە بە مردووم تێمەگە زیندووم(١)
لە لایێ ئەحمــــەدم جەدوو لە لایێ شاهی نەقشـــــبەند
فیدای ئەووەل،سەنای دووهەم،غولامی دەرگەهی هەردوم
دەمێ ســالە لە ژێر بــاری گوناهــا قەیـــدو مەحکوم
لە بەندیخانــەی دونیادا بــە جارێ وا شــکور بەربووم
خودایی حــاکمی عــەدل و محەمــەد شــافیعی موذنیب
لە سەر جەیشی بەهەشتانا قوماندارێکی سەر ئوردووم
عەمارەتگاهی دیـــوانی وجـــودم ســــایەکەی دینــە
لە سەر ئــایینی ئیســـلامم لــە زومــرەی دە و دووم(٢)

(١) غەڕا : گەورەو سەرۆك •

(٢) دە و دووم : دوانزە ئیمام •

کوردیکا

(پای بەندی کردووم)

پای بەنـدی کـــردووم زوڵفـــانی تێك ئـــاڵاوی تۆ
چۆن جگـەرمی پارە کـــردووە تیغی تـــازە ســـاوی تۆ
زەحمەتـــە رزگاری بێ جارێـــکی تر بێ موشـــکیلە(١)
تا قیامەت ئـــەو کەسانەی کەوتنە بەنـــدی داوی تۆ
چاوەکەم دەستم لـــە خۆم هەڵگـــرتووە لـــەو رۆژەوە
سەرفی عومری خۆم بە جارێ کرد لە رێی و پێناوی تۆ
رێی خەلاس بوون زەحمەتـــە نەیدیوە تا ئیمڕۆ کەسێ
دەربچێ لەم ئایـــین و ئۆین و مەکرو بەنـــد و باوی تۆ
داوی زوڵـــفی تۆیـــە دڵ چـوار مێخـــەیی کێشراوە
با بمێنێ هـــەر لە نێو زنجـــیری پێ بەســـتراوی تۆ
بەزری بەختم چەند وەشـــاندووە نایەتە بەرهەم ئەبەد
تاکو ئـــاو نەدرێ بەلێشـــاو مەزرەعەی کێـــلاوی تۆ
قەد نـــەکەی باوەڕ گلـــە روویدا لـــە رووی جەهلەوە
تاجی ســـەرمە چـــاوەکەم دڵگـــیر مەبە پێلاوی تـــۆ
چەند پەرۆشم ئەو شەوەی کەوتۆتە ناو بورجی مەحاق
رەونـــەقی رووی وەك هیلال ئـــەو دەمەی شـــاراوی تۆ
سەرو عەرعـــەر قوڕ بپێون دانـــەوێنن رووی شەرم
گەر لە نـــاو باغا ئەبینـــن قەدی چـــوون لاولاوی تۆ

(١) موشکیلە رزگاری بێ جارێکی تر ، بێ‌موشکیلە .

هەر زەمـــانێ

هەر زەمـــانێ بێ تەئەممول بێتە سەردەم نـــاوی تۆ
دێتە بیرم پورتـــەوی ئەســـپی بەلاغەت تـــاوی تۆ
سەروەرا ! بڕوا بفەرموو رەونـــەقی رووت بۆتە هۆی
نوقتەی نووری گلێنـــەی هەردوو ، چـــاوم ، چاوی تۆ
پێچی پـــڕ پێچی کەمەنـــدت دەست و پێی پێچاوە وا
موشکیلە رزگـــاری نێچـــیرێ کە کەوتـــە داوی تۆ
حوزنی دڵ زوو لا ئـــەچێ ، هەم غەم بەجـــارێ لا ئەبا
گفتوگۆی شـــیرینی پڕ قەنـــدی تەڕ و پـــاراوی تۆ
ماهی نـــەو ، شێوەی لە شمشێری بـــرۆت وەرگرتووە
تاکو پارێـــزکەن لـــە تیغی تیـــژی تازە ســـاوی تۆ
سەروو عەرعـــەر قوڕ بپێون ، دانـــەوێنن رووی شەرم
کە لە نـــاو باغـــا ببینن قـــەدی چـــوون لاولاوی تۆ
شەرتە شەرتی پیـــاو ، هەتا ماوم لە دیـــوانی وجود
سەرفی عومـــری خۆم بەجارێکەم لـــە رێ و پێناوی تۆ
قەد مەکە بـــاوەڕ ، گلە رووی‌دا لە رووی جـــەهلەوە
تاجی ســـەرمە چاوەکەم دەیگـــرمە بەر پێـــڵاوی تۆ
عومرتان بـــادا مـــەدام ئەی جانشـــینی پـــیری خاڵ
عومری تـــۆ ، عومری برای تـــۆ ، عومری تـــازە لاوی تۆ
ئەم دوو سێ شـــیعرەم لە لاتـــان با بمێنێ یـــادگار
گەر ئـــەبینی ساڵێکی تـــر (عارف)ی فەوتـــاوی تۆ

له دووری قه‌دو بالاته

له دووری قـــه‌د و بالاته په‌رێشان خاتـــرم ئیمڕۆ(١)
له تـــاوی ده‌ردی هیجرانـــه غولامی ســـاغیرم ئیمڕۆ
له‌بی مه‌یگونی تـــۆ بوو وا منی خستۆته ئـــه‌م فیکره
له ناو جـــه‌معی ئه‌دیبانا شـــکور وا شـــاعیرم ئیمڕۆ
خه‌یالی خالی رووی تۆ بوو که ده‌رسی عیلمی فێر کردم
له ئه‌بحاثی علـــومی ئه‌نجـــوومه وا ماهیرم ئیمـــڕۆ
وه‌کو غه‌یـــرم خوا گه‌ر نیعمـــه‌تێ لائق نـــه‌بێنی بۆم
به دوو خه‌پلـــه و قومێ ئاو حمـــدالله شـــاکیرم ئیمڕۆ
نه‌بینی زاهـــیرم ، لێشم مه‌کـــه‌وه‌ره شوبهه‌ی ناحـــه‌ق
له خوا ناســـین و ئایینا به حـــه‌ق من تاهـــیرم ئیمڕۆ
که غایه‌ی من له سه‌ر عه‌شـــقی حه‌قیقه‌ت بێ نییه باکم
خه‌جاڵه‌ت مـــابێ به‌دئه‌فکار له فکری عاتـــرم ئیمڕۆ
که من پشت و په‌نـــاهـ و ده‌سگرم ســـه‌رداری عاله‌م بێ
له قه‌بـــرا بێ شکه حـــازر جوابی مونکـــیرم ئیمڕۆ
ئه‌یا (عورفی) هه‌تا ماوی لـــه ئایین لانه‌ده‌ی هه‌رگیز
حه‌سودانم ســـیه‌هـ روو بن لـــه فکر و بـــاوه‌ڕم ئیمڕۆ

---

(١) خاتر : خاطر : دڵ .

جەژنی قوربان بۆ عاشق و خۆشی

قوربان جەژنەکەی قوربانەن ئیمڕۆ
ڕۆژی قوربانی قوربانەن ئیمڕۆ
نیگای مەرحەمەت پەی دەردە داران
پەڕەی زامی دڵ دەرمانەن ئیمڕۆ
لافاوی دەردی دووری نەوخاڵان
سەرچاوەی چاوم سەیلانەن ئیمڕۆ
جەژنەکەی قوربان پەی ئازادیەن
نۆرەی وەسڵەکەی یارانەن ئیمڕۆ
سەرگۆنای ئاڵی رووی نەوجوانان
فێنکی دڵەی پیرانەن ئیمڕۆ
عەفووی گوناهان لە رووی مەرحەمەت
قوربان ئینتیزار فەرمانەن ئیمڕۆ
بە گیانت قەسەم لەجێی قوربانی(١)
دەم وە دەم سیەه خاڵانەن ئیمڕۆ
عەفوو یا کوشتن نەماندەن تاقەت
هەردوو پەڕەی من ئیحسانەن ئیمڕۆ

له جه‌وری ده‌ستی ده‌وری نابه‌كار
مه‌شخولی ده‌وره‌ی ده‌ورانه‌ن ئیمڕۆ
له لایێ به‌زمه له لایێ زرمه‌ی
شین و شه‌پۆڕی باوانه‌ن ئیمڕۆ
چه‌ند ورده خالی نه‌ونه‌مامی نه‌و
سه‌ر لێشێواوی زه‌مانه‌ن ئیمڕۆ
تیره‌كه‌ی ئه‌جه‌ل په‌ی كیای گیانیان
دوور كه‌وتووی قه‌وم و خوێشانه‌ن ئیمڕۆ
یاران له دووری بالای ئازیزان
گشتی بێ تاب و تاوانن ئیمڕۆ
زۆر خانه‌ی به‌كه‌س بێكه‌س مایه‌وه
وه‌ك تاقی كیسرا وێرانه‌ن ئیمڕۆ
زۆر بالای جوانی به ئالا وێنه
ژێر خاكی سیا په‌نهانه‌ن ئیمڕۆ
جووته دلداری یه‌ك نه‌گه‌یشتوو
له یه‌ك دووركه‌وتووی نه‌مانه‌ن ئیمڕۆ
(عارفی) بێكه‌س كه‌س لێی نه‌پرسی
مه‌رده‌ن نه‌مه‌رده‌ن یا مانه‌ن ئیمڕۆ

---

(١) به گیانم قه‌سه‌م له جێی قوربانی •

جەوانم دیـــارە

جەوانم دیـارە قووەی بازوان و هێـزی نەیرووتە
دەس و پێـم پێچراوی تاقە تاڵێکی سـەری مووتە
جەمالی رووتو بالای شۆخی تۆ ئەم نەرخە هەڵئەگرێ
هەموو موڵکی سلێمانی فیـدای خاڵێکی هێندووتە
لەگەڵ تۆ کاڵـە مستێنە هەموو جۆرێـکی دۆڕانە
گرەو بوردەی بڵێم چی من ئەگەر تاقە وەگەر جووتە
هەتاکەی دوورەپەرێزی ئەمخووە بەسیە لەسەردەرکە
بفەرموو یەك ئەزەر وا بزانە خێری قەبری مردووتە
کە تۆی دی خۆی لە خۆیا داپلۆزی خویشی رانەگرێ
بەمەعاشق کوژیت مەعلوومبووە پیشەی هەرەزووتە
لە بەندیخانەی عەشقا وەها کێشاویە چوار مێخەم
بەلێ زنجیـری پێم سـەدو هەشـتاو دوو فووتە
کە دیم شمشێری سەرچاوت بەجارێ بۆم وەها دەرکەوت
هیلالی یەك شەوە شێوەی لەشێوەی قەوسی ئەبرووتە
مەهێڵە ژیلەمۆ ژێـرکا ، مەبادا ئاخری سـەرکا
بکە تۆبە رجایـە لـەو گوناهانـەی کـە کردووتە
بە ناری عەشـقەوە سووتا نەماوە چـارەیی عاشق
تیاچوو قوڕبەسەر چبکا ئەگەر رووتە وەگەر قووتە
خۆمن خۆم کوشت لەپێناوی ئیتر چی بێ لە پێ کەوتم(۱)
لە بـەختی شوممە دیـارە وەئیللا بۆچی لا لـووتە
مەبادا گیرەوەی ئاه و هەناسـەی دەردە دارێ بێ
بەسە عاجـز مەکە توخوا ئیتر ئەم پـیرە پەرپووتە

---

(۱) ئەم دێڕە لە دەستنووسەکەی مامۆستا (خاڵ)دا نەنووسراوە •

خۆزگە ئەمــــزانی

خۆزگە ئەمـــزانی دڵی من بـۆچی وا حەیــرانتە
هەر وەکو پەروانە دەوری شـەمعی رووی جانانتە
دڵ بـە دڵ بۆ رابــەرت ئیختیــاری پێ نەمــا
دائیمـا فەرمانبــەری فەرمانبــەری فرمانتـــە
فکرت وا بـوو بۆ رەقیبت دەس لە ئێمـە هەڵگری
ئەی دەخیلت بـــم نەکەی دەســـتی من و دامانتە
مەزرەعــەی دڵ دەردی بێ ئاوی ئـەکێشێ بۆ خوا
دەست و بـــردێ چـاوەڕوانی قەترەیـــە بارانتە
دوا ئەوەی سینەم برینی کـۆنی سەری هەڵدایەوە
تێگەیشـــتم زەخمی نووکی تــیرەکەی موژگانتە
هاژەی فرمێســکی چاوم بەکرەجۆی گرتـۆتە بەر
غەیر لــە دووری تۆیــە بۆیە وا بە کـووڵ گریانتە
جـەژنی قوربانـە بەقوربــان نۆبەتی قوربــانییە
بۆ تـۆ قوربـانی بەقوربــان گیانی من قوربــانتە
تۆ لە کوێ ریزەی ســوارانی نەوجەوانانت لە کوێ
تازە بەم عومــــرە نیــازی عەرزەیی مەیـــدانتە
بەم هەموو دەرد و غەمە کەوتویتە حاڵی هەم هەمە
تازە بێچــارە نیــازی بــــەزمی مەی خۆرانتـــە

دڵ لەدووریت شەو ئەسوتێ وەك فەنەر تاكوسەحەر
غەیر لــە هیجرت شەو چــراغی مــەجلیسی دیوانتە
تافی جــوانی چوو نەمــا كەوتویتە حــاڵی غەرغەرە
وا ئــــەزانم ئینتــــزاری قەبرەكەی ســــەیوانتە
گردی ســـەیوان حورمـــەتی میوانـــەكانت راگـــرە
پەنچو دوو رۆژێــكی تر وا (عارف)یش میوانتە(١)

---

(١) شاعیر چەنـد رۆژێك پێش مــردنی پێشبینی مردنەكەی كــردووەو ئەم شیعرەی وتووە •

خودا چۆنی ئەسیر کردم

خودا چـۆنی ئەسیر کردم بە دەس ئەو یـاری دڵ بەردە
هەتاکو تیا نەچووی خێراکە لەم دڵ بەردە دەس بەردە
بڵێسەی ئاگــری عەشــقم ســووتانی خانــەی سینە
چ تیا مــاوە ئەوی ماوە هەمــوو تۆز و تەپــو گەردە
دڵ از یـــار جفا کردە بســـوخت پارە شت یــك پار
چە مانـــدە درمیـان ســینە غیراز این ســیە چردە
جفادن بشـــقە یارن پر مغاس گورگور مـــدم برکون
حیاتمدە نەخـــیر گـــوردم بنی چی بو قجـــر اولدردە
ئەترسم ئاخـــری عومرم رەفیقی چۆڵ و ســـەحرا بم
بمێنم هەر وەکو مەجنون بە وەحشەت لەو کەژ و هەردە
عجب دیـدی شــنیدی مــدتی عمــرت درین عالم
کدام عاشـــق ز معشوقە ســلامت جان بــدر بردە
خیال ایـنـدم کە یارن بـو زینتی تعریف ایـدم برگون
گورن یختــم کچ اولــدی عاقبت طوردی قلــم بوردە
عەزیزان ئینتــزار تاکەی سووتانی خانــەیی سەبرم
غەم و هیجـران نەتیجە ئەمکوژێ وەڵلاهی بــەم دەردە
نمانــدە تــاب دوری ســوختم از اتش هجـــران
خدایــا زود ایــد پیش مــا یار ســفر کــردە
دیــر لــر بــار حــورر عاشـــقترن احوالن دائــم
هانی کیمدر بــکا کوســتر گورم ان ایجــون نردە

ئەترسم مانگ وەك من تـــووشی داوی زاڵمی بووبێ
لە داغ و حەسرەتـــا مابێ کەوا روخســارەکەی زەردە
دەخیل یاران وەســـییەت بێ بنووسن خاطـــیرە لاتان
لەدوای مردن لەسەر قەبرم بنووسن ئەم دوو سێ فەردە
شەهیدی عەشقو کوژراوی دەستی یارێکی بێ‌رەحمم(١)
حەواڵەی تیغی مـــەولا بێ منی وا خستە ئـــەم دەردە
رجامان وایە داپۆشن جەنـازەی (عـــورفی) بێچارە
لە ژێر ئاڵای عێراقیــدا رەش و سەوز و ســپی و زەرد

---

(١) شەهیدی عەشق و کوژراوی دەسی یاری بێ دینم •

سەد لە سەد

سەد لە سەد بەحسی شەوی هیجران بکەم هێشتا کەمە
چی‌بکەم بەخـوا سەراپا گشـتی هـەر دەرد و غەمە
ڕۆژ هەتا ئێـوارە ، ئێـوارە تـا وەختی سـەحەر
بیست و چوار ساعەت لە خانـەی سینە شین و ماتەمە
ئاه بـزانی بۆچی دڵ ئەخولێتـەوە بێ هـۆش و ڕا
پێچـراوی پێچی پێـچ و پێچی پەچـەو پەرچـەمە
حەڵقە حەڵقـە مـاری زوڵفـانی کـە ئاڵایـە ملم
عەینی ڕاکێشـانی کامـۆس و کەمەنـدی ڕۆستەمە
بۆچی مەنعی من ئەکەی یا شـێخ گوناهە کۆڕی عەشق
ئەم گوناهـە پێش هەموو عالـەم لە ئەسـتۆی ئادەمە
گەر لە نەزعـا چاوەکەم چـاوی بە چـاوانی کەوێ
ڕەنگە زینـدوو ببمەوە بـاوەڕ بفەرموون ئـەو دەمە(١)
سککەی ڕووی دولبـەرە خولیایی خسـتۆتە سەرم
خەڵقی لای وایـە کە (عورفی) شێتی پـارە و درهەمە

---

(١) ڕەنگە زیندوو ببمەوە باوەڕ بکەن من ئەو دەمە •

ئەی بـــــرادەر

ئەی برادەر تێبـگە ئەسبابی شـــین و زارمە
تەعنـــەی ناحەققی ناحــەز موجبی ئـــازارمە
نیمەتەبعی خۆتێ‌هەڵسوون‌و وەکوغەیرم تەمەع
هەر قەناعــەت گۆشەگیری غایــە و ئەفکارمە
تەبعی عالی ئێمە دائیم فەخری سەربەرزی ئەکا
عالمانی عیلــم و عیرفان پێشــرەوی ئەتـوارمە
مورشیدی عیززو شەرەف‌بوو دوێنێ‌شەو هاتەخەوم
تاکو ئێستە رۆژو شەو هەر حەسرەتی دیدارمە
دەردی بێ‌دەرمان و دەوران‌و زەمانی بێ ئامان
پیری‌کـردم وەك منـــاڵان تازە دارە دارمـــە
نابینم نەبووە نییە کــوا مەلجەئێ یا مەرجەعێ
ئەی بۆکێ‌بەم عەرزی شەکوای حاڵی لەم‌هاوارمە
دەورە وا چاکە موداراکەم لەگەڵ چاك و خراپ
دیارە ئەم‌کارەیشی نوشستی‌و باعیسی ئەزرارمە
هەر زەمانێ ناوی فەرهــاد بێتە زهن‌و فکرەوە
شۆرشی شــیرینی پەروێز موجبی ئەشـعارمە
بەسیە (عورفی) بەس شکایەت‌کە لەدەس جەوری زەمان
زارت بگــرە هەر بەلایی زارمـــە ئازارمـــە

وەهـــــــامزانی

وەهامزانی لـــە پێشـا عاشـــقی کارێکی ئاســانە
چ ئاسانێ ملــم بشــکێ چوزانــم قاتیــلی جانــە
دڵۆپەی ئــاوی چاوم ئاخری نەهرێکی تەشــکیل کرد
بەڵێ موحتـــاجی سەددی خانە ئەم لافـــاوی سێروانە
نەوەك تەنها منی بێچارە بـــەرگەی سیحری ئەو نەگرێ
کەفی مووســا لە سیحری ســاحیری ئـەودا پەرێشانە
سەبەب فیتنەی زولێخا بــوو بەڵا بۆ حەزرەتی یوسف
کەئەم پێغەمبەرە حەوت ساڵ ئەسیری بەندی زیندانە(۱)
کە شەو دایێ چ ســەودایێ لە خانەی کاسـەی سەرمە
سەحەردێ غەلغەلەی ئاشووبی شەومە شینی شێوانە(۲)
کەچاوم کەوت بەخاڵی رووی سەری‌سینەی تەحەییورمام
کە بەم بێ‌وەختییــە دز چی ئــەکا لەم بــاغ و بێستانە
ئەزانم نازە روو پۆشیت ، کــە تەشبیهی بکەین ئیمرۆ
بە مانگی هەشت و چوار و دوو لە ژێر هەورایە پەنهانە
تەسادوف چوومـــە دیـــوانی دڵ‌ئارامێ بـــە میوانی
چ خۆشحاڵم کە بۆم‌دەرکەوت شــکور کەیبانوو کابانە
(بحمدالله) کە قانــع بوو زمــانی حاڵی خــۆی فەرمووی
مەواچە پێــم گەرەکتە لێم کــە وادەی وەســڵی ماچانە

له وەختی مەستیا نازم بەسەر چەرخا ئەنازێنێ
دەماغم بەرزە بەم تەرزە هەتا ئەیوانی کەیوانە
زەمانێ وای هێنا (عورفی) دامان گیری عالەم بێ
ئەمیش دووبارە فیتنەی دولبەرە داماوی دامانە

---

(١) کە ئەم بێچارەیە حەوت ساڵ ئەسیری بەندی زیندانە •
(٢) سەحەر دی غەلغەی ئاشووبی شەومە شینی شێوانە •

مەیالۆزێنە

مەیالۆزێنە زوڵفت مەیخەرە بەر دانەیی شانە
بەشکڵی ئێستەکەی جوانە کەوا پەخشانی سەر شانە
بە رەنگی ظاهرم باوەڕ مەفەرموو شاد و خەندانم
تەماشای خانەی سینەم بکە ئێرانە وێرانە
مەیەڵە ناحەزانت چاو ببڕنە باغچەیی سینەت
مەبادا دەس بهاوێژن بۆ ناو ئەو باغ و بێستانە
لە کۆڕی عەشقبازانا چراغی رووت ببینێ دڵ
بە ناچاری بە دەوریا هەر وەکو پەڕوانە سوڕانە
کە خورشیدی روخت بینم صەباحی مەحشەرم هەڵدێ
کە زوڵفت داپۆشێ تەنگی بانگی نوێژی شێوانە
دڵم زێڕێکە بێ هەمتا لە ناو بۆتەی غەما سووتا
لە گەرمی ئاگری رووتا لە تاوانە لە تاوانە
عەمارەتگاهی دڵداران بوو سینەم ئێستە بیبینە
بەجارێ دار و پەردووی داڕووخا ئەم خانە وێرانە
هەتاکەی کەم سەبووری، ئەی‌سەبووری تۆوتهەڵگیرێ
شەو و رۆژم بناڵێنم بە دەم ئەم دەردی هیجرانە
برینی دەردی دڵ (عورفی) تەداوی ناکرێ ئیللا
تەبیبی رووی مەگەر بیکا عیلاجی ئەم برینانە

ئەی یاری عەزیزم

ئەی یـــاری عەزیزم مەبــە غافل لە زەمانــــە
مەعلوومــە زەمانە گــەلێ بێ عەهد و ئەمــانە
دائیم لــە زەمان بێ خەبەر و مەســتی غروری
لات وایـــە هەتا ئاخــری هەر وایە زەمانـــە
هەر ڕۆژە لە بەزمێکی لەگەڵ جەمعی حەریفان
پا بەندی خەیاڵی مەی و نەی و چەنگ و چەنانە
با تـــەختی سلێمانت بێت و یـــەدی بەیـــزا
مەغروور مەبــە چوون عاقیبەت کارت نـەمانە
مەشـــغوڵی لەهو لەعبی و ناکاو لـــە پڕێکا
دەستی ئەجەلــە بۆت ئەگــەڕێ خانە بــە خانە
نامەردە بــە نامەردیی زەمانــەت نــەبێ باوەڕ
ئەعمـــالی درۆ لـــوتفی درۆ نـــەفعی زیانــە
گەردوون کەئەگەر دوون‌نەبێ ئەعمالی لەبەرچی
هەر ڕۆژە لەگــەڵ قوڕبەسەرێ بگــرێ بەهانە
چاوت لە خودا بێو کەرەمی نــەك لە عیبادەت
با شـــێخی تەریقەت بێ وەگــەر قوتبی زەمانە
گوێ بگرە برام مەیکە بــە گاڵتە و گەپی منداڵ
پیرانەیە پـــەندم بـــە پڕ و پوچی مەزانـــە

دڵم ســـووتا

دڵم ســـووتا لە عەشقی ئەو کەوا زەردەی کەمـــەر چینە
سەری زوڵفی هەتا بەر پێ لە سەر یەك چین لە سەر چینە
سووتاوە خانـــەی سەبرم کڵـــوکۆی دامرا ســـینە
بەسە تاقـــەت نەما توبی خـــوا رووت هێنـــدە مەنوێنە
دڵم گوم بوو بـــە دوویا زۆر گەڕام و تازە حـــاڵی بووم
لە ناو گێژاوی بەحـــری عەشقی خۆتا بـــوو مەیخنکێنە
هەزار ئالای شـــیعاری مـــاه و خۆر هەڵـــکا موسوڵمانم
رەفیقی هـــەم نەفسی ، بڕوا نەکەی وەڵـــلاهی بێ دینە
ئەڵێن وا یار بە دەستی خۆی ئەبەخشێ شەربەتی ئاشتی
ئەگەر زەهریش بێ ئەیخۆم لە دەست ئەو یارە شیرینە

بروسکەی هەوری هیجرانە

بروسکەی هـەوری هیجرانە سووتانی خانـەیی سینە
کڵوکۆی دامـــرا سەرتا بـــە خواریٚ تاکـــو بن چینە
لە مەیـــدانی جەمالا ئەسـپی تازی تاو بـــدا دولبەر
لە کویٚ تۆ تۆزی پێی ئەبڕی بــە سواری ئەسپە دارینە
کە ڕۆژی ڕووی لەگەڵ ڕۆژی سەمادا وەختیٚ جووت بگرن
ئەکەونە شــوبهە عالەم ئاخـۆ کامیـان ڕۆژی پێشینە
مەبادا خـوا نەخواســتە بەر دوعــایی دەردە داریٚ بیٚ
جوانم خــۆت بپارێــزە لە ئـاه و ناڵەی ســینە
ئەگەر ساتیٚ خیـلافی تەبعی ئێوەی کرد دڵـم دەرحاڵ
بە دەستی خـۆت لە ناو سینە دەری بێنــە بیسووتێنە
دەمێکە عاقـــرە ئەم پیری غـــەدارەی لە خـــوا عاسی
بە بیٚ میهـر و نیکاح ئەم قەحبەیە هەر شــەو لە زایینە
نەسیحەت بگرە گویٚ جانـا هەتا پێت ئەکریٚ ڕای بگرە
نەکەی هەرگیـــز دڵی بێچارەی ئەم پـــیرە مەڕەنجێنە
لە ڕێی خوادا دڵی گرتووم لە بەنـدی پەنجەکەت بەردە
وەرە خێری بەســە ئەم پـــیری فەوتاوە مەفەوتێنـــە
هەتـا یـاری ســەفەرکەردە ســەلامەت دێتــەوە لامان
بەخوا (عورفی) لەسەر قەبـرم مەلا مەشغوڵی تەلقینە

حەقمە دائیـــــم

حەقمە دائیـــم گەر بنالـــم من بە ئاهـــو دەردەوە
دابڕێژم ئەشکی حەسرەت بەم هەناسەی سەردەوە
شەرتە شەرتی پیاوی مەردان گەر خوا یاریەم بدا
تاکو مــاوم نەچمــــە کۆڕی مــەجلیسی نامــەردەوە
شەرتی ئینسان ئیعتیقــادی دین و ئایینە بە حەق
دین پەرستی نەك بەتەنها قەولە بەڵکو هەربەکردەوە
یاخو بــەختی شــوومە ئەســتێرەی بەختــم کزە
یا غەڵەت نووسرا بە دەستی چەرخەکەی چەپگەردەوە
ساحێبی دینو وەفا رووسووری لای قاپیی خودا(١)
ئافەرین بۆ ئەو کەسانەی گــۆی هونەریان بردەوە
کاکی خۆم مەعلومە خوا راستەو بەڕاستی هەربووە(٢)
بۆچ قسەی راستی بمێنێ هــەر لە ژێری پەردەوە
زۆری وامــان دی بە نــاوی خزمــەتی (خیر العمل)
زۆر کەســیان ناحەق لە دینی ئەحمــەدی لابردەوە
رۆژی خۆی دێ هــەردوولا روو کەینە دیوانی جەزا
من بە رووسووری جەنابی ئــەو بە رەنگی زەردەوە
(عورفی) مەعلومــە لای خوا شــاعیرێکی عــارفی
حەشری تۆ بکرێ لەگەڵ تەلحەو زوبیرو سەعدەوە(٣)

---

(١) ساحیبی دین و وەفام رووسووری لای قاپی خوام •

(٢) کاکی خۆم مەعلومە خوا راستەو بەڕاستی هاتووە •

(٣) ئەم نیوە بەیتە لە دەستنووسەکەی لای (خاڵ) نەنووسرابوو •

دیســـــــان

دیسان بــــرینی کۆنی جــگەرمە کولایـــــەوە
ئەی چەرخی دوون لە سایەتەوە کێ حەسایەوە
حاڵی نەبـــووم لەپێشـــەوە وامزانی بـــوو کەوا
غونچەی فەرەح لە باغی ئەمەل بۆم گەشایەوە
هەر شەو ، سەحەر کە لە خەو هەڵئەسم کەچی
دیســـــــان غەمێکی‌تر لە فەلەك تــــازە زایەوە
زستانی بەفــر و ســۆلە ئەوا هاتە پێشـــەوە
هاوین بەســـەرچوو بەرگی فەقـــیر وا دڕایەوە
پارەی جـــگەر خراوەتە نــاو بۆتـــەیی غەما
قاڵ بــوو تـــەواوی لا نەبـــرا تا توایـــەوە
نەمزانی بـــوو بە بەریەوە ژینم ئیتـــر نەما
بۆیە چـــراغی شـــادی بە جارێ کوژایـــەوە
وامزانی غەم بەسەرچوو نەما نەگبەتی ، کەچی
دەرگاهی شـــادمانی لـــە پـــڕ داخرایـــەوە
تفلە ، دڵم بیـــلاوێنە ئەی دایکی نیشـــتمان
با نەگـــری ، رایژەنە بـــە سەدای لایەلایـــەوە
جێی خۆیـــەتی جەماعـــەتێ حازر ئـــەگەر بکەن
تەعریفی شیعری (عورفی) بە شێخ و مەلایەوە

خۆزگە سەد خۆزگەم

خۆزگە سـەد خۆزگەم بـەوەی مەیلی بە دڵـداری نییە
ئەو کەسەی یاری نـەبێ مەعلـومە ئـازاری نییە
من لە ژێـر بـاری غەمـا عـەینی کەمانـە قامەتم
خوا پێـداوی وایش هەیـە روو قائیمە بـاری نییە
خۆ بە شمشـێری برۆ و مـوژگانی دیـدە کوشتمی
هێندە نامـەردە بۆ ئـەم جورمانـە ئیقـراری نییە
موددەتێکە یـار لە ئێمـە زویرە ، نازانـم سەبەب
هێندە بێشـەرمە وەفـاکەی پـار و پێـراری نییە
چاو تەمـای بینی نەمـاوە بێ تەماشـای رووی ئەو
غەیری تەسـلیمی قـەزا بێچارەیـە چـاری نییە
قـەولی زۆری داوە پێمـان هیچی نەیهێنـاوە جێ
وادە تێپـەڕ لـە دوو سـاڵ نیمە کـرداری نییە
باغی جوانـان پڕ لە سـەرو عەرعەر و عـود و چنار
حەیفە ئـەم باغـە جوانـە داری بـەرداری نییـە
(حمـدالله) موددەتێـکی زۆرە رەنجـوورە رەقیب
هێندە گیان سـەختە ، چ فایدە دەردەکـەی کاری نییە
ئەم خەیاڵاتـە هەمـوو هیچـە ئەگـەر راستت ئـەوێ
رێگەیی چاتـر لە قـاپیی حـەزرەتی بـاری نییە

له گشت لایه‌کی دونیادا هه‌رایه

له گشت لایـه‌کی دونیـــادا هه‌رایـه
به وێنــه‌ی شینی ده‌شــتی که‌ربه‌لایه
ئه‌وه‌ی ئیمڕۆ لــه مه‌یدانا گــوڕه‌ی دێ
به بـــه‌رزی تێ‌مه‌گه چـــاکی که‌وایه
هه‌زاران ئه‌هلی سه‌رکرده و به غیره‌ت
به ده‌نگی ئـه‌هلی چه‌پڵـه موبتـه‌لایه
له‌هه‌رشوێنێ ئه‌بینی، شێرێ مه‌غدوور
له لانـه مردوو ، مامـه ڕێوی شـایه
وه‌ره بڕوانـه کاری چه‌رخی گه‌ردوون
له هیچ بـــارا نه‌بوو هاتۆتـــه کایه
نه‌ما مایـــه له لای هیچ مایـــه‌دارێ
کـه‌چی دوو ده‌س‌به‌تاڵـه هاتـه مایه
به هیچ نه‌وعێ قسه‌ت ناچێته توربه(١)
به ده‌ستێ چه‌پڵـه لێده‌ی ده‌نـگی نایه
نه‌ما قـــه‌دری قـه‌در زانێ لـــه ئارا
ئه‌گه‌ر زانایـــه گه‌ر شێخ و مه‌لایـــه
له نوێـــژ و ڕۆژو وا ســـه‌د بارك‌الله
ئه‌دایان برده ســـه‌ر نۆبـه‌ی قه‌زایـه
وه‌فـا ده‌رهـه‌ق وه‌فـاداران سه‌وایـه
له حه‌ق سـپڵه وه‌فا عـه‌ینی خه‌تایـه

---

(١) توربه : گیرفان ٠

دەورە وای هێناوە

دەورە وای هێناوە ئیمڕۆ شەمعی دیوان پارەیە
نەشئە بەخشی خاتری بەزمی حەریفان پارەیە
پارەیە دەرد و نەخۆشی نایەڵێ غەم لائەبا
بۆ دەوای دەردی دەروونی دەردە داران پارەیە
شێر بە گوێ بگرە وەیاخود جەوهەرت لێ بێتە خوار
نایەتە بەر چاو برادەر شاهی مەردان پارەیە
گەر بزانێ یا نەزانێ هەردوو یەکسانە لە لای
ئەهلی ئەم دەورو زەمانە حورمەت و شان پارەیە
حورمەتت نابێ بە قەد پوشێ ئەگەر پارەت نەبێ
پارەیە عیزز و بوڵەندی سەدری دیوان پارەیە
پارەدارە کاکی خۆم بالا نشینی مەجلیسە
شەو چراغی مەجلیس و بەدری درەخشان پارەیە
دینی چی ، ئیمانی چی ، دینارە سەر بەرزت ئەکات
حافزی جەمعی شەریفی دین و ئیمان پارەیە
پارە یاخو مەنصەبت بێ ، با کە خۆت هیچیش نەبی
پێشڕەوی سەد ئەهلی عەقڵی ، فەرموو قوربان پارەیە
راستە خوا راستی ئەوێ پەردەی نهێنی لابەرە
بێینە سەر ڕێی حەق رەواجی حوکمی شاهان پارەیە
نەوەك وەکو من موفلیس ئەبێ لە دونیاو ئاخرەت
(جنة المأوى)ت ئەوێ دیسان بە قورئان پارەیە

سەبا هەستە

سەبا هەستە درەنگە نامەیەك لەم پیری غەمبارە
برۆ تەقدیم بکە بۆ خزمەتی ئەو شۆخی نازدارە
دەخیلت بم سەبا عەرزی بکە ئەوزاعی ئەم پیرە
لە جیاتی عومری چی ماوە زەلیل و زار و بێزارە
فیراق کارێکی کرد یارا شەو و رۆژی لە گریانا
بە لێشاو دێتە خوار فرمێسك لە چاوی عەینی ئاوبارە
نەکا بەد عەهدی و سستی بەسە لەم ئاخری عومرە
دەس هەڵناگرم هەتا ماوم ئەگەر بمدەن لە سێدارە
لەجێی لوتفو خۆشی شایەد دەستی کێشایە ناوجەرگم(١)
بە فریامان کەون ئەمجا دەخیلە خەڵقە هاوارە
جەفای بۆ ئێمەیە مەیلی سەفای بۆ خاتری غەیرە
تەماشاکەن موسوڵمانان چ موسوڵمانێکی غەددارە
سووتام برژام بە ئیمدادم بگەن یارانی کەم فرسەت(٢)
لە رێی خوادا موسوڵمانینە ئەم دەردەم بکەن چارە
عەبەس عومرم بە زایع چوو لە رێی لەیلێکی بێ رەحما
نەتیجەی هەر وەکو مەجنون جێگام سەحرا و کۆسارە
لە شینی شۆخی شیرینا کە دەرچوو گیانی شیرینم
رەقیبی بەد سیفەت وەك خەسرەوی پەروێز چ دەربارە
رجا، نامە، دەخالەت، هەر سێ تەئسیری نەکرد (عورفی)
عیلاجی ناکرێ ئەم زاڵمە لەم کارە ئینکارە
بنێژی لاشەکەم ئەمجا لە کێوی بێستوونی بێ کەس
هەتا قیامەت حیکایەت لائقی تەسجیل و گۆڤارە

(١) و (٢) لە دەستنووسەکەی (خاڵ)دا نەنووسراوە .

(بۆ مامۆستا شێخ محەمەدی خاڵ)(١)

ساحیبا ! رێکەوتــــە بۆ بەنــــدە هەلێکی نـــــادرە
ئەم دوو سێ نەزمــەم لە لاتان گەر بمێنێ خــاطرە
هەم نوشینی ئەهلی عیرفان و مەعریفەت پەیدا ئەکا
شەمسی روویان بۆ گــرۆهی ئەهلی ویجدان زاکرە
شەمعی جەمعی ئەهلی عیلم و ، (ناصیحی خیرالبشر)
مەدحی چیــکەی نەقشی نیقاشی ئەزەل بـۆی زاهیرە
چی بەیان کەم من بەیان ، خۆی پێشڕەوی رووناکییە
عالمی حــەق بێژ دیـــارە پشتی دونیـــا و ئاخیرە
حەق ئەبێــژم شەرتە تاماوم لە حەق هیــچ لا نەدەم
نەفی بکــــرێم گەر بە سواری باخیرە بــــۆ قاهیرە
(حمــدالله) وا نەمـــامی بـــاغی پیرم پێــکەیی
شاهسواری موڵــکی عەقڵ و هــەم لە عیلما ماهیرە
مەدحی ئێمــە یا هیجای ناحــەز چ تەئسیــری هەیە
گەوهەری جــوودی لــە دەریایی و جــوودا زاهیرە
تەرجوومــەی حاڵی زەهــاوی موجبی فەخــر و زەمە
لوتفت فەرمــوو تا ئەبەد بەندە لــە لوتفت شاکرە
خەتمە ئێتــر ئەی نەژادی پیری ئــەو (خاڵە)ی کەوا
مورغی رۆحی وا لـــە گوڵزاری ئیرەمــــدا طائیرە

---

(١) ئەم شیعرەی بۆ مامۆستا (شێخ محەمەدی خاڵ) ناردووە بەرامبەر کتێبێ
که لەسەر موفتی زەهاوی بووەو مامۆستا خاڵ پێشکەشی کردووە •

چ رووی داوە

چ رووی داوە لــە من فکــرم هەمیشە مــات و خامۆشە
ئەبێ تەشویشی رووی دابێ کەوا ئەم هۆشە بێهۆشە
ئەڵێن سەبرە بەری شیرینە هەرچەند پێشرەوی تاڵە(١)
ئەگەر راستە بــۆ ئەم سەبرە دڵا خێــراکە تێکۆشە
سوراحی پڕ لــــە خوێناوی جـگەرمی کــردووە ئەمجا
کەچی پێشم ئـەڵێ یا شێخ شەرابی وەســڵە بینۆشە
ئەگەر جەننەت بە مننەت بێ تەمەشای قەد نەکەم شەرتە
جەهەننەم گەر بە شمشێر دەسکەوێ وەڵلاهی پێم‌خۆشە
ئەگەر رووی من بە زەردی نەقشی کێشابێ بەهای زۆرە
وەکو سووری گوڵی رووت بێ ئەوا زێڕێکی مەغشوشە
وەکو پەروانــــەی دەوری چــراغی رووتـــــە ، بێچارە
ئەمین بە باوەفایــــە دڵ نەکەی هەرزانی مەفــرۆشە
ئەیا سۆفی ! گونــاهی من ئەگەر هەر عەشــقبازی بێ
خودای عالــەم و ئادەم گونەهـ پەخشــان و سڕ پۆشە
دڵی بردم بـــە روو خۆشی وەهام زانی بـــەخت بەرزە
کەچی هیچ پێــم نەزانی بوو کەوا یارێــکی زۆر توشە

---

(١) ئەڵێن سەبرە بەری شیرینە هەرچەندە پێشرەوی تاڵە
ئەگەر راستە بۆ ئەم سەبرە هەتا ئەتوانی تێکۆشە

رجایـــــــــه

رجایە ئەم دوو سێ شیعرەم بـە دڵ زۆرباش تەماشاکە
ئەگەر مەقبوولی تـەبعت بێ بە جان و دیدە سـەوداکە
خەیاڵی ئاخـری رۆژت نـەبێ ، هەرگیز بە شـەر نابی
ئەڕۆی ئەمڕۆ بەسەر خاکا سوبەی سەرپۆشەکەت خاکە
مەبە غافڵ لـــە وەختی مردنا بۆ پێشـــڕەوی جوابت
درەنگە تــا وەخت مـاوە خێـــرا تەلقینت ئیمـــلاکە
ئەمە دونیای دوونـــە عاقیبەت بۆ ئێمە هـــەر چوونە
لە حاڵی مردنا فـــەرقی نییە شا بێ ئەگـــەر شاکە(۱)
برام بەزری خراپـە ، هەر پەشـیمانی بە بـەر دێنێ(۲)
بکە چـــاکە هەتـا ئەتـــوانی کاکە چاکە هـــەر چاکە
مەکە بـاوەڕ بە لوتفی پێنچـو دوو رۆژی زەمـان ئامان
هەزارانی وەکــو تۆی کــوشت ئەمە ئەخــلاقی ئەفلاکە
هەتاسەر نەبووە بۆکەس عەیشی دونیا، بەسیەمەغروری
کەمێ هۆش و شـعورت بێ تەماشای تاقی کیسرا کە
لە دونیا بێخەبـەر نازانی ئـەم دونیایە چەنـد دوونە
هەزارانی وەکـــو تۆی بـرد و هێنا هێنـــدە بێباکە
قسەم دۆســـتانەیە گەر ئیعتباری بکرێ یـــا نەکرێ
ئەگەر نەیگریتـــە گوێ دیارە ئەمە خاڵی لـــە ئیدراکە
گەرەکتە گـــەر بچیتە ســـەر فرازی ئاخـــر و دونیا
برادەر تاکـــو ماوی روو لـــە قاپی شـــاهی لەولاکە

---

(۱) شاکە : پیاوێکی شێت بووە لە سلێمانی •

(۲) بەزر : تۆو •

برادەر روو لە دەرگاهی خواکە

برادەر روو لـــە دەرگاهی خـــواکە
خوداوەندێ کـەوا تەنهـــا و تـــاکە
نەکەی تـــۆوی خراپـــە دانـــەچێنی
برام بـــەزری خراپ ناهێنێ چـــاکە
خراپـــە هیچی لێ نایەتە بەرهــــەم
بکە چـــاکە بـــرادەر چاکە چـــاکە
نەتیجەو عاقیبەت هـەر چوونە بۆمان
لە جێی کەیف و سەما روو لە سەماکە
زەمانە زۆری وەك تۆی خست و کوشت
نەبەستی پشت بە پشت ئەم کۆنە لاکە
هەزارانی وەکو تـۆی خستە ژێر خاك
لە دەس ئـەم پـیرە تا ئەتـوانی راکە

یار و دەس بەرداری

یار و دەس بـــەرداری لێی کارێکی خـــەیلێ موشکیله
ئەی بـــرادەر تا بفەرمـــووی وەزعی واعیـــز باتیله
گـەر قســـورێکم ببێ نـــابێ عیتـــابم لێ بـــکەی
چونکی قوربـــان ، پیاوی عاشق عەقڵ و هـۆشی زائیله
رووت و برسی چۆنی بدەم پەنجـە له پەنجەی عەشقەوە
عەشـــقبازی و مـــوفلیسی وەڵـــلاهی ســـەممی قاتیله
چۆن قبوڵ بکـــرێ ئەدای فـــەرزم له دیـــوانی خودا
مودەتێ عومـــرم نەبـــوو نوێـــژێ بکەم بێ غائیلـــه
خانەی ســـەبرم نەما ، حاجـــەت ئیتر بنـــکەن بکەن
بۆ رووخـــانی دیواری عومـــری من لەســـەر لا مائیله
ماهی رۆژ و رۆژوگـــەر بشـــکێ گونـــاهی من نییه
رەوئیەتی قـــەوسی هیلالی تۆیـــە رۆژ و شـــەو باتیله
گەر نەگەیمـــە بابی ئەعـــلا و تەوەقوف ســـەدرەبی
باڵی تاقەتمـــە لـــە ئەنـــواری تەجـــەللی عـــاتیڵە
رۆژی قیامـــەت گـــەردنت بگـــرم لە دیـــوانی خودا
لێت بســـێنێ دادی ئـــەم بێچارە رووتـــەی سائیله
وا هەموو رۆین و گرتیـــان یەك بە یەك رێـــگەی سەفەر
هاکا دەس پێـــکەین من و تۆیش دوا بـــە دوای قافڵە

هەتاکەی گیرەوەی بەحری گوناهـ بم

هەتاکەی گیرەوەی بەحری گوناهـ بم توخوا بەس بێ
سەگی دەرگاهی خۆتم ئەی رەئیسی ئەنبیا بەس بێ
بە عاسیم تێمەگە خاکی بەری پێتم بە جان و دڵ
قبوڵم کە لە رێی خوا ئەی موحیببی کبریا بەس بێ
یەکەم زانیوە نەمکردۆتە دوو خۆی (عالم الغیب)ە
ئیتر تۆبەم قبوڵ کا ساحیبی ئەرز و سەما بەس بێ
هەوای ناسازە وریابە بە سورعەت مەیخەرە جونبوش
هەتا کەشتی نقوم نەبووە لە رێی خوا ناخودا بەس بێ(١)
لە کوورەی دۆزەخی دونیا سووتا جەرگ و هەناوی دڵ
هەوایی سازگاری بێنە ئەی بادی سەبا بەس بێ
تەنووری خانەی سینەم هەڵیقرچان رەغیفی دڵ(٢)
ئەوەندەی زۆر بەگەرمی دامەخە ئەی نانەوا بەس بێ
جەنابی حەزرەتی ئاخون تەمەع خستوتیە فاك و فیك
بەسە بەس بێ شەپۆڕ و شینی دەشتی کەربەلا بەس بێ
هەتاکەی ئەی نەزانی بێخەبەر ئیغفالی عالەمکەی
لە ژێر پەردەی عیبادەت دەس بڕین ئەی تا مەلا بەس بێ
بە زاهیر زاهیدی زوهد و بە باتین گورگی مەڕ خواردوو
بەسە دەس هەڵگرە بێخێر گوناهی ژێر عەبا بەس بێ

بەسە ئەم قەومـــە جاهیلە بـــە حیلە هەڵفریـــواندن
خودای عالەم خەبەردارە بەسە ئەی روو سیا بەس بێ
رەفیقان وا هەمـــوو رۆیین و ئێمە بۆ ســـەفەر ماوین
وەرە رووکەینە قاپی خوا ئیتـــر ئینکاری خوا بەس بێ

---

(١) ناخودا : کەشتیەوان•
(٢) رەغیف : نان •

مەکە بـــــــاوەڕ

مەکە باوەڕ بەوەی پیشەی هەمیشە چەوت و دوو روو بێ
بە زاهیر ئەولیـای وەخت و لـە باتیندا وەکـو جوو بێ
ئەجەلمان وا لـــە مەیدانا وەکـــو پەروانـــە ، دەورانە
لە خۆمان بێخەبـەر • ناکاو لەگەڵمانا بـەرەو روو بێ
ئەجەل وەعدەی کـە هات هەرگیز دەقیقە مۆڵـەتی نادا
لە دەس ئـــەم زاڵمە رزگاری نابێ گەر ئەرســـتۆ بێ
کە کۆچت کرد لـە دونیادا لە ژێر خاکی سـیا پەنهان
ئەبێ ئەم لاشە جوانەی ئێمـە توعمەی مار و مێروو بێ
چ خێرێکم لـە دونیا دی بـە غەیری فیتنـە و ئاشووب
نەتیجە چوونـــە لەم دونیایە وا چاکە هەتـــا زوو بێ
ئەوەی چـاکەی لە دەس نایـە خراپەی کـردووە پیشە
بە ناو هەرچەندە زیندوو بێ بەڵام وای دانێ مردوو بێ
برادەر چاکەیـــە عەدلە ، وەفایە هەر ئـــەمێنێ بۆت
وەکو نەوشـــیروان تاکو قیامەت ناوی زینـــدوو بێ
لە وەختی مردنـــا فەرقی نییـــە سەر تەختە یـــا خاکە
لە ژێرتـــا دۆشەکت قوو بێ وەیا پەڕی پەرســـتوو بێ
بە هاش و هوش و تەزبیحی دوو سەد دانە مەکە باوەڕ
گرەو بوردە کەسانێکە تەبیعەت بەرز و خۆش روو بێ
هەموو کەس واجیبە بۆی بۆ سەفەر دوا رۆژی بەرچاوبێ
بە پێی ئەعمـــالی موحتاجی بە چەند نانێـــکی تێشو بێ

جەنازەی داڕزاوی بێتـــە بەرچـاوت چـۆن ئەیزانی
قوماندانێـکی ئـوردوویێ وەیا جوانێـکی دڵ جوو بێ
بە حـاڵی زوعفی (عورفی) وا مەزانـە دوور لـە یارانە
تەنافی رشـــتەیی دینی دوو لەت نابێ ئەگەر مـوو بێ

کەسێ داری نەژادی

کەسێ داری نـەژادی قیمەتی وەك دورِ و گەوهـەر بێ
نەوەی ئەوگەوهەرەش تێراوی ئاویحەوزی کەوسەربێ
نەوەك هەر جەژنی ئەمسالی هەموو سالێ بەخۆشی بێ
لەمەولامە ئیتـر مەولا لـە مـەولای یـار و یاوەر بێ
کەسێ تەعریفی گوڵکا گـەر بە دڵسۆزی مەکە شوبهە
دەماغی گەر لـە سایەی ئەو گوڵستانە موعەتتـەر بێ
بە زەردی تێمەگـە زەردی رۆخی سوورم کـە ئەیبینی
لە ئەکسیری مـزەی تەعریفە وا سەرپۆشی ئەخـزەر بێ
چ خۆشە داری نێـژراوی بە دەس پیری بوخـارا بێ(١)
هەموو سـالێ بەری بگرێ بەری یاقـووتی ئەحمەر بێ
عەدوی ئـەژداد و ئەحفادت لـە لای من حـەزرەتی
بە کوێری دەسـتی لێ هەڵناگرم تاکو کەرِ و کـەر بێ
لە تەعریفی گوڵ و رێحان هـوزارێکی وەکو (عورفی)
عەجەب نابێ کە شێوەی تەبعی تامی شەهدو شەککەربێ

---

(١) پیری بوخارا : بەهائەدین موحەممـەد کوری ئەحمەدی فاروقی کە بە (شاهی نەقشبـەند) ناوبانگی دەرکردووە لە سـالی ١٣٨٩دا لە بوخارا کۆچی دوایی کردووەو نێژراوە تـەریقەتی نەقشبەندی بەناوی ئەوەوە ناوی دەرکردووە •

دڵ چارەی چی بوو

دڵ چارەی چی بێ کە لە ناو بەحری ستەم بێ
دووچاری جەفای جەیشی غەم و قەهر و ئەلەم بێ
سەد خۆزگە کە عومرم وەکو غەم دوور و درێژ بێ
یا عومری غەمم هەر وەکو ئەم عومرە بەکەم بێ
دڵداری خۆشە دیارە ، فەقەت شەرتی تیایە(١)
دڵ ، عاشقی رووی سەنەمێ ، نەك بە سەنەم بێ
باوەڕ نەکەی ئەسڵا بە کەسێ موددەتی عومری
هەر غایە و ئەفکاری شەو و رۆژی بە زەم بێ
کوا ئەهلی وەفا غەیری درۆ و بوغز و حەسادەت
ئینسانی بەد ئەفکار و حەسوود رەببی بەکەم بێ
ئیخلاسی بە دڵ بێ نەکو تەنها بە رواڵەت
ئەو نەوعە کەسە موستەحەققی خاکی قەدەم بێ
هەر شاعیرێ غایەی زەمی ناحەقە خەیاڵی
دەستی قەڵەمی دابڕزێ رەببی قەڵەم بێ
نەدبیستووە مەشهورە برای خۆم کە سەگی هار
چل رۆژە ئەڵێن عومری ئیتر بۆچی پەلەم بێ
ئەم پەنجە دوو رۆژەیشت وەرە بگرە سەبووری
بەڵکی گوڵی گوڵزارت بە گوڵزاری ئیرەم بێ

---

(١) دڵداری خۆشە فەرموو فەقەت شەرتی تیایە .

کوردیکا

سزای کابرایەکی برسی(١)

حاجی (٠٠٠) لە لاتان قەدر و قیمەت پارە بێ
پێش ئەوەی تێر لێی بخۆی ، یاخوا جگەرتان پارە بێ
تووشی دەردێ بی لە ئەندامت جەراحەت بێتە خوار
دوازدە ئاشگێری لێ دەرچێ هەر وەکو ئاوبارە بێ
مامە حاجی پارە بەرزی کردووە سەرداری ئەوێ
قەد نەبی سەردار ، نەسیبی تووشی ئەم سەردارە بێ
جەژنی یەك ساڵەی بەجێهێنانی بەزمی کاکەیی
تاکو ماوە خۆی و ئەهلی تووشی ئەم ئازارە بێ
پاش فەوتی حەزرەتی حاجی لە قەبر و قیامەتا
زۆر ئەمەلە هەمنشینی دێوێکی پەتیارە بێ
تێر نەخۆی لەو پارەیە حاجی لە خوا داوا ئەکەم
دەست و پێت بەستراوی کۆت و گەردنت سێدارە بێ
خۆت بە چاوی خۆت ببینی بەم زوانە حاجی گیان
ماڵ و منداڵت نەسیبی شوێنەکەی ئەو خوارە بێ

---

(١) لەسەر ئەم شیعرە بە خەتی شاعیر نووسراوە سزای کابرایەکی برسی لاتولووت ، بوو بە حاجیو پارەدار بوو • بە بۆنەی پارەوە مەغروربوو•

لەمەولاوە مەگەر باری قەزابێ

له مەولاوە مەگــەر باری قەزا بێ
دڵی من موبتەلای جەور و جەفا بێ
گوناهی چی‌بوو ئەی شۆخی ستەمکار
بەدەستی جەورەوە دڵ موبتەلابێ(١)
ئەگەر مردم گوناهی‌من بەئەستۆت(٢)
حسابی میحنەتم (يوم الجزا) بێ
دەمێکە خۆم ئەپارێــزم لە دولبەر
بڵێــم چی گەر بــەڵایی لابــەلا بێ
هەتــا ماوم لــە دونیادا لــە حەقم
ئەگەر چاکی نەکا چــاکی کەوا بێ
کە چووم چوونم نەهاتە تا قیامەت
مەگەر گەردم بە دەم بادی سەبا بێ
لە دونیادا نەبوو کەس لێم بپرسێ
مەگــەر دادم لە دیوانی خــودا بێ
لە روویی مەرحەمەت رۆژێ ئەزانێ
لە حاڵی من ئەگەر ساحێب وەفا بێ
خەیاڵی شەوقی رووی مەستی نەکردم
دەخیلــە ســاقیا زووکە شــەرابێ
شــەرابی ئاخــری رۆژم بنۆشــم
ئیتر با دەرد و میحنەت ئینتیهابێ

(١) بە دەست جەوروجەفاوە موبتەلابێ •

(٢) ئەگەر مردم ئەو بەڵایی من بە ئەستۆی •

دڵی بێچارەکەم

دڵی بێچارەکەم شایەد بە غافڵ دەسخەڕۆی تۆ نەبێ
دەری بکەم شەرتە نەیهێڵم لەسەر ئەخلاق و خووی تۆبێ
ئەبێ ئەشکی نەدامەت دابڕێژێ چاوی من دائیم
ئەگەر نووری بینایی ئەو بە ئەمڕۆ ئارەزووی تۆبێ
غولامی فکری بکرێ من نەوەی نابێ رەسەن بێنێ
ئەگەر ئەو بەرهەمە راستبێ بەری تۆوی نەوەی تۆبێ
کەمەندی پێچراوەی پێم لە پێم نابیتەوە هەرگیز
ئەگەر ئەو بەستراوە بەستەیی زنجیری مووی تۆبێ
لە رێی خوادا عیبادەت پیشەی ئەبیامی عومری بێ
جەهەننەم جێگەیەتی ئەو کەسەی چاوی لە دووی تۆبێ
بەبێ جورمو جینایەت کوشتنی عاشق لەکوێ روویدا(۱)
نەبووە ، نابێ لە دونیادا مەگەر ئەخلاقی زووی تۆبێ
بەڵێ دیارە کە بەد عەهدی لە زومرەی نەوجەوانانە
ئەویش بەد عەهدە ئەو جیلەی لە تۆ بێتو لەدووی تۆبێ
چەمەن گەر بیدەوێ تەشبیهی رووی تۆکا موقابیل گوڵ
خەجاڵەتبارە تا قیامەت ئەبێ مەحجووبی رووی تۆبێ

---

(۱) بەبێ جورمو جینایەت کوشتنی عاشق لە کوێ کەی بووە

دڵا پێم‌خۆشـــــه

دڵا پێم‌خۆشـــه قوربانی قـــه‌د و باڵای نیـــگاریٚ بی
له سایه‌ی ئـــه‌و نیگاره تا له جومله‌ی به‌ختیـــاریٚ بی
چ خۆشه من کـــه سه‌ییادی جوانان بم له چـۆڵ و هه‌رد
به شـــه‌رتیٚ تۆیش له ناویانا غه‌زاله‌ی نـاو نزاریٚ بی
به جوانی خـۆت مه‌نازه ئه‌ی جوانم به‌سیه مه‌غـروو‌ری
به‌ڵیٚ وا فـه‌رز کرا غونچـه‌ی گوڵێکی نه‌وبه‌هـاریٚ بی
ئه‌که‌م گیـانم فیدای خاڵی سه‌ری گۆنات به جـان و دڵ
به شه‌رتیٚ تۆیش هه‌تا ماوی له‌سه‌ر قه‌ول و قه‌راریٚ بی
جه‌وانم خـۆت بپارێـــزه له ئـــاه و ناڵه‌ی ســـینه
مه‌بادا خوا نه‌خـــواسته به‌ر دوعـــای ده‌رده داریٚ بی
نییه باکم هه‌مـوو ره‌نجم عه‌بـه‌س بڕوا وه‌کـو فه‌رهاد
به شه‌رتیٚ هه‌ر وه‌کو شیرین به دڵ بۆم غه‌م گۆساریٚ بی
نه‌ما تاقه‌ت لـــه ژێر باری غه‌م و هیجرا ئیتـــر بۆچی
له‌سه‌ر ئه‌م باری هیجرانه دیسان تۆیش نیوه باریٚ بی
به خاکی پـــات قه‌سه‌م یـارا نیاز و مه‌قســـه‌دی ئێمه
وه‌های پیٚ‌خۆشه تـا ماوی گوڵی غونچه‌ی هه‌نـاریٚ بی
وه‌ره ئه‌سپی به‌لاغه‌ت لنگ بـده (عورفی) له مه‌یدانا
که به‌ڵکی تـۆیش له ریزی شاعیرانا نیوه ســواریٚ بی

بـــــــرادەر

برادەر عەشـــقبازی و سەبووری گەرچی زەحمـــەت بێ
ئەبێ عاشق لـــە رێگەی عەشقەوە دائیم بە هیمـــەت بێ
نەکا خـــۆی موفلیسی بەرچـــاوی یـــاران و رەقیبانی(١)
وەها پیشان بـــدا دائیم بە وێنـــەی زەڕ بە قیمـــەت بێ
مەدە گـــوێ تەعنـــەی ئەغیـــار لە تـــیری تانـــەی بەدکار
لە بیرم دێ کە ئوستادم وەهای فەرموو بە رەحمەت بێ
ئەگەر یـــاری دلارامێ لـــە رێـــگەی عیشوە و نـــازا
لە روو خـــۆشی و جەوانیدا بە رۆح سوکی بلیمـــەت بێ
ئیتر باکی نییـــە هەرگیز لـــە دونیادا هەتـــا ماوە
دووچاری بـــیری تانەی ناحەز و لۆمە و مەلامـــەت بێ
هەدەف بێ سـینە بۆ تیری موژەی دڵداری هـــەر خۆشە
بەڵێ یا هـــەرچی بادا باد ئەگەر قەسدت موحیبـــەت بێ
نەکا بەد عەهـــدی و سستی لە رێـــگەی عەشقبازیدا
بە وێنەی شێر لە مەیدانا وەکو رۆستەم بە هەڵمەت بێ
لە شمشێری بـــرۆی دڵدار ئەبێ پەروای نـــەبێ عاشق
لە ســـاحەی عەشقبازیدا چییە با جەرگی لەت لـــەت بێ
سەر و ماڵـــم ئەگەر بڕوا لـــە پێناویا نییـــە باکم(٢)
لە گوڵزاری گوڵی رووی وەرگرم فرسەت غەنیمەت بێ
بەڵێ ئەشعاری (عورفی) سافە وەك ئاوێنەی رووی یار
ئەبێ پێی ئیعتـــراف بکرێ ئەگەر نـــەختێ حەمییەت بێ

---

(١) نەکا خۆی موفلیسی بەرچاوی یاران و رەفیقان •

(٢) ئەکەم شەرتە لەپێناوی سەرو ماڵم ئەگەر بڕوا •

کوردیکا

تاکو کــــەی

تاکـو کەی بێ دڵـی من مەیلی بـــە دیداری تـــۆ بێ
پای بەندی قەفـــەس و مـــورغی گورفتاری تـــۆ بێ
دڵم هەرچەندە لـــە تۆ ، غەیری زەرەر خێـــری نەدی
دەك ملی بشـــکێ دیسان گـــەر لە سەر ئازاری تـــۆ بێ
منم هام سوحبەتی ئەییامی غەمت ، لوتفت لەگەڵ غەیر
کەژ و کێـــوم وەتەنـــە گەر ئەمـــە کرداری تـــۆ بێ
ئەی جوانی غـــەوری غەزەب ئـــەم غەزەبەت تـــاکەی بێ
کەمەرم بەســـــتەیی زنجـــیری سیەهـ ماری تـــۆ بێ
خۆشە لام موفتەخیـــرم گەر دڵی من بێ شـــەو و ڕۆژ
باغـــەوانی چەمـــەن و غونچـــەی گوڵزاری تـــۆ بێ
حەیفە سەد حەیفە دەوای دەرد و غـــەمی عەشق ئەزانێ
چۆن نەخۆم غـــەم عەجەبا گەر ئەمە ئەفکاری تـــۆ بێ
پڕ کـــە پیـــاڵە ســـەنەما زەهرە ئەگـــەر بینۆشـــم
گەر قەدەح پـــوڕ لە مەی و بادەی سەر شاری تـــۆ بێ(١)
کەی ڕەوای حەقـــە کـــەوا (عورفی) بێچـــارە فیدای
سەرووی بـــاڵای تـــۆ بێ ، نوقتەی پـــەرکاری تۆ بێ

---

(١) سەرشار : تاڵیوان .

دڵێ دائیـــــــم

دڵێ دائیم خەیـاڵی سەرجەمی هـەر رووییی لەیـلا بێ
بە ناچاری وەکو مەجنون ئـەبێ هەر شێت و شەیدا بێ
لە ناو ئەهـل و قەبیلەی ئیختیـاری دوور پەرێـزی کا
رەفیقی وەحشیان و وێـڵی دەشت و چۆڵ و سەحرا بێ
کەسێ ویستی لـە پێناوی جوانان سـەرفی عومری کا
لە رێی عەشقا هەتا ماوە ئـەبێ مەهتووك و ریسوا بێ
هەناسەی سەردی من پشـکوتنی غونچەی گوڵی رووتە
بەڵێ دەم کردنـەوەی غونچـە بەبێ بادی سـەبا نابێ
جوانم ، بەسـیە مەهجووری خودا هەڵناگـرێ ، تاکەی
کە ئەشکی چـاوی من تەشکیل بکا هەر سـاعەتێ زابێ
وەکو من کەس هەیە ئاخۆ دووچاری دەرد و میحنەت بێ
سەحەر هەستم غەمێکی‌تر لـە بەختم سەر لەنوێ زابێ
سەری زوڵفی جەمـاڵی رووی کە داپۆشی بـەبێ شوبهە
وەکو مانگی شـەوی چواردە بەشـەرتێ نیوە گـیرا بێ
لە شەرما دانـەوێنی سەر بە دائیم دەستە ئەژنـۆ بێ
لە رووی یـارا گوڵی باغی ئـیرەم نەختێ حەیـای مابێ
دیسان پێم‌خۆشە مەسرورم لە ئەوزاعی زەمان (عورفی)
ئەگەر ئەو دولبـەرە ئەمڕۆ لەسەر عەهد و وەفـا مابێ

ئاه لە دەس جەوری فەلەك

ئاه لەدەس جەوری فەلەك ئەی‌وای لەچەرخی‌چەنبەری(١)
داد لە زوڵمی بێشوماری وەی لە حوکمی بەربەری(٢)
بارك‌الله ئەی فەلەك میزانی عەدلت وا ئەبێ
ئەهلی دانش (تحت الاقدام) و لەسەر سەر سەرسەری
با سەرەو ژوور بێ ، ئەبێ رۆژێ سەرەو ژێرت کا
نەك هەموو کەس لێی بزانێ ئیدعای سەروەری
تاقی کیسرا بۆ مەقامی شاهی عەدلە و ئیستەکەیش
مار و مێروو جێ‌نشینی شوێنی میللەت پەروەری
با مەقامت سەر بکێشێتە فەزا و جەووی سەما
یا بڵندتر بێ لە بورجی ماه و زوهرە و موشتەری
یا لە کونجی خەڵوەتا خەڵوەت نوشین بێ رۆژ و شەو
بۆ کەرامەت با بگەینە روتبەی پەیغەمبەرێ
یەك بە یەك فەرق ناکرێ رۆژ و زەمانی خۆی کە هات
گەر گەدایی بەر دەری ، یاخۆ شەهنشای خاوەری
ئاخری دەستی ئەجەل ئەدڕێ گریبانی ژیان
ژێری ئەو خاکەت ئەخا ئیمڕۆ بەسەریا تێپەڕی
بۆچ ئیتر مەغروور ئەبی دەعیەی فەلاتون لێ ئەدەی
ئاخری کارت ئەسیری ژێری دوو گەز چادری

---

(١) چەنبەر : نالەبار .

(٢) بەربەر : بێ‌سەروشوێن .

دەمێکە موبتەلایە دڵ

دەمێکە موبتـــەلایە دڵ بە حەڵقـــەی داو و زنجیرێ[1]
رەفیقان هیمـــەتێ ، نامەردە ، بۆمکەن راو و تـــەدبیرێ
دڵێکم بوو خەبـــیری هۆش و فیکرم بوو ئەویشـــم چوو
شکایەتنامەیـــەك ، خێرا بنووســـە ، خامـــە تەحریرێ
دەخیلە خۆی نەخاتـــە ئاگری نـــاو خانەی ســـینەم
مەبادا خوا نەخـــواستە روو بدا ئەمجـــارە تەقدیرێ
پەرێشانم بە دەســـتی لەشکری غـــەم کوا مەدەدکاری
خوا وێـــرانی‌کا ئەم شـــارە تێیدا نەمـــدی دەسگیرێ
حەسادەت بۆتـــە ئەسبابی دڵ ئـــازاری بە ناحـــەق لێم
خوا ، وێـــران بێ ئەم خانـــەی حەسودانەم بـــە تەدمیری
هەتاکەی تەفرەیی وادەی درۆی ئەمـــڕۆ و فەردای بم[2]
غەریق مـــاوم لە ناو گێـــژاوی بەحری داو و تـــەزویری
فیکر رۆیی نەمـــا زائیل بـــووە ، هـــاودەردێ نابینم
بە دەنگ هاوارمـــەوە بێ بۆ خوا ئەم فیکـــرە تەنویرێ
ئەزانی بـــۆچی پێم رازی نییـــە دولبەر وەهـــای فەرموو
لە لایی پەهلـــەوی جـــوانی راکشێ تیرێ نـــەوەك پیرێ
دڵی خەستەم کـــە چارەی دەردی نەکـــرێ لای ئەتیبایێ
تەجەنوون عیللەتـــە (عورفی) خێرا بینێـــرە لای پیرێ

---

(١) دەمێکە موبتەلایە دڵ بە حەڵقەی داوو تەزویری

(٢) هەتاکەی تەفرەی وادەی درۆی ئەمرۆزو فەردای خۆم

هەمــــوو رۆژم

هەموو رۆژم لـــە تـاو ئێشی بـــرینێ
لە کونجی ســینە دێ ناڵــەی حەزینێ
ئەمـــە ژینە ئـــەژیم تیا لە دونیـــا
ژیـــانی چی خوا بیبـــڕێ ، چ ژینێ
لە لێشـاوی زوخاوی سـینە ئـەڕژێ
لە ژێر ســەرما هەموو ئانێ ســرینێ
بە ئومێـدم هەتـــا ماوم لە عومـــرا
خــوا هەرچــۆنێ بێ عەبـدی بــژێنێ
فەقـەت دائیم خەیـالم تـرسی مەرگە
ئەجەل بـۆ گیانەکەم کەوتـە کەمینێ
خــوا ئەیزانێ لاشەم چـۆن ئەنێــژرێ
چ شــوێنێ بێ لە کام خــاك و زەمینێ
برادەر عاقیبــەت هەر چوونــە بۆمان
خوا هەر خــۆی و هەر مولکی ئەمێنێ
نەبەستی پشت بـــە رووخۆشی زەمانە
ئەوەندەی پێ نەچێ ئیمرۆ و سوبەینێ
لە ناو خانەی من و تــۆ رۆژێ ئەیبینێ
لە پڕ بەرز بێ سەدای گریان و شینێ
کەوابــوو تاکـو مـاوی نـاوێ دەرکە
کلاوێکی بە رەحمــەت بوو لە سەرکە

برام گویٚ بگره

برام گویٚ بگره لەم پەنـدەم کە لەم پەندانە تێبین کەی
ئیتر با موددەتێکیش چی ئەبیٚ بەحسی وەفا و دین کەی
تەکەببور ئاخـری مایـەی فرۆمایە بە بـەر دێنیٚ
مەبەلووتبەرزو مەغرورخۆتموقابیلماه و پەروین کەی
ئەگەر راستە بە دڵ عەهد و وەفای دۆستت بەجیٚ بێنی
لەگەڵ دۆستی وەفا پیشە لە دڵ خاڵی درۆ و کین کەی
ئەگەر سدق و سەلامەت پیشەیی روویی حەقیقەت بیٚ
لە لای یاران ئەبیٚ خۆت دائیما مەحبوب و شیرین کەی
لەحەق هیچکەس مەبە دووروو نەوەك هەروەك گوتویانە
رەفیقی گورگ لەگەڵ مەڕ بارەبارڕ و گریە و شین کەی
مەبە غافڵ کـە دونیا پەنجو دوو رۆژە لـە پڕ ناکاو
مونادابانگئەکا توێشوی سەفەرکە، ئەسپەکەتزینکەی
بە دڵ ئیخلاسی دۆستانت ئـەویٚ وا واجبـە بۆ تۆ
وجودی خۆت لە دەوری باغی یاران عەینی پەرژین کەی
لە بۆ ئیخـلاسی دۆستانت لە گێژاوی بـەلا دەرچن
بە عەینی مەعبەری دوکان و جوودت پردی نارینکەی(۱)
ئەوا یـاران هەموو رۆیـین ئیتـر وادەی من و تۆیە
ئەمە رێی راستـە بەخوا بۆچ ئیتر ئینـکاری ئاینکەی

---

(۱) پردی نارین : پردێکە لای قەرەتەپە .

ئەگەر ئەو نووری ئیمانەم

ئەگەر ئەو نووری ئیمانەم لەخەو وەقتی سەحەر هەڵسێ
فیدای خاکی بەری پێی کەم دڵ و گیان و سەرم هەرسێ
رەحم بەم پیرییـــەم کە ئەی دەخیلت بم نـــەکەی ئامان
نەبم مەحروم. شەهەنشاها ! بەحەققی سورەتی قورئان
لە حەسرەت ڕوو رەشی خۆمـا شەو و رۆژ دیدە گریانم
لە ئەعمالی سیەهـ رۆژم . پەرێشـان ، هەم پەشیمانم
گونەهبارم بـــە جۆرێ . نامـەی ئەعمالـــەکەم بێنە
لە سەر تـــا پێ لە پێ تا سەر بەجارێ کەیلـــە تاسینە
لە دیوانی جـــەزادا بۆ خـــوا پشت و پەنـــاهم بێ
رجاکاری جـوابی قەبر و هـــەم رەفعی گونـــاهم بێ
بە سۆزی سـینەوە شەرمەندەیی رۆژی قیـامەت خۆم
نەدامەت خـۆم لە ئەعمالم دووبارە هــەر نەدامەت خۆم
کە ئەمـڕۆ رۆژی ئـازادی ، دەمی عەفـوی گونـاهانە
فیدات بم پشـتیوانم بە لە رێی ئەم جـــەژنی قوربانە
سەبەب تۆ بووی کە ئیسماعیل نەجاتی بوو لە قوربانی
نەوەی ئەو زاتـــە شاهی ئەنبیای لێدێ خـــۆ ئەیزانی
نییە پشت و پەنـــاهم ماعەدا ئەو ســـەروەرە ئیمڕۆ
شەفیعم بە لـــە رێی خوادا کـــە (حج الاکبـــر)ە ئیمڕۆ

ئەی رەفیقـــــان

ئەی رەفیقان هیمـــەتێ بۆ دەردی ســـینەم مەرهەمێ
تاکو کەی تەنهـــا لە کونجی حەسرەتا بم هـــەمدەمێ
ئەی فەلەك تاکەی بمێنم وێڵی ســەحرا و چۆڵ و هەرد
وەك وەلی دێوانـــە عاشق بـــم بە روخســـاری شەمێ
ئاخری بۆ کـوێ بڕۆم چیبکەم لە دەستی جـەیشی غەم
هەر شەوێـکم چەرخی گـەردوون بۆم ببـارێنی غەمێ
شاری ســینە دائیمـا ئاشـــوبی غەم دایگـــرتووە
ئەمدی خـۆشی لـــەم خەراب ئابادە غەیـــری ماتەمێ
قودرەتێ بـۆ دەفعی دێوی غـەم لە سەر مولـکی وجود
بۆ خوا ئـــەی ئاسفی مولـــکی ســـلێمان خاتـــەمێ
تاکوکەی وێران بێ مولکی دڵ بەدەست پووری پەشەنگ
بۆ شکستی پەنجـــەیی ئـەم زاڵمـە کوا رۆســـتەمێ
کوا زەمانی تـافی جوانیم قـودرەتی پەنجـەیی هونەر
ئاخـر بـــەم پیرییـــە کەوتومـــە داوی پەرچـــەمێ
توشنە لەب بـــۆچی بمێنم ئیلتیجـــام هێنایـــە بەر
بابی عـــەدلت ئەی (شـــفیع المذنبینم) زەمـــزەمێ

هەموو شـــەو

ەموو شەو سەر لەنوێ بۆم دێ بەڵایێ
لە هــەر لایێ بـــەڵایێ لابـــەلایێ
نەبووە ساتێ کە ســاکین بێ دڵی من
قەدەر ئەڕوا لــە جێی ئەو دێ قەزایێ
هەڵی پێچـابوو گۆپـکەی داری بەختم
عەدوی با رەش ئـەگەر دەوری نەدایێ
منەوەر بووبوو کاشـانەی دەروونم(١)
لە بەختــم مانگی چواردەم بـۆ هەڵایێ
نەوەك تەنها منـم مەحــزوونی دەوران
لە هــەر لایێ ئەبینـــم موبتــەلایێ
تەڵاقی سێ بــە سێدەم بووکی دونیا
عیلاج ناکـرێ بە فتــوای هیچ مەلایێ
لە دونیادا چ خۆشـیم دی هەموو شەو
فەلــەك بـۆم دایبـــارێنێ جەفــایێ
نەجاتم بێ لــە دەس جــەوری زەمانــە
بە فریـــادم بــگا ساحیب وەفــایێ
بەراستی مەقسەدت ئیخلاسە (عورفی)
دەخالــەت کە بــە گۆشەی خانــەقایێ

---

(١) کاشانەی : خانەی •

لـــه لای کێ !

له لای کێ عـــەرزی شەکوا ئەم چ دانــــایێ چ زانایێ
له داخانا له ســـینەمدا نەما حـــەرفێ ئەلیف بـــایێ
چ تەقدیرێـــکە رووی داوە زەمانـــە وەزعی گـــۆڕاوە
چ عەسرێکی وەهـــا شوومە پەشێواوە لە هـــەر لایێ
نەماوە مەرجـــەعێ ئەوراعی کەم وەزعم بـــکا تەدقیق
دەهۆڵ ئەکوتم بەهەردوو دەست گەچی دەنگێکی لێ نایێ
لە ناڵەی هـــەورو لافاوە کە ئیمڕۆ ناگـــەڕێ جووتم
لە بێ بارانییـــــە وەســـــتاوە ئاشـــم گرمـــەیی نایێ
ئەبێ چەرخیش نەمـــابێ بۆی لەمەولا قاعییـــدە و قانون
وەیا تەنها لـــــە حاڵی من فەلەك هەر چـــاوی هەڵنایێ
بەڵێ لەم عەسرەدا فـــەرقی نییە بازاڕی زێـــڕ و زیو
نەما قـــەدری قەدر زانێ بـــە قەدری دانـــە خورمایێ
لە دونیا تێبـــگەی یا تێنەگەی هەردووکی یـــەك نرخە
نەمـــا فـــەرق و فرۆقێـــکی چ کاڵایێ چ بـــاڵایێ
هەزارانی لـــە ژێر خـــاکا رزانووە فیتنـــەی دەوران
ئەگەر تـــۆزێ حەیای مـــابێ بەســـە هـــەر ڕۆژە زاوایێ
ئەگەر مێژوو تەماشاکەی ئـــەزانی پێشرەوت چۆن بوو
لە کوێما شێری شێر ئەڤگەن لەهیچ لایێ سەدای نایێ(١)
بەسە توخوا بەسە شەکوا لەدەس گەردوون بەبێ عەفوا
کە گەردوون خۆی لە گەردانی غەم و قەهرایە دەرنایێ
بکا چـــارەیی منی بێچـــارە بەڵکە چارە ســـازم بێ(٢)
نەمێنم با لە ژێـــر دەستی بەڵای ئەعـــلایی ئەولایێ

---

(١)و(٢) ئەو دوو بەیتە لە دەستنووسەکەی لای مامۆستا (خاڵ)دا نەنووسراوە.

کوردیکا

فەلەك گەر بیدەوێ

فەلەك گـەر بیدەوێ بۆ مـوددەتێ مەئمووورتکا رۆژێ
ئەبینی زۆری پێ نـاچێ لە پڕ مەنفـووورتکا رۆژێ
شەرابی عەیشی دونیا کەی وەفای بۆ کەس بوو تا ئاخر
ئەبینی عاقیبـەت ئەی کاکی خـۆم مەخموورتکا رۆژێ
بە سـەڕافی زەمان کـەی ئیعتمادی پێکـراوە قەت
لە خۆت تۆ بێخەبەر وەقتی حساب مەغدوورتکا رۆژێ
بەناز و خـۆشی رابوێری لە ناو قەوم و گـەل و خوێشا
کەچی هیـچ زۆری پێ ناچێ لە یـاران دوورتکا رۆژێ
ئەمە دونیـای دوونە کەی وەفای بردۆتە سـەر تا سەر
مەبە مەغروور هەتا ئاخر ئەگـەر مەسروورتکا رۆژێ
لە لای ئەهل و قەبیلەت موددەتێ هەرچەندە شیرین بی
ئەبێ بـۆ نیشی عالـەم هەر وەکو زەنبـوورتکا رۆژێ
شکم پڕ فیتنـەو و ئاشوبی دەورانت هەتـاکەی بێ
وەها نـامێنی دەورێ دێ فەلەك دەسـتوورتکا رۆژێ
ئەگەر ئەهلی سـەلامی رێی سـەلاحەت بگـرە تا مەولا
وەکو خالی بەڕەحمەت قەبرەکەی پڕ نوورتکا رۆژێ(١)

---

(١) مەبەست حاجی شێخ ئەمینی خاڵە •

نەورۆزی ساڵی ١٩٦٠

سەحەر هەستام لەخەو بیستم کەئیمڕۆ ڕۆژی نەورۆزە
شیعاری کــوردە لای یەکتر بڕۆن بۆ جەژنــە پیرۆزە
برای شیرینی کــورد ئیمڕۆ کەوا ڕۆژێــکی دڵ ڕوونە
کە ڕۆژی ڕەزمی کاوە بــەزمی سەر تــەختی فەرەیدونە
هەوایی جــەیشی نەورۆزە شــکانی لەشــکری زستان
بەرەو دووی نا بەجارێ بەفری سەر کێوان هەتا کەیوان
کە خاڵ‌خاڵ کەوتە سەر بەفری سەری ئەو کێوو کۆسارە
ئەڵێی خــاڵی سەری گۆنای کەنیشکە کــوردی نازدارە
لە هارە هـــاڕی لافاو و لە گرمــەی کـــوورە شێوانە
سەما کەوتــە سەما ئیمڕۆ بە جارێ دەم بــە گریانە
بەهــارە ڕۆژی نــەورۆزە بلێ ڕۆژی ژیـــان و ژیــن
گوڵی غونچــە لەگەڵ بولبول ببەستن با گــرێی کابین
نەمامانی نەژادی کورد مەوەستن دەس لە ناو دەس‌کەن
لە باغی ســینەدا نارنج و لیمۆی گوڵ بــەدەم دەرخەن
لە نەقشی غونچـــەیی گۆنــای کچانی قـــەد نەمامانی
هەزارانی وەکـــو مــانی ئەکەونــە دەست و دامانی
لە جوانیدا ، بەهای ڕووی ئەو کچە کوردەی کەمەر چینە
شکستی نــرخی بازاڕی جەمـــالی دولبـــەری چینە
شکا بازاڕی شەرمی گوڵ حەیــای چوو نێرگسی شەهلا
گوڵی بــاغی ئیرەم ئەمجا لــە داخانــا هەنسـک هەڵدا

گولاڵەی سووری سەر گۆناى ئەم جۆرە جەوانانە
لە سەرچاوەی دڵم ئەڕژێتە خوار خوێنی جگەرمانە
نەمامانی بەرەی باخی نەژادی کوردە سەرچۆپە
دەسا ساقی قەدەح پڕکە بەسە تۆبە لە دەس تۆبە
بە خوێناوی جگەر بوو غونچەی گوڵزاری کورد گەش بوو
لە خۆشیانا وەرە بمبینە وا ریشی سپیم رەش بوو
عیراقی خۆشەویستی من بەهۆی ئەم رۆژە پیرۆزە
ئومێدمان وایە سەرحەدمان بگاتە خاکی فەرمۆزە
هەموو ساڵێ بە خۆشی روو بدا جەژنی نەوەی کوردان
منی پیریش لە گۆشەی حەسرەتا غەمبار و سەرگەردان
نەمامی باغی نەوجوانیم بەسەرچوو ، غونچە بێ بەر ما
وەکو فەرهاد بە ناچاری قوڵنگێ دەم بەسەر سەرما
لەسەر نەورۆز و جوانانی وەتەن ئەشعارت بەم تەرزە
(مەلا) دەرکەوت کە بیری نیشتمانت دیارە زۆر بەرزە(١)

---

(١) مامۆستا کاکەی فەلاح دەڵێت : من ئەم قەسیدەیە بە هی نەجمەددین مەلا ئەزانیم وە بیستوشمە لە ئاهەنگێکی جەژنی نەورۆزی ساڵەکانی پەنجادا خۆی خوێندوویەتیەوە وە نازناوی ئەم قەسیدەیەش (مەلا)یە کە نەجمەددین مەلایە نەك عارف عورفی ... بەڵام ئەم قەسیدەیە لە لاپەڕە ٨٦ و ٨٧ دەستنووسەکەی شاعیردا نووسراوە و هیچ ناوێکی لەسەر نییە جا لەبەر ئەوەی لە دیوانەکەدا نووسراوە دەیخەمە بەرچاوی خوێندەوارانی ئازیز هەرچەندە لە رۆژنامەی هاوکاری ژمارە ٦٣٠ رۆژی ١٩٨٢/٣/٢٥ لە ژێر ناوی نەورۆز و رونکردنەوەیەکدا ئەو

باسەی سەرەوەم نووسیوە بەڵام هیچ زانیاری‌یەکم لەو بارەیەوە دەست نەکەوت • تا ڕوونکردنەوەیەکم لەلایەن کاك هەڵگوردی کوڕی عارف عورفی شاعیرەوە پێ گەیشت :

ڕوونکردنەوەکە

لە ساڵی ١٩٦٠دا قوتابی پۆلی یەکەمی ناوەندی بووم پێش چەند ڕۆژێك بۆ نەورۆز مامۆستا نەجمەددین مەلا هات بۆ لای باوکم ، لەو کاتەدا منیش لایان دانیشتبووم وە داوای لە باوکم کرد کە ئەو قەسیدەیەی لەسەر نەورۆز دایناوە بۆ ئەوەی بە ناوی مامۆستا نەجمەددین مەلاوە بڵاوبکرێتەوە باوکیشم وتی باشە ئێوارێ بە هەڵگوردا بۆت ئەنێرم، ئێوارێ خۆم بە دەستی خۆم بردم بۆ چاپخانەی ژین لەوێ دام بە مامۆستا نەجمەددین • هەر بۆیە باوکم دای بە مامۆستا چونکە باوکم بەتەمای لە چاپدانی دیوانەکەی نەبووە •

هەڵگورد عارف

دوێ شـــــەو

دوێ شەو لـــە خەوا دیم ســـەنەمێ نـــازك و نازدار
شیرین دەهـــەنێ غونچە لـــەبێ وەك گـــوڵی گوڵزار
جانم بە فیـــدای بێ نەكـــو جارێـــكی هـــەزار جار
بۆ ئـەو قەدە ئـــەو قامەتە ئـــەو لێوە شـــەكەر بار
لاكین لـــە دڵا مـات و مەلـــوول و عاجز و غەمبـــار

نازك ســـەنەمێ چـــاوی وەكو نێـــرگسی شـــەهلا
گەردن بە مەســـەل عـــەینی وەكـو گـــەردنی مینا
قامـــەت چ قیامـــەت ، چ بڵێم قامەتـــە هەڵســـا
دەســـتكردەیی ئوســـتادی ئەزەل حـــەزرەتی مـەولا
دوور بێ لـــە بەلای چـــاوی بەد و تەعنـــەی ئەغیار

قابل نییـــە مـــەدحی ، چ لـــە حوسنا چ كەمـــالا (١)
ئـەم نەوعـە جەمالـــە نەبـــووە هیچ لـــە خەیـــالا
ئـــەو قامەتـــە باریـــكە بەلایـــە نەكـــو بـــالا
گوڵ گوڵ وەكـــو تاوسە لە نـــەقش و خـــەت و خاڵا
دوور لـــە بالای چـــاوی حەســـوودانی بـــەد ئەفكار

لەو شەمسی رۆخەی • شەمسی فەلەك نەختێ حەیا كا
دەورانی بەجێ بێلێ بەرەو كۆی ئەوێ راكا
شوعلەی كە لەسەر ئەرزە بەرەو رووی سەماكا
لازم نییە حاجەت بە (ضیاء) رەونەقی ناكا
دونیایە چراخانە شەو و رۆژی بە یەكجار

لەگەڵ ئەو حوسن و جەماڵە كە هەیە رووت و پەرێشان
بیبینە لە سەر تەوقی سەری تاكو بە دامان
بەم بینینە بوو ماڵی من و عالەمێ وێران
رۆژم بووە عاشوور و بە كوڵ كەوتمە گریان
بۆ ئەو گوڵی نازدارە وەكو ئاهوی تاتار

ئەمجا نەزەرم كردە جەمالێكی بزڕكاو
ئاڵۆز و تەواو پەرش و پەشێو پەرچەمی ژاكاو
لەملاوە بۆ ئەولاوە چەماوە قەدی لاولاو
وەك توولە نەمامێ لە سەر و ژێری چەم و ئاو
بێ بەرگ و لق و پۆپی رزیو شوێنی سەرەو خوار

فرمێسكی ئەڕشت عەینی وەكو هەوری بەهاری
لێم پرسی بڵێ پێم چییە وا گریە و زاری
زارم بە فیدای تەنگی وەكو غونچەیی زاری
دەك موڵكی سلێمانی هەموو بێ بە نیساری(٢)
ئەسبابی چییە ئەی سەنەما گریە و ئازار

ئەو وەختـــە کـــە دیم ئاگـــری بەردایـــە گیـــانم
هەر ئەو دەمـــە بێخـــود لە پـــڕا لاڵ بـــوو زمانم
بـەو داغـەوە وا ئاخـــری هـــات وەقت و زەمانـــم
هاوارە ئـــەوا دەرچـــوو لە تـــەن رۆحی رەوانـــم
ناڵەم ئەچووە چـــەرخی فەلـەك گونبـــەدی دەوار(٣)

پێم گووت ســـەنەما بەهـــری خوداوەنـدی نەدێوە
بەو حوسن و جەمالـــەی کە خـــودا داویە بـــە ئێوە
جوابی بـدە ئـــەی رۆحی رەوان لـــەو دەم و لێـــوە
فریام کەوە رۆحـم لە بـــەدەن دەرچـــوو بە پێـــوە
غەم بوو بوو ئەنیسم غەمی تۆیش لێم بووە سەربار(٤)

رۆحم بە فیـــدات بـــۆچی وەها مـــات و حـــەزینی
ئەسبابی چییـــە ! ئـــەی ســـەنەما چاو بە گـــرینی
وا مات و مەلـــوولی شـــەو ، رۆژ گۆشە نشـــینی
خۆزگەم بـەوەی ئەمـــزانی چییـــە بۆچی غـــەمینی
مردم لە غەمـــا خەڵقە دەخیـــل فرســـەتە هـــاوار

لێم هاتـــە جواب و گـــوتی من مـــادەری کـــوردم(٥)
مەعلوومە کـــە پەروەردەکـــەری کوردی نەبـــەردم
بێشك نییـــە ئێســـتە کـــە ئـــەبینی رۆخی زەردم
سەد خۆزگە بـــە سەد خـــۆزگە کە من زووتـــر ئەمردم
نەمدیایە نـــەوەم ببنە ئەســـیر ، خادمی خۆنخـــوار

من مادەری کـوردانی زەمان ، هـەر وەکو شێر بووم
شێرانی نەبـەرد دایکی کـوڕی کوردی نەبـەرد بووم
ژێر دەستی نـەوەی من بوو هەموو مەملـەکەتی رووم
ئێران و هەمـوو موڵـکی خەتـا خاکی قەراقـووم
ئەمبەخشی هەمـوو تاجی سـەری قەیسـەر و سەردار

میران و شـاهانێ کە لە سـەر ئەم ئـەرزە ئەژیان
کوردانی نـەوەی من بـوون لە سەر کـورسی دەوران
لەو بەحـری رەشە بگـرە هەتا خـاکی خۆزسـتان
بێ غیرەتیان ئاخـری گشت دەرچـوو لـە دەستیان
ئێستە کـە زەلیل زار و زەبـوون غەمگین و لێـو بە بار

ئەو وەختە کـە من بـیرەوەری دایکی وەتـەن بووم
فەرمـاندەری دەور خانمی سـەر موڵکی خۆتـەن بووم
کەس ناوی نەبـوو غەیری نـەژادی من و من بـووم
بەخوا ئیتـر موسـتەحەقی دفن و کەفـەن بـووم
ئێستەم کە ئـەبینی شـەو و رۆژ عاجز و بێـزار

هەر رۆڵـەی من بوون لـە جیهانا هەمـوو پێشڕەو
دائیم لە حەشـەمدا وەکـو شـاهی کەی و خوسرەو
ئێستە کـە هەموو خـادمی دەرگاهی ئـەم و ئـەو
برسی و رەش و رووت بێ خەبـەر و چاوی پـڕی خـەو
بەو نەوعـە ئـەبن بـۆ گـەلی بێچارە مـەدەدکار

عیبرەت بــکە بیبینـــە وەرە دایــکی دراوســێم
داپۆشراوە ئەنــدامی ســەراپا لــە زەڕ و ســیم
ئەمجــا وەرە بنــوارە منیش رووتــم و برســیم
ئەیزانی کــە چی بــووم و ئەمێســتاکە کە من چیم
ئەولادی ئەوان بــوون هەموو سالار و بە ســەردار

غەیر من نــەوەکەم گشتی لەبــەر بوخــل و حەسادەت
خالّی لــە وەفــا ، دوو روویــان بۆتە عیبــادەت
دەســتی تەمــەع و تەبنیــان لێبــووە عــادەت
ژێر دەست ئەکەون دەرچوو لە دەست حوکمی سیادەت
بەســیە کــوڕەکانم ببنـــە دارێــکی بــەردار

بۆ خاتری خــوا بەســیە لەمــەولاوە حــەزەرکەن
ئەم تەوســییەی دایــکی خۆتــان نەختێ لەبــەرکەن
زوو هیمەتێ ئــەم خــاکە لە بێــگانە بــەدەرکەن
ئەی رۆڵــە کلاّوی ئەبــەدی مــەردی لەســەرکەن
رۆڵــە وەرە غیرەتــکە خێــرا من بــکە رزگار

ئەی رۆڵە ئەمە غیرەتە من لێوە ئەبینم
سەرپۆشی سەرم بۆتە سەما فەرشە زەمینم
زووکە وەرە ناو هەڵمەتی مەردانە ببینم
سەرکەوتنی خۆتان و گەلان تاکو ئەمێنم
غیرەت بکەن و دەس بدەنە یەك بێنەوە بەرکار(٦)

---

(١) کەماڵ : خوو رەوشت .

(٢) نیسار : نثار : بەقوربان کردن .

(٣) گونبەد : گومەز .

(٤) ئەنیس : هاودەم .

(٥) مادەر : دایك .

(٦) لێرەدا شیعرەکە تەواوبوو بەڵام لە کۆتایدا نووسراوە (ماویەتی) .

خاطرەیەك بۆ لاوانی نیشتمان بە یادگار

بەسە هەڵسە وەرە کایە ئیتر تێکۆشە بۆ هۆزت
بپارێزە لە گورگی بێ ڕەزا مالآتی ناو کۆزت
بە تیرێکی ڕەزە دۆزت

کە هۆزت چاوەڕوانی هیمەتی مەردانەتە ڕۆڵە
مەوەستە هەستە بستێنە لە جەمعی ناحەزت تۆڵە
کوڕم ئەم کارە مەقبوڵە

دڵێکی پاك و خاوێن پێکەوە گشت لایێ تێکۆشن
دڵ و گیان گشتی بفرۆشن هەتا ئەم خاکە نەفرۆشن
ئەگەر کوردێکی پڕ هۆشن

هەتاکەی بێ خەوی غەفڵەت خێراکە چاوێ هەڵبێنە
چراغی غیرەتت هەڵکە بە زوویی تۆڵە بسێنە
زووکە عەدووت بفەوتێنە

کوڕانی لاوی کوردستان وەتەن وا چاوی لێتانە
هەتا فرسەت لە دەس نەچووە خێرا مەردانە ئازانە
کە ئیمڕۆ ڕۆژی کوردانە

وەکو ڕۆستەم لە مەیدانا بەشان و شەوکەتە بەرزە
بە نووکی ڕم دڵی پۆری بەشەنگت بێنەوە لەرزە
لە سەر ئێوە ئەمە فەرزە

هەتا سواری مل و شانت نەبوون با غیرەتت هەڵسێ
بە ڕم کوێری کە چاوانی دوو ا . م . ت هەرسێ
نەمێنێ تاکو دڵپیسی

یەکێتی شەرتە بۆ سەرکەوتنی هۆزت زوو یەك بگرە
بە حیلە قەد نەکەی باوەڕ بە دوو ڕووی نەخۆی تەفرە
ئەمە بۆ تۆ جێگای فەخرە
عەزیزانم بە دڵپاکی کە یەکتان گرت و یەك کەوتن
دەلیلی قاتعە یەکێتی بۆ ئەسبابی سەرکەوتن
ئەمەتە مەردی دەرکەوتن
ئەگەر مێژوو تەماشاکەن ئەبینن کاوەی ئاسنگەر
لە سەر کوردایەتی کەللەی زووحاکی کردبووە سەنگەر
هەتا مۆخی هێنایە دەر
کە من مردم وەسیەت بێ وەتەن دارانی شیرینم
لە سەر قەبرم بە کوردی بۆم بخوێنن وەعز و تەلقینم
بزانن کوردە ئایینم

تاكوكەی رسوابین

تاكو كەی رســـوا بین ئەی كوردی بێچـــارە و هەژار
دەستە ئەژنـــۆ دابنیشـــین دەردەدار و لێـــو بەبار
تاكو كـــەی هـــەروا بمێنـــین (　.　.　.　)
ئاخـــۆ دێ رۆژێ ببینـــم نەگبـــەتی بەرتان بـــدا
چاوت بگلۆفـــە درەنگە كاكی خـــۆم هەڵسە لـــە خەو
زوو بـــە زوو خەرمانت شـــەن كە تێپـــەڕی وەختی درەو
زۆر دەمێـــكە دەردەدار و بێكەســـە دایـــكی وەتەن
رۆڵـــەكانی غـــیرەتێ هەڵسن بچن چـــارەی بـــكەن
حەیفە دایـــكێ كوڕ لـــە باوەشیا بەخێـــوكا پێ گرێ
پێگەیی وەختێ لـــە جێی چـــاكە نقـــورچی لێگـــرێ
(بلفعل) دایكت ئـــەبینی وا لـــە مـــاڵێ رووت و قووت
كۆرپەكانی ئاخـــۆ توخوا غـــیرەتت رۆژێ بـــزووت
راستت پێ بێـــژم بـــەكار نایـــە حـــەدیثی مـــاو و مەن
خاكی پاكت هەڵســـە رزگاركە لـــە دەســـتی ئەهریمەن
ئارەزووتـــان بێ لە ئـــارادا نەمێنێ هیـــچ نیفـــاق
یەك وجـــود و یـــەك دڵ و یـــەك روویە بـــۆ ئیتفاق
كێتان ئاگاتـــان لـــە كێیە قەومـــەكەت زۆر برسییە
سەعی و كۆششتان درۆیـــە غایـــە بۆ ســـەر كورسییە
شەرق و غەرب كەوتوونە كەشفی ماه و خۆرجەددی سەما
تازە نەوجـــوانانی ئێمـــە وان لـــە دەوری ئەلف و با

١٩٥٧

شیوەن بۆ مامۆستا رەفیق حیلمی

گردەکەی سەیوان مەڵبەندی جوانان
خانەی ئاخری گشت نەونەمامان
لەلات میوانن لە پیر و لە جوان
حورمەتیان بگرە بە دڵ و بە گیان
ئەو ئەرخەوانەی کە لێت رواوە
بە ئاوی خوێنی جگەر تێراوە
دەمێ ئەپۆشێ رەنگێکی سووری
دەمێ بە سەوزی تارا ئەگۆڕی
ئاخری تارای زەردی ئەپۆشی
شەرابی خوێنی جگەر ئەنۆشی
رەنگی سوور گۆنای نەوجوانانە
سەوزی نیشانەی تەعزیەدارانە
رەنگی زەردییەکەت پایز نیشانە
لە دووری ئازیز گەڵا رێزانە
گەڵا زەردەکەت لێی هەڵئەوەرێ
لە خوێنی دڵە پەڕەی جگەرێ
دیسان ئەی فەلەک چەرخی بێوەفا
خەجاڵەت باری بارەگای خودا
یارێ لە یارێ دوور ئەخەیتەوە
برینی کۆنە تازە کەیتەوە

چەرخی نابەکار هەر غەزەب بێنێ
ناوداریێ لە دەس کوردان بسێنێ
قەڵەم دەخیلتم خێرا ئازانە
مێژووی وەفاتی حیلمی بزانە
قەڵەم هاتە جواب بە قوڵپی گریان
بە پیتی ئەبجەد هێنایە مەیدان
بە لاوانەوە بە لای لایەوە
مێژووی وەفاتی وا هێنایەوە
یاری با وەفای گیانی گیانیم رۆ
کوردی نەوجوانی کوردستانیم رۆ

کوردیکا

شیوەن بۆ (حاجی شێخ ئەمین)ی خاڵ

لە یارانی صـــەلاحا بـــەختی بێچـــارەم بـــەجێ ماوە
لقی نەگبـەت لەسەر پۆپـەی درەختی عومـری پێچاوە
بەیازی رووم بـە زەردی ، ئاخری عومرم تەبـەدول بوو
گوناهم ، مـاری بێ ئامان ، لەسـەر شان و مـل ئالاوە
تەمای باغی ئەمەل بووم ئاخری رەحمەت بە زەحمەت بوو
ئەبێ هەوڵی مەقـــامێ دەم تەمەنناى رەحمـــەتم ماوە
مەقامی پایـەی قـــەدری بـــگاتە مەرتەبـــەی ئەعلا
شەو و رۆژی بـــە ئەفـواجی مـــەلایك دەوری گیراوە
نەزەرگاهی ئیـــلاهی خانـــەقاهی حـــەزرەتی پـیرم
زیارەتگاهی عامـــە هەر وەکـو کەعبە لە هـــەر لاوە
بە نووری حـەزرەتی باری دەر و ژووری منـەوەر بوو
لەسەرسەفحەی‌دیواری‌سورەیی وە(التوبة) نووسراوە(١)
ئەمین بە قەبـری پڕ نووری بەهەشتی حـەزرەتی پیرم
ئەمین حـــەزرەتی باری بە ســـەرما بـــاڵی کێشاوە
جەبینی پڕ لـە نووری بـۆ (ضیاء یـوم الجزا) فەرزە
بۆ ئەم خێر خواهییە رۆژی ئـەزەل لەو نووری خولقاوە
عەزیزم ئـارەزووی عەفـوی گوناهـانت دەوێ زووکە
هەتا فرسەت لە دەس نەچووە هەتا شەمسی فەلەك ماوە

گوناهبارا مەقـــامی عەفووە هەڵســـە رای و تەدبیرێ
هەتا عومرت لـــە دونیادا پەنچو دوو رۆژێ بەقـــای ماوە
زیارەتگاهی عەفـــوی عامە بەو شەرتە ئـــەدەب شەرتە
لەسەر سینە بەرەو رووبە لەســـەر ئەژنۆ بەرەو دواوە
بۆ رێگە و بـــانی عەفوت لازمـــە رۆحیشت بسپێری
ئەگەر رۆحت لە نـــاو جیسما لـــە حاڵی غـــیرەتا ماوە
دڵێکی پـــاك و خاوێن ، ئیلتیجـــا بەرنە ئەبـــەر پیرێ
لە پیرانی قـــەدیمی بـــاو و باپـــیری ئەســـەر ماوە
بەسە هەڵسە وەرە ناو کایـــە نۆبەی تۆبەیە (عورفی)
نییە بـــاکم ، مەقامی حـــەزرەتی پیرم لەبـــەر چاوە

(١) لە سەر سەفحەی دیواری ئایەیی وە (النورە) نووسراوە .

پێشکەشە بەمامۆستا نەجمەددین مەلا

بیستم لـــە ناوچەی خـــاکی کوردستان
شارێکی تیـــا بوو جـــوان و ئـــاوەدان
پیاوێـــکی لێ‌بـــوو زیـــرەك و زانـــا
نەخوێنـــدەواری نەهێشت لـــە نـــاوا
بە تێکۆشـــان و هـــەوڵی خۆی ئەژیـــا
چاوی لـــە ماڵی کـــەس نەبوو ئەسلا
خێر خـــواهی بەشەر بێ دەعیـــە و مەتڵەب
خۆش خولق و روو خۆش ئەربابی ئەدەب
قەناعەت خـــواه و دائیـــم گۆشـــەگیر
بۆ مەسڵەحەتی عـــام نەسیحەت پەزیـــر
رەنـــجی ئەکێشـــا رۆژ تـــا ئێـــوارێ
مەقســـەد نـــەهێڵێ نەخوێنـــدەوارێ
لە حوجرەیـــەکی تەنهـــا و دەر بەســـتە
ئامشۆیان ئەکـــرد دەستە بـــە دەستە
بە روویـــەکی خۆش بە قســـەی زۆر جوان
هاتوچـــۆکەری بوو بۆ ســـەنا خـــوان
ژووری تاریـــکی روونـــاك کـــردەوە
بە عەســـای هیمـــەت گۆی ئەبـــردەوە
ئـــەوی حەرفێـــکی هەڵنەدەکـــران
خوێندنی فێـــرکردن بـــە دوو سێ زوبان

له بـەر تێکۆشـین سـەعی بوو دەرسی
زۆر جار بـە شـەویش ئەما بـە برسی
گەلێ شـەو چاوی نەدەچـووە خـاو
خۆی ئەهێشـتەوە بێ نـان و بێ ئـاو
خزمـەتی دەرسی بۆ ئـەم و بۆ ئـەو
فەرزتری ئـەزانی لـە خـواردنو خەو
زۆر کەس لـە پیر و جـوان و ئیختیـار
لە سـایەیەوە بوون بـە خوێنـدەوار
لـزومی نییـە تەعـریفی مـەکە
ئـەوی گوتـوومە لە هـەزار یـەکە
کـەسێ لـە ڕێـگای خوێندەواریـا
تێکۆشێ بـە جـان بـە دڵ بێ ریـا
کوردێك بـەم جۆرە تێکۆشـانی بێ(١)
غـەمی نـەژادی لەسـەر شـانی بێ
کوردێـك مەقسەدی خزمەتی گـەل بێ
ئـەو خزمەتـەشی بە جـان و دڵ بێ
کوردێك تێکـۆشێ بـۆ خزمـەتی عام
تاکـو گەلـەکەی بـگا بـە مـەرام
بەڵکی لـە سـایەی عیلم و ئەدەبـا(٢)
پەردەی جـاهیلی لـە نـاوا لابـا
پـاداشی ئەمـە لازمـە هەمـوان
حورمەتی بگـرن بـە دڵ و بە گیـان
لە پـاش مـردنی بکـرێ تیمسـالی
بمێنێ یـادگار لـە بـۆ ئەمسـالی

نەوەك تەحریكی سەرسەری بكرێ
لە قاپی و جێگای بەردی تێ بكرێ
لە جیاتی خزمەت خراپە كردن
ئەم كارە كاری پیاوی نامەردن
ئەو كەسەی بە حەق ویجدانی پاك بێ
ئەگەر ساحیبی خولق و ئیدراك بێ
لەم نەسیحەتەم زۆر باش گوێ بگرێ
چاوێ هەڵبڕێ غیرەت وەرگرێ
باش بێ وەیاخود باش نەبێ لاتان
ئیتر خۆتان و خودای خۆتان
قسەی ئەم شەخسە لە ڕێگەی حەقە
لە قەدیمەوە قسەی حەق ڕەقە
قسەیان خۆشە پیرانی پێشوو
بۆ ڕێگە و بانمان ئەبێ بە تێشوو
نازانم كێ بووە ئەمەی گووتووە
وا دیارە زۆری ڕەحمەت بۆ چووە

---

(١) ئەو بەیتە لە دەستنووسەكەی مامۆستا (خاڵ)دا نەنووسراوە .

(٢) كوردێك لە سایەی عیلم و ئەدەبا .

كوردیكا

بولبـــــول

دەمێ بــوو شێت و شەیدای بولبــولێ بووم(١)
شــەو و ڕۆژ عاشــقی ڕووی گــولێ بــووم
لە عەشــقی ڕووی جــوانی غونچـــەی گول
ئەڕۆیشتم لەســـەر ئەم چـــڵ بۆ ئـــەو چڵ
شـــەو و ڕۆژم بە ئاوازێـــکی زۆر جـــوان
دڵی پـــیر و جەوانـــانم ئەلـــــەرزان
بـــە ئومێـــدی ویســـاڵی قەترەیـــە ئـــاو
هەتـــا وەختی ســـەحەر خەو نەچـــووە ناو چاو
شەوێکی تـــا ســـوبەینێ پاســـەوان بووم
بە دائیـــم چـــاوەڕوانی بەر بەیان بـــووم
کـــە وەختێ خونچـــە ئـــەو ئاوە ئەڕێـــژێ
بـــــە ئامـــالی بـــگەم زارم بیچێـــژێ
لە دونیـــا بێ خەبـــەر پاش نیـــوەیی شەو
کە چووبـــووە هەردوو چاوم هێـــرشی خەو
لـــە زاری غونچـــەوە ئـــەو قەترە ئـــاوە
بەســـەر بـــەرگ و لق و پۆپـــا ڕژاوە
لە تاوانـــا ســـەری خۆمـــدا بـــە بـــەردا
بـــە هـــەردوو پێ چەپـــۆکمدا بە ســـەردا
زەمـــانم وا ژیـــانم چـــوون فەنـــا چـــوو
هەموو ڕەنجـــم بە جارێ گشت بە بـــا چوو

به ئـــاه و دەردی حەسرەت ، چـاوی گریـان
فـــڕیم رووم کـــردە ســـاراو و بیابـــان
لە بێ عەهـــدی و وەفـــای غونچـــەی گوڵ
ئەڕۆیشـــتم بە شـــەو مەنزڵ بە مەنـــزڵ
لە سەر شـــاخێ لە نـــاو باخێکی گیرســـام
قـــەدەر هـــات و بـــە داوی راوی گـــیرام
ئیتر دونیـــام بـــە جـــارێ لێ بوو تـــاریك
خرامـــە جێگەیـــەکی تـــەنگ و باریـــك
عەزیـــزم تۆیش وەکو بولبـول زەبـــوونی
ئەسـیری ئـــەو گوڵـــەی دونیـــای دوونی
نەتیجـــەی کاکی خـــۆم دەورانی ناپـــاك
وەکو ئـــەو بولبولـــە ئەدخاتـــە ژێـــر خاك
کەوابـــوو تاکـــو مـــاوی نـــاوێ دەرکـــە
کلاوێـــکی بـــە رەحمـــەت بوو لەســـەرکە
هوزارێـــکی وەکو تـــۆی هێشت و خســـتی
ئەمـــە بـــوو ئاخـــری دونیـــا پەرســـتی

(١) شەیدا نووسرابوو (شەیدای)م بە راستر زانی •

دەردی بولبولێکی بێچارە وە ئاخری عومری

شـــەوێ لە شـــەوان لە نیوەی شـــەوا
چاو و دڵ و گیـــان هـــەرسێ لـــە خەوا
چـــاوم هەڵبـــڕی کە دیـــم بولبـــولێ
ئەینـــالاّن لـــە بێـــوەفای گـــوڵێ
لە دەنـــگی ناڵـــەی راپـــەڕیم لـــە خەو
نەمـــزانی رۆژ بوو وەیا نیوە شـــەو(۱)
ئەیلاوانەوە بـــە دڵێـــکی غەمنـــاك
ناڵـــەی دەروونی گەیشـــتە ئەفـــلاك
جار جار بـــە خەندە جار جار بـــە گریان
وەك بـــاوك مردە بـــە دڵ ئەینـــالاّن
خۆم نەگـــرت هەســـتام چووم بـــە لایەوە
سەلامێـــکم کـــرد جـــوابی دایـــەوە
لێم پـــرسی بولبـــول چی وا رووی داوە
شـــین و گـــرینت وا هێنـــد بەتـــاوە
بزانم چییـــە بـــانگ و هـــاوارە
بە تـــیری زەهـــری کێ برینـــدارە
جـــوابی دامـــەوە بـــە قوڵپی گریـــان
چیم بەســـەر هاتـــووە لە جـــەوری دەوران
گوێـــم لێ رابگرە لـــە وەعزی زەمـــان
لە دەس زەمـــانی بێ ئـــەمن و ئەمـــان

شەو و رۆژ لە تاو عەشقی روویی گوڵ
ئەسوڕامەوە لەم چڵ بۆ ئەو چڵ
وەقتی غرووری ، تافی جوانی
لەسەر پەل ئەمخوێند بە کامەرانی
بە دەوری گوڵا ئەخولامەوە
وەکو پەروانە ئەسووڕامەوە
وەخت بەهار بوو گوڵ و گوڵزار بوو
شاخ و داخ و دەشت گشت لالەزار بوو
غونچە نەکراوە منیش ساڵە وەخت
ئەسوڕامەوە بە وخت و بێوەخت
لە عەشقی غونچە گوڵی نەوبەهار
نەغمەی داودیم هێنابووە کار
سەرخۆشی بادەی رۆژی ئەلەست بووم
لەعەشقی رووی گوڵ دایم سەرمەست بووم
نەمزانی خوا نەگبەتی بێنێ
سوار لە سەر زین زوو ئەگلێنێ
ئاخری بەهار لە گەرمی هاوین
رووم کردە چیای قەندیل و بازین
رامبوارد هەتاکو وەختی پایز
هاتمەوە بۆ لای یارەکەی ئازیز

که دیم له گوڵم ئەسەر نەماوە
وەك وێرانە ماڵ هەمووی رووخاوە
ئەو گوڵەی کە دیم ئەوەڵی بەهار
لە گەرمیی هاوین بۆتە خەسو خار
پەشێوە رووی گوڵ وەك من پەشێواو
بەرگو لق و پۆپ گشت پەرش و بڵاو
رووی سووری شەفەق وەقتی بەیانیان
گۆڕاوە هەر وەك زەردەی ئێواران
ئەو بەرگەی هەر وەك تارا پۆشی بوو
لە جەوری پایز هەمووی وەری‌بوو
بە دڵ بە تەمای دەم لە سەر دەم بووم
لە جێی دەم لە دەم دووچاری غەم بووم
ئەمە بوو خۆشی ژیان و ژینم
سەبەب ئەوەیە ناڵە و حەزینم

(جواب بۆ بولبول)

بولبولی جوانم هیچ خەفەت مەخۆ
لە بەدبەختی خۆت مەبە رەنجەڕۆ
منیش عاشقی گوڵ ئەندامێ بووم
دووچاری چاوی ئەبلەفامێ بووم

ئـارامم نەبـــوو ســـاتێ بـــە بێ ئـــەو
دەور و خولـــم بوو بە ڕۆژ و بـــە شەو
کـــە زانی قـــووەی جارانـــم نەمـــا
تاقـــەتی بـــەزمی یـــارانم نەمـــا
ڕووی لێ وەرگێـــڕام بـــەبێ بەهانـــە
ئەوەیـــە عەهـــد و وەفـــای ئەمانـــە
دەرچوو لـــە دەستم یـارەکەی گیـــانیم
پـیری شـــکاندی پشـــتی جوانیـــم
لە دەستی پـــیری بووم زار و زەبـــوون
قامەت خەمیـــدە وەکـــو حەرفی نـــوون(٢)
ئێستەیشی ڕۆ ڕۆ مـــەن هەموو بەیـــانی
ئای بـــۆ جـــوانی ، ئای بۆ جـــوانی
بێـــزارن لـــە من ئێســـتاکە یـــاران
بوومـــە نیشـــانەی تانەی بـــەدکاران
کەوابوو بولبـول هـــەردوو هـــاو دەردین
هەردووکمان وەك یـــەك هەناسە سەردین
هەردوو ســـەر بنێین بە ژێـــر خاکەوە
بە دڵی پڕ جـــەور و بـــە غەمنـــاکەوە

---

(١) لە سـەرەتای شیعرەکەدا شاعیر کاتەکەی دیاری کـردووە کە (نیوەی شەوە) ئیتر نازانم بۆ کاتەکەی لە بیر خۆی کردووە •

(٢) خەمیدە : چەماوە •

بۆ جەژنی قوربان موقابیل بۆ هەندێ دۆستان(١)

جـــەژنت پیرۆز بێ بـــە دڵێـــکی خۆشی
شـــەرابی عـــەیشی و ســـەفا بنـــۆشی
ئیمڕۆ ڕۆژەکـــەی جـــەژنی قوربـــانە
ڕۆژی شادییـــە و دەس لـــە ملانـــە
با یەکتـــر بـــکەین گـــەردن ئـــازایی
نـــەوەك ڕوو بـــدا لـــە پڕ جـــودایی
بـــرا ئەتـــەوێ بـــە ڕاســـتی بـــژین
تێر تێـــر دوو لێوی یەکتـــر بمـــژین
ئەمـــە قانـــونی جـــەژنی قوربانـــە
لـــە بەینـــا ئیتـــر دڵگـــیر نەمانـــە
تـــا لـــە کارایـــە دەورانی فەلـــەك
وەك بـــرا بژین بگـــرین دەستی یـــەك
بـــرام خێـــراکە هەتـــا فرســـەتە
بڕۆن بـــۆ لای یەك دەستە بە دەســـتە
ئەمجا دەی ســـاقی پـــڕکە جامی مـــەی
بە یـــادی جـــاران لێـــوە پەیا پـــەی
موتریب تـــۆیش خێرا بە نـــەڕەی کارنەی
کێ ئـــەزانێ سەبرم کەی بـــووە کەی کەی
لێدە دەخیلـــە بێ تـــرس و بێبـــاك
بام ئـــەم حەسرەتـــە نەبەینە ژێـــر خاك

لێـــــده موقابیـــــل گەردن بلــــوریٚ
چۆن جــەژن بیٚ پیٚــك بۆت هەڵئەســوڕیٚ
لـــەو شەرابـــەی وا بیٚ دەرد و ســـافە
بە وێنـــەی گۆنـــای کەنیشـــکە جافە
بەیـــانی جـــەژن پێش وەقتی ســـــەڵا
لێـــده جـــامی مەی عیللـــەت لا ئەبـــا
ئەووەڵ رۆژ لێـــده شەرابی گــوڵ رەنگ
تاکو لـــە جەژنا نـــەمێنی دڵ تـــەنگ
نـــەوەك شـــەرابیٚ بـــدا ســـــەرخۆشی
بـــە جـــاریٚ دونیـــا و دینت بفـــرۆشی
لەو شەرابـــە بیٚ کـــەوا رەنگ ئاڵـــە
بە هەر چـوار مەزەب نـــۆشی حەڵاڵـــە
هەمـــوو دۆســـتێکم جەژنـــە پـــیرۆزی
پیرۆز بیٚ یاخـــوا لـــە گشت ئازیـــزی
(عورفی) بیٚچارەیش لە کونجی خەڵوەت
بمێنیٚ دائیـــم بـــۆ دەرد و میحنـــەت

---

(١) شاعیر لە هەنـدیٚ شیعردا بۆنەکەی نووسیوە منیش وام بە چـاك زانی وەکو خۆی بینووســـەوە بۆ ئەم شـیعرە نووسیویەتی •• بـۆ جەژنی قوربان موقابیل بۆ هەندیٚ دۆستان •

پێنج خشتەکی لەسەر غەزەلێکی «کوردی»

برینداریم بە شــمشێری برۆی شۆخێکی نــازدارێ
چ نازدارێکی غــەدداریّ خوایــا بەردی لیّ بــاریّ
نەبوو لەم عــەسرەدا فریــاکەوێ یاری وەفــاداریّ
«ئەمان مــردم عیلاجیّ ســا لە رێی پێغەمبــەرا چاریّ»
«ویسالّ یا قەتلە یا تەسکین لە هەرسیّ بۆم بکەن کاریّ»
لە کوورەی نــاری هیجرانا بمێنم هەر وەهــا تاکەی
لە دونیادا نەبــوو رۆژێ بە دلّخۆشی بــکەم ئۆخەی
گرم تێبەربــووە سینەم ئــەنالێنێ بە وێنــەی نەی
«وەها ســووتاوم ئەسلاّ تــابێ فەریادم نەمــا سادەی»
«رەفیقان ئێوە ســووتن ئێوە نامەرد عــەرزە هاواریّ»
دلاّ چەندم نەسیحەت کردی بەس خۆت تووش و ریسواکە
ئەگەر سەد سالّ لەسەر یەك چاوەڕوانی بی چ دەرباکە
ببینە چیم بەسەرهاتووە لــە دەس ئەم چەرخی ئەفلاکە
«لەژێ باری غەمــا وا شانی ســەبرم رێشــە ئێستاکە»
«فیراقی یار لە بــەر ئاخرشەڕی لێم بۆتە ســەر باریّ»
لەدەوری چەرخی گەردوون و لەدەست ئەعمالەکەی دوونی
لەحەسرەت دووری رووی لەیلا لەتاوی دەردی مەجنوونی
بە زنجیری جەفــا پێچراوە • قابیل نــابێ بەربوونی

«لە کونجی سینە دەنگی ئای و وای دڵ دێ بە مەحزوونی»
«وێران بێ نەمەدی ساتێ لێی نەیە ناڵەی برینداری»
جگەر سۆزێکی وەك تۆ بەم زوانە بۆ هەواڵت دێت
لە رێگەی هاتوو چۆدا وا دیارە چاوەڕوانت بێت
دڵە حاڵی بکە چاکە بزانێ تاکو شوێن و جێت
«سەبا یارانی مەجلیس گەر هەواڵی من ئەپرسن لێت»
«بڵێ کێشایە مەیخانە دوو چاوی بێچووە عەیارێ»
برادەر وا مەبینە غونچەی شیعرم بەرەو زەردی
وەرە دیوانەکەم ببینە ئەگەر زانایەکی وردی
گەلێ شێوەی بە جوانتر دێ لە ئەشعاری ئەبی وەردی
«دوڕ و یاقووت ئەبارێ لەم کەلامە شیرینەی کوردی»
«دریغا کوا لە دونیادا قەدرزان و خریداری»

پێنج‌خشتەکی لەسەر شیعرێکی ڕەفیق حیلمی

هەر خەیاڵێکم بـــە سەد جـــەیشی جەفا پامـــاڵ ئەبێ
گەر ببینم نۆبـــەتێ دیـــداری ، دڵ خۆشـــحاڵ ئەبێ
مـــاڵی وێرانـــم ڕقیبی بـــاعیسی ئیمهـــاڵ ئـــەبێ
«ماری زوڵفت نۆبـــەچی دەوری عەقیقی ئـــاڵ ئەبێ»
«تیری مـــوژگان پاســـەوانی دەوری چـــاوی کاڵ ئەبێ»
من کە واڵـــەی پڕتەوی شـــەمعی وەکو پـــەروانە بم
بەستەیی زنجـــیری مووی کێســـوویی جانانـــە بم
چۆن ئەبێ فـــارغ لە عەقڵ و فیکری بێ پـــەروا نەبم
«من کە سەر مەستی سەفای ئەو نێرگسی مەستانە بم»
«ئاگاداریـــم کەی لـــە داوی زوڵف و دانەی خـــاڵ ئەبێ»
گەر چەمەن حوسنت ببینێ ، شەق لە سەروو گوڵ ئەدا
عەشقت ئاگـــر وا لە ســـینەی لالە و ســـونبول ئەدا
وەختێ شانەی عەتـــر ئامێزت لە سەر کاکـــۆڵ ئەدا
«ناز و عیشـــوەی دڵ فریبـــانت فریوی دڵ ئـــەدا»
«شەککەری گوفتـــاری تۆ ببیە مەســـیحا لاڵ ئەبێ»
دڵ وتی : وەختێ کـــە ڕۆژی جەژنی پڕ مەســـعودی دێ
بێ سەبەب قەت عیشوە ناکا سەرووی قەدی موو قەدی
موشکیلە وەســـفی جەمالت بێتە غایەی ســـەر حەدی

«دەستی ئەعجازی تەبیعەت چونکە خەتمە مەقسەدی»
«دەفتەری حوسنت بە خەتی سەوزی لێو ئیکمال ئەبێ»
موددەیە تالـع منی لەم کاری عەشقە ژێر ئەخست
تا نەبوومە شاهی عوشاقان نەچوومە سەر تەخت
خەرمەنی ئیقبالەکەی هێنامە ژێر باری بەخت
«دامەنی تورەی پەرێشانت لە سەر سەفحەی رووخت»
«عوقدە بۆ حەللی تەلیسمت باعیسی ئەشکال ئەبێ»
رەحمێ بەم مەجنونە سا ئەی دولبەری ساحیب جەمال
شادی دڵکا نەشئەی عەشقت بە تریاکی ویسال
سورەتت هەردەم بە شکلێ دێتە بەر مەددی خەیاڵ
«حوسنی تۆمەستوورە خۆیەکسەربەزولف و خەت‌وخاڵ»
«مولکی ئیسلامە بە ئوردوویی فەرەنگ ئیشغال ئەبێ»
خۆ بە تەنیا هەر دڵی من گیرەوەی سەودا نییە
کەس لە داخی تۆ وەکو ئەم عاشقەت شەیدا نییە
تورکی من نەقشی جەبینی حیکمەتی یەزدانی نییە
«خاڵەکەی سەر گۆنەکەت بەم رەشییە هێندستانییە»
«یاخۆ شەهزادەی عەجەم مایل بە خەرقەی شاڵ ئەبێ»

پێنجخشتەکی لەسەر غەزەلێکی موناجاتی «شێخ رەزا»

هەرچەندە کـــە پۆشیومـــە بەر و بـــەرگی گوناهی
چاوم هەمــوو ئەوقـــاتێ لە رێی عەفـــووە ئیـــلاهی
دەرحەق بـــە هەموو چـــارەوەران پشت و پەنـــاهی
«ای ریز خـــور خـــوان نـــوالت مـــەو ســـاهی»
«جـــووت چو وجـــودت ابـــد و لا متنـــاهی»
موی رەش لە ســـەر و ریش نەما گشتی ســـپی بوو
پیری ســـەری شێوانـــدوە لێم رەحـــمێ بفـــەرموو
خۆت عـــالمی ئـــەسراری یـــەکم زانیوی نـــەك دوو
«بـــر نامـــەء اعمـــال ســـیاهم قلم عفـــو»
«برکش کـــە بـــدل شـــد بســـفیدیم ســـیاهی»
هەرچەندە کە بـــووم بەندەیەکی ســـەرکەش و عسیان
شەرمەنـــدەمی بەر بـــارەگەهت روو رەشی دیـــوان
لێم مەگـــرە خوایا بـــە حـــەقی نالـــەیی پـــیران
«بـــودم من اگـــر بنـــدەء از خواجـــە گریـــزان»
«بـــاز آمـــدم ای بنـــدگیت دولت و شـــاهی»
من بەندەیـــەکم تـــابعی ئەمر و نـــەهی یـــەزدان
کوا جێیـــەکی تر غەیـــری خـــودا رێگەی ئاســـان
ســـۆزی دڵ و لافـــاوی بەخورهاتـــوو لە چـــاوان

«این دیده گریان دوین سینهء بریان»
«بر صدق سخن میدهدم هرد و گواهی»
گر شاه شوم منزل من قصر جلال است
در بدرقه روز و شبم اهلی کمال است
بر من همه گر ملك جهان جمله جلال است
«بردن شدن از ساخت ملك تو محال است»
«عید توم از ملك توم خواهی نخواهی»
هیچ چاره نییه غه‌یری ئه‌مه خۆم خسته ئه‌مانت
بم‌به‌خشی ئه‌گه‌ر ناڕوخێ هیچ که‌ون و مه‌کانت
هیچ نه‌فسی نییه نابێ به لای شه‌وکه‌ت و شانت
«بر عفو عقوبت بنود سوود و زیانت»
«این هرد و به پیش تو ساوین الهی»
(عورفی) که به زنجیری گوناهی بووه پا به‌ند
ئه‌مما چ گوناهانێ وه‌کو کێوی ده‌ماوه‌ند
مه‌حره‌م نییه دیسان له عه‌فو لوتفی خوداوه‌ند
«صد بار امید است (رضا) رابتو هرچند»
«سرتا قدمش غرق گناهست مناهی»

پێنجخشتەکی لەسەر غەزەلێکی مەولانا خالد

بۆچ ئیتر نەگـــریم لە داخا ، من شـــەو رۆژ زار زار
بۆ دڵەی پـــڕ حەسرەت و دوورکەوتووی یـــار و دیار
چۆن نەبارێنی دوو چاو ، ئـەسرین وەکو هەوری بەهار
«روز عیـــداست و ما نومیـــد از دیـــدار یـــار»
«عالمی درعیش و نـــوش و مـــاد و چشم اشـــبکار»
وێڵی کێـــوان بم وەکو مەجنون لە نـــاو دار و دەوەن
تاقەتی ژینـــم نەمـــاوە بەسمە بـــۆم ببڕن کەفـــەن
توخوا یاران ئەمـــە عومـــرە خـــوا داویـــە بـــە من
«هـــرگس بایـــار درعیش و گلســـتانت ومن»
«اشك سرخـــم شد كنـــار از داغ هجران لالـــەزار»
ئاھ ئاھ چیبـــکەم لە دەستی بێوەفای چـەرخی بولەند
موددەتی عومـــرم لە خـــۆم خێرم نەدی غەیـــری گەزەند
کەس هەیە ئاخـــۆ لە دونیادا وەکو من دەردە مـــەند
«بینـــراو دل بـــراز نـــار و عـــریب مســـتمند»
«دست بـــر دل سر بـــزانو چســـکم درره دلفـــگار»
چیم لە دونیا دیـــوە خۆشی ، من بە غەیـــری دەردی سەر
موددەتی عومـــرم لە باغی مەقسەدم نەمـــدی سەمەر
دەفتەری ژینـــم تەماشاکە کە چیم هاتـــووە بە سەر

کوردیکا

«سینه سـوزان دل فـروزان کوچه کوچـه دەربەدەر»
«کس مەبـادا هـم چـو من اواره از یار و دیـار»
گەر هەڵـمواسن بە دارا شـەرتە پێمخۆشـە بە دڵ
دەستم هەڵنـەگرم وەتەن تـا ئەمبەنە ژێر خـاك و گڵ
غەیر لـە دووری تۆیە بۆیە هێندە وا ئەگریم بـە کوڵ
«بەکرەجـوی شد زچشـمانم روان از خـون دل»
«عـاقبت کـردم دوا داخ فـراق سرچنـار»
حەقمە تا مـاوم لە دونیـادا بکێشم ئاهی سـەرد
دەستە ئەژنـۆ دانیشم خاتـر پەریشان رەنـگ زەرد
لەم جوانی عومـرەدا ئـاوارەیی کێوان و هـەرد
«خالـدا گـر نیسـتی دیوانـە و صحرا نـورد»
«تو کجـاو کابل و غزنـین و خـاکی و قندهـار»

(چوارینەکانی خەیام بە کوردی)

لە دوو پەڕەی دەسخەتدا کە لە ناو دیوانە دەستنووسەکەدا بوو ئەم (٢٦) پارچە چوارینەم بەرچاوکەوت کە وەرگێڕانی چوارینەکانی (خەیام)ە .... لەوە دەچێت شاعیر فریای پاکنووس و نووسینەوەی نەکەوتبێت و بە مسوەدەیی مابێتەوە ، هەرچۆنێك بێت شوێنێکی دیاری دەکاتەوە و زیاتر بەرهەمەکانی (خەیام)مان بۆ روون دەبێتەوە .

(ئومێد)

(١)

لە هـاتن و چونمـان چی بۆ تۆ تیـایە
لە تـان و پۆی ژین کـوانێ سەرمایە
لە چەنبەری چەرخ گیانی چەند چاکان
سووتا و خۆڵـەکەی بە دەم هـەوایە

(٢)

بەرەو بەیان بوو گـوڵ کەوتە گریان
لەگەڵ بای سـەبا قسەی هەڵـدرکان
لە جـەوری فەلەك ، گوڵ لـە دە رۆژا
پشکوتوو غونچەی کـردوو هەڵوەران

(٣)

بەیداخی فیتنـە سوبەی پـەی ئەکەم
بەم ریشی سپییە حـەز لە مەی ئەکەم
ساڵی من ئـەوا گەیشـتە حەفتـا
ئێسـتاکە نەیکەم ئاخـۆ کەی ئەیکەم

(٤)

گایەك لە ئاسـمان ناوی پەروینـە
گایـەك هەڵگرتـووی ژێـری زەمینـە
بە چـاوی بـڕوا گەر تەماشـاکەن
لە بـەینی دوو گا گورگەل ببینـە

(٥)

لـە دڵا داری خەفـەت نـەڕوێنی
کتـابی عەشـق و خۆشی بخـوێنی
بـا بتخـوێنەوە بە ئـارەزووی دڵ
دیارە : لـە دونیادا تۆ چـەن ئەمێنی

(٦)

قەد مەکـە تۆبە ئەگەر مـەییت بێ
سەد تۆبـە ، پەشیمانی لـە دوی دێ
گوڵ دەمکاتـەوە بولبول بخـوێنێ
ئەو سـاتە تۆبـەکەی رەوا ئـەبێ

(٧)

گەر موڵـکی شام و ئەوروپـا و چینە
گەر هەمـوو دونیـات لە ژێـر نگینە
بەشی من و تـۆ ئاخـری لـە دونیا
هەر دەگـەز کفن و دوو گـەز زەمینە

(٨)

زۆر بـە پەلەپـەل هێنامیـە دونیا
لە غەیـری حـیرەت هیچم بـۆ نەما
لەگەڵ یـارەکەت کە چووی بـە رێوە
وەك تـۆ کەسی تـر خۆشی نەدیـوە

(٩)

دیم قەلەندەرێ لە سەر رووی زەمین
نە کفری ناسی نە دونیا و دین
نە خوا بە راستی نە شەرح بە رەوا
ئەیگوت لە دونیا ئێوەش وا بژین

(١٠)

عومرت دوو سەدبێ سێسەدبێ هەزار
لەم سەرای کۆنە دەرئەچی ناچار
ئەڵێن لە بەهەشت حوری و کەوسەرە
جۆگەی شەرابە شیر و شەکەرە

(١١)

گوڵ لە سەباوە پەردەی هەڵدڕی
بولبول لە رووی گوڵ دەنگی هەڵبڕی
لە سێبەری گوڵ دانیشە کە گوڵ
بووە بە خاك و لە خاك دەرپەڕی

(١٢)

هاتنم بە من نەبوو ئەوەڵجار
چونیشم دیسان بە دەستی زۆردار
هەستە ئەی ساقی شەرابت بێنە
غەم بشۆم بە مەی ئەمجا بە یەکجار

(١٣)

ئاخری کوشتمی مەقسەدی چی بوو
لەم هات و بوونەم لەم چوونەم ئەیا
ئاخری ئەبێ لە دونیا بڕۆی
وا بزانە تەنها خەوێکت دیوە

(١٤)

پێش ئەوەی غەمان شەبەیخون بێنن
بفەرموو بادەی گوڵ گون بهێنن
خۆ تۆ ئاڵتون نیت لاشەی رزیوت
لە ژێر پەردەی خاك دیسان دەربێنن

(١٥)

فەلەك ئاخری بۆ هیلاکی تۆ
قەسدی کوشتنی گیانی پاکی تۆ
پیاڵە و سوراحی هەڵگرە ئەی جوان
بگەڕێ لە گوێ سەبزەی لای چەمان

(١٦)

زۆر گەڕاین دونیا لە هەموو لاوە
بە دەشت و کێوو چۆڵ و سەحراوە
هەرچەند رەنگ و بۆی من زۆر جوانە
ژێر خاکم ئەخا هەر بەم زووانە

(١٧)

ئەیزانی دوا مەرگ تۆ بۆ کوێ ئەچی
زوو شەراب بێنە هەستە زوو برۆ
مردوو لە حاڵی ئێمە بزانێ
نایەتە دونیا بۆ جارێکی تر

(١٨)

دروست کردنی ئاسمان جوانە
ئاخری تێکیدا ئەم تاسە جوانە
یەك هەفتە شەراب بخۆ بە سەربەست
وریا بە جومعەیش بەرنەدەی لەدەست

کوردیکا

(١٩)

ئەگـەر پادشـاھ یاخـو سـوالكەری
ھەردوو یـەك نرخـە بۆ ئاخـری كار
بەو بـادە سـاقی جامی شـەرابێ
نەقدی لـە سەد قـەرز گەلێ چاتـرە

(٢٠)

دەستە سـرەكەی دەمی پێ ئەسـڕی
ھـەزار بەرمـاڵی ریـاكار دێنێ
سـوراحیان كرد لە خاك و خـۆڵم
پڕی كەن لـە مەی زیندوو ئـەبم زوو

(٢١)

ھەسـتە مەی بخـۆ زۆری نەمـاوە
سـەبزە دەربچێ لە سـەر خـاكی تۆ
چەرخ زۆر جوانی وەكـو تۆ سەد جار
كرد بـە پیاڵە سەد جار بـە فنجان

(٢٢)

كەسێكم نـەدی كە لـەم رێـگایە
رۆیشت دووبـارە گەڕایـە دواوە
بەڵام نـازانم لە تاوتـووی خـاكا
فیكری خوا چی بـوو بۆ ئەم خوڵقانە

(٢٣)

نازانـرێ ھەرگیز عەقڵ بـڕ ناكا
بە ھیـچ معیـارێ بكرێ نیشـانە
لای ئێمە جومعەو شەممەو یەكشەممە
خوا پەرست بـە نەوەك رۆژ پەرست

(٢٤)

پیاڵەی مەی موڵــکی قەندەهار دێنێ
خشتی سەر کوپەی سەد جار دین دێنێ
وەختێ کە داری عومــرم گەندەڵ بوو
یەك بە یەك جومگەم لە یەکتر دەرچوو

(٢٥)

شەرابم ئــەوێ لە کۆنـــە و لـــە نۆ
جەننەت ئەفرۆشم بـــە دوو دەنك جۆ
فەلەك غەیـــری غەم نـــادا هیچی تر
نایهێنێ نەیبـــا تـــا یەکێـــکی تر

(٢٦)

وەك لالـــە پیاڵـــە بگرە و بیهێنـــە
لەگـــەڵ یارێـــکی روو لالە وێنـــە
لێدە لــە شەراب لــەم چەرخــە شینە
جێگای ئاخــیرت لـــە ژێر زەمینـــە

پێرســـــت

بابـــــەت	لاپـــەڕە
پێشـــــەکی	٥
ژیان‌و بەسەرهاتی شاعیر	٩
عـــــورفی	١٢
چ خۆشە سوبحەدەم ڕووی‌کەینە سارا	١٨
نووری ماهم بوو کە کیسرا هەم مەداینی شکا	١٩
فیکری من هەر شەو	٢٠
وەختێ یارم ویستی	٢٢
ئەگەر دولبەر بە دڵ ڕۆژێ وەفاکا	٢٣
وەهام‌زانی ئیتر دولبەر	٢٤
ئەگەر چی من لە عومرا چووم بە ساڵا	٢٥
چی ئەبێ تەرکی جەفاکەی	٢٦
ئەگەر لوتفت ببێ	٢٧
پەرێشانە دڵم	٢٨
گلەیی لە یاری بێوەفا	٢٩
ئەی بادی سەبا	٣٠
جەوانم وا دڵی گرتووم سەبووریت	٣١
دەرحەق شەخسێك	٣٢
گوێ‌گرە لەم گفتوگۆیەم	٣٣
لە تاوی عەشقی نەوجوانانە	٣٤
هەوری ڕەحمەت	٣٥
برا هەرچۆنێ بێ	٣٦

بابـــەت	لاپـــەڕە
لە کونجی سینە	٣٧
حەیفە بێ تۆ	٣٨
هەتاکەی	٣٩
تا نەڕێژی ئەشکی حەسرەت	٤٠
بکوژرێم گەر بە زەهری ماری ئەرقەم	٤١
ئەگەر دەردم بزانێ	٤٢
خوا ئەو زاڵمە بگرێ	٤٣
دەردی غەمی دڵدارە	٤٤
بۆ وەتەن و بێوەفای نەوەکانی	٤٥
گەر وابێ	٤٦
جوانانی خاڵو میل ڕشتو	٤٧
جوانـــــان	٤٨
هەتـــاکەی	٤٩
شەوێك لە داخی دەروونەوە	٥٠
دووڕپەڕێزن لێم	٥١
سەبەب نا میهرەبانی	٥٣
هەچی ڕەنجێ کە کێشام	٥٤
دەوامی سەر وەفا بوونم	٥٥
پای بەندی کردووم	٥٧
هەر زەمانێ	٥٨
لە دووری قەدو باڵاتە	٥٩
جەژنی قوربان بۆ عاشقو خۆشی	٦٠
جەوانم دیارە	٦٢

بابـــەت	لاپـــەڕە
خۆزگە ئەمزانی	٦٣
خودا چۆنی ئەسیر کردم	٦٥
سەد لە سەد	٦٧
ئەی برادەر	٦٨
وەهامزانی	٦٩
مەیالۆزێنـــە	٧١
ئەی یاری عەزیزم	٧٢
دڵم سووتا	٧٣
بروسکەی هەوری هیجرانە	٧٤
حەقمە دائیم	٧٥
دیســـان	٧٦
خۆزگە سەد خۆزگەم	٧٧
لە گشت لایەکی دونیادا هەرایە	٧٨
دەورە وای هێناوە	٧٩
سەبا هەستە	٨٠
بۆ مامۆستا شێخ محەمەدی خاڵ	٨١
چ رووی داوە	٨٢
رجایـــــــە	٨٣
برادەر روو لە دەرگاهی خواکە	٨٤
یارو دەس بەرداری	٨٥
هەتا کەی گیرەوەی بەحری گوناهـ بم	٨٦
مەکە باوەڕ	٨٨
کەسێ داری نەژادی	٩٠

بابــــەت	لاپـــەڕە
دڵ چارەی چی بوو	٩١
سزای کابرایەکی برمی	٩٢
لە مەولاوە مەگەر باری قەزابێ	٩٣
دڵی بێچارەکەم	٩٤
دڵا پێم خۆشە	٩٥
بـــــرادەر	٩٦
تاکو کەی	٩٧
دڵی دائیم	٩٨
ئاه لە دەس جەوری فەلەك	٩٩
دەمێکە موبتەلایە دڵ	١٠٠
هەموو ڕۆژم	١٠١
برام گوێ بگرە	١٠٢
ئەگەر ئەو نووری ئیمانەم	١٠٣
ئەی ڕەفیقان	١٠٤
هەموو شەو	١٠٥
لە لای کێ	١٠٦
فەلەك گەر بیدەوێ	١٠٧
نەورۆزی ساڵی ١٩٦٠	١٠٨
دوێشەو	١١١
خاطرەیەك بۆ لاوانی نیشتمان بە یادگار	١١٧
تاکو کەی ڕسوابین	١١٩
شیوەن بۆ مامۆستا ڕەفیق حیلمی	١٢٠
شیوەن بۆ (حاجی شێخ ئەمین)ی خاڵ	١٢٢

پێشکەشە بە مامۆستا نەجمەددین مەلا ١٢٤
بولبـــــول ١٢٧
دەردی بولبولێکی بێچارە وە ئاخری عومری ١٢٩
بۆ جەژنی قوربان موقابیل بۆ هەندێ دۆستان ١٣٣
پێنجخشتەکی لەسەر غەزەلێکی کوردی ١٣٥
پێنجخشتەکی لەسەر شیعرێکی رەفیق حیلمی ١٣٧
پێنجخشتەکی لەسەر غەزەلێکی موناجاتی شێخ رەزا ١٣٩
پێنجخشتەکی لەسەر غەزەلێکی مەولانا خالد ١٤١
چوارینەکانی خەیام بە کوردی ١٤٣

(تكايـــــه)

تكايه پێش ئەوەی دەست بكەیت بە خوێندنەوە ئەم وشە چەوتانە راست بكەرەوە ... لەگەڵ ریزمدا

لاپەڕە	دێڕ	چەوت	راست
١٤	٧	داخۆ	داخو
٢٢	٣	جەنجەری	خەنجەری
٤٦	٢	چاووم بگرێنم	چاو بە گرینم
٤٦	١٣	ئەمێنم	ئەمینم
٥٦	١٠	هەردوم	هەردووم
٨٢	٧	تەماشای	تەمەنناى

ســـــوپاس

زۆر سوپاسی ئەم بەڕێزانە دەکەم :

١ ـ بنەماڵەی شـاعیر بە تایبەتی مامۆستا عومـەر و مامۆستا هەڵگـورد وە شێخ محەمەدی ئامۆزای شاعیر (بەداخەوە کۆچی دوایی کردوو دیوانەکەی شاعیری نەدی) •

٢ ـ مامۆستا کاکەی فەلاح و مامۆستا عوسمان هەورامی کە بەسەر شیعرەکاندا چوونەوە •

٣ ـ مامۆستا هوشـیار محەمەد عەزیز قەفتـان کە بە دڵێکی فراوانـەوە ئەرکی چاپکردنی گرتە ئەستۆ • کە هەرگیز خۆم بۆم چاپ نەدەکرا •

٤ ـ مامۆستا عەزیـز جوانڕۆی کە مانای شیعرە فارسیەکانی بـۆ لێکدامەوە ـ دەرفەتی بلاوکردنەوەی نەبوو •

٥ ـ مامۆستا عمـر محمد رەش کاکە مەم کە ئەرکی دوا نووسـینەوەی گرتە ئەستۆ •

٦ ـ دکتۆر خەسرەو مسـتەفا خاڵ کە دەستنووسی شاعیری بۆ هێنام کـە چەند پارچە شیعرێکی تێدابوو •

ئومێد کاکەڕەش
١٩٨٥/٣/٢٥

پـرۆژەی هاوسـەر

بۆ چاپکردن و بلاوکردنەوە

سلێمانی ـ شەقامی حەمدی ـ ت : (٢١٦٢٥)

خاوەنی : هۆشیار محەممەد عەزیز قەفتان

له بلاوکراوەکانی پرۆژەی هاوسەر

١ ـ گەنجینەی دێرین ٠

عبداللّه کوردی

٢ ـ بانگەوازێك بۆ رووناکبیرانی کورد ٠

له پێناوی کۆکردنەوەو زیندوکردنەوەی کەلەپوری کوردیدا

ـ عبدالرقیب یوسف ـ

٣ ـ دیوانی عارف عورفی

ئومێد کاکەرەش

کوردیکا

ئەو پەڕاوانەی لەژێر چاپدان

١ ـ دیوانی حیلمی ٠

ئومێد کاکەڕەش

٢ ـ ناوی کوردی نوێ

هۆشیار محەممەد عەزیز قەفتان ٠

٣ ئـاوارەکان

عومەر حەسەن دەوڵەت

٤ ـ (وردبوونەوەیەك لە ئەدەبی کوردی)

ـ لوسی ٠ پۆل مارگرێتو کامەران عالی بەدرخان ـ

ـ (عومەر حەسەن دەوڵەت) ـ کردویەتی بە کوردی

٥ ـ خواردەمەنیو هونەری چێشتلێنان

عبدالرحمن صرافو هۆشیار محەممەد عەزیز قەفتان

ژمارەی پێسپاردن لە کتێبخانەی نیشتمانی بەغداد
١٢٤٩ ساڵی ١٩٨٥

پیتەکانی بە (لاینۆتایب)ی چاپخانەی نەورەس ڕێکخراوەو لە
چاپخانەی کامەرانی لـە سلێمانی چاپکراوە

نرخی (۲٥۰ر۱) دیناره

رقم الایداع في المكتبة الوطنية ببغداد
١٢٤٩ لسنة ١٩٨٥

چاپخانەی کامەرانی ـ سلەیمانی ت ۲۳٥۰۸